

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Mgr. Ivona Čtvrtečková

Směnečný protest

Rigorózní práce

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma Směnečný protest vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 8. 11. 2010

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Zdence Papouškové, Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této rigorózní práce.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Směnečné právo obecně.....	10
2.1 Prameny směnečného práva.....	10
2.2 Směnka jako cenný papír	12
2.3 Směnka jako platební a zajišťovací prostředek.....	15
2.3.1 Směnečná dohoda	17
2.3.2 Platební směnky	18
2.3.3 Zajišťovací směnky	19
2.4 Druhy směnek	20
3. Protest - obecné pojednání	22
3.1 Obecně o protestu	22
3.2 Protestní listina jako zákonný důkaz	23
3.3 Protestní listina jako zachovací úkon	25
3.4 Protestní orgány	26
3.5 Protestní listina a její náležitosti.....	29
3.5.1 Jméno protestanta a protestáta.....	30
3.5.2 Protestní klauzule.....	31
3.5.3 Místo a čas protestované skutečnosti.....	32
3.5.4 Poznámka o způsobu nabídnutí anebo uskutečnění směnečné intervence, jde-li o přijetí nebo zaplacení pro čest.....	33
3.5.5 Poznámka o opakovaném předložení směnky k přijetí.....	33
3.5.6 Doslovný opis směnky.....	34
3.5.7 Podpis protestního orgánu a úřední razítko.....	34
4. Druhy protestů.....	35
4.1 Protest pro nepřijetí.....	35
4.1.1 Akceptace směnky, prezentace směnky k přijetí a důsledky jejího nesplnění	35
4.1.2 Lhůty pro předložení směnky k přijetí a pro vykonání protestu pro nepřijetí.....	40

4.1.3	Místo pro předložení směnky k přijetí a pro vykonání protestu pro nepřijetí	42
4.1.4	Účastníci předložení směnky k přijetí a protestu pro nepřijetí	42
4.2	Protest pro neplacení.....	44
4.2.1	Prezentace směnky k placení a důsledky jejího nesplnění.....	44
4.2.2	Lhůty pro předložení směnky k placení a pro vykonání protestu pro neplacení	48
4.2.3	Místo pro předložení směnky k placení a pro vykonání protestu pro neplacení.....	50
4.2.4	Účastníci předložení směnky k placení a protestu pro neplacení.....	56
4.3	Protest pro neplacení před splatností.....	62
4.4	Intervenční protest pro nepřijetí a intervenční protest pro neplacení.....	63
4.4.1	Intervenční protest pro nepřijetí.....	64
4.4.2	Intervenční protest pro neplacení	66
4.5	Protest proti větru a proti stěnám	68
4.6	Protest pro nedatované přijetí a nedatovanou viděnou.....	69
4.6.1	Protest pro nedatované přijetí	69
4.6.2	Protest pro nedatovanou viděnou	74
4.7	Protest pro nevydání stejnopisu směnky zaslané k přijetí.....	75
4.8	Protest pro nevydání prvopisu směnky majiteli opisu.....	82
5.	Prominutí protestační povinnosti.....	87
6.	Odmítnutí provedení směnečného protestu protestním orgánem a jeho odpovědnost za škodu.....	91
7.	Závěr.....	97
8.	Bibliografie.....	102
9.	Shrnutí.....	106
10.	Summary.....	108

Seznam zkratek

JSŘ - vládní nařízení č. 111/1941 Sb., kterým se vydává a zavádí jednotný směnečný řád

ZSŠ - zákon směnečný a šekový č. 191/1950 Sb., ve znění pozdějších předpisů

ZCP - zákon o cenných papírech č. 591/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

OSŘ - občanský soudní řád č. 99/1963 sb., ve znění pozdějších předpisů

NŘ - notářský řád č. 358/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

ZOdpŠk - zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem č. 82/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů

1. Úvod

Problematika směnečného práva je dle mého názoru často považována za poměrně nesnadnou právní disciplínu, a to nejen mezi laickou veřejností. Tato práce bude převážně zaměřena na jednu jeho oblast spočívající ve směnečném protestu. S ohledem na stále vzrůstající se uplatnění směnek jako dlužnického cenného papíru a ne zrovna četné literatury zabývající se právě směnečným protestem, je základním cílem této práce vytvoření jakéhosi komplexního dokumentu pojednávajícím o směnečném protestu jako celku, který by byl nápomocen nejen právně neznalé osobě, ale i lidem s právním vzděláním a především samotným protestním orgánům.

Dle svých dosavadních zjištění není směnečný protest u protestních orgánů nějak zvlášť oblíbeným právním úkonem. Tuto skutečnost bych spojovala patrně s nedostatečnou praktickou zkušeností, neboť směnečný protest není tak častým jevem, jak by se na první pohled mohlo zdát. Pro zajímavost jsem se náhodně dotázala čtyř notářských kanceláří působících v obvodu Okresního soudu v Olomouci, kolik směnečných protestů odhadem provedly v posledních třech letech. Všemi z nich bylo sděleno, že žádný. Zároveň podotýkám, že v obvodu Okresního soudu v Olomouci je pouze osm notářských úřadů a nelze předpokládat, že by ostatní z nich prováděli směnečný protest výrazně častěji než tito dotázaní. Naskytá se zde otázka, jaké mohou mít tedy se směnečným protestem praktické zkušenosti? Zdá se, že neveliké. Tento důvod byl jednou z hlavních příčin, která mě, jako notářskou koncipientku, vedla k výběru tématu práce. Současně bych ráda dodala, že můj zájem o toto téma prohloubila i zvědavost, proč jsou směnečné protesty v praxi tak málo využívány.

Jelikož lze předpokládat, že pro mnohé nebude orientace v problematice směnečného práva zpočátku zrovna lehká, bude pro její usnadnění nejprve obecně pojednáno o směnečném právu jako takovém. V první kapitole se zaměřím na základní prameny směnečného práva, přiblížím charakter směnky a vyzdvihnu její charakteristické znaky a funkce.

Ve druhé kapitole přistoupím již k hlavnímu tématu práce - směnečnému protestu. Vysvětlím, co směnečný protest znamená a čtenář bude mít možnost seznámit se se základním významem protestní listiny jako výsledného produktu protestačního procesu spolu s uvedením jejich podstatných náležitostí. Dále se

v krátkosti zmíním o protestních orgánech, kdy se pokusím stanovit, bude-li to možné a účelné, jaký výběr protestního orgánu je pro žadatele o směnečný protest z různých pohledů nejvýhodnější.

Následně se budu v kapitole třetí zabývat podrobnou analýzou jednotlivých druhů protestů, kde se soustředím zejména na rozbor a porozumění problematických ustanovení hlavního pramene směnečného práva - zákona směnečného a šekového. Pro psaní práce využiji zejména metody analytické, kdy se pokusím teoretický výklad deskriptivního charakteru doplnit příslušnou judikaturou s využitím komentovaného znění zákona směnečného a šekového. Zároveň se pokusím v určitých částech práce využít i metodu dedukce v souvislosti s navozením možných reálných situací v praxi. S ohledem na ne zrovna bohaté praktické zkušenosti v oblasti směnečných protestů lze předpokládat, že judikatura nebude v této oblasti zrovna četná.

Současně u jednotlivých směnečných protestů vymezím tři základní prvky, jejichž znalost je potřeba pro řádné vykonání směnečného protestu. Jsou jimi účastníci směnečného protestu, místo směnečného protestu a lhůta pro jeho včasné provedení.

Při rozboru směnečných protestů se rovněž soustředím na samotnou platnost směnky a teorii směnečného práva v této oblasti prohloubím judikaturou zejména vrchních soudů zaměřenou na často vyskytující se chyby mezi směnečnými účastníky v rámci jejich směnečněprávních vztahů.

Jelikož se v praxi nejčastěji setkáváme s protestem pro nepřijetí a protestem pro neplacení, budu se každému z těchto dvou směnečných protestů věnovat o poznání podrobněji než ostatním druhům směnečných protestů. Součástí této kapitoly bude mimo jiné rovněž rozbor prezentační povinnosti, jako jedné ze základních povinností směnečně oprávněných osob, která s těmito druhy protestů velmi úzce souvisí. V této části práce využiji metody analogie, a to z toho důvodu, že určitá zákonná ustanovení týkající se prezentační povinnosti lze analogicky využít i pro směnečný protest.

Cílem této práce je též zjistit, jaké právní důsledky přináší včasné provedení směnečného protestu pro směnečného věřitele a směnečné dlužníky a jaké důsledky nastanou v případě jeho opominutí. Současně se budu při tomto zjišťování věnovat i

otázce možnosti prominutí směnečného protestu. Prominutí protestační povinnosti zařadím do předposlední kapitoly práce za účelem doplnění předcházející kapitoly charakterizující jednotlivé druhy směnečných protestů.

Na samotný závěr zařadím kapitolu s názvem odmítnutí provedení směnečného protestu protestním orgánem a jeho odpovědnost za škodu. Jak již samotný název napovídá, budu se věnovat možnostem, za kterých může protestní orgán žádost o provedení protestu oprávněně odmítnout a zároveň jeho odpovědnosti za škodu vzniklou nejen v důsledku neoprávněného odmítnutí provedení směnečného protestu, ale i jeho odpovědnosti v rovině obecné. Zároveň v této kapitole zmíním i poplatkovou povinnost žadatele směnečného protestu včetně příslušných sazeb účtovaných protestními orgány.

2. Směnečné právo obecně

2.1 Prameny směnečného práva

Směnečné vztahy jsou vztahy soukromoprávní. Jedná se tedy o odvětví práva soukromého, kdy úlohou státu je pouze ochrana individuálních zájmů nikoliv zájmů veřejných.

V roce 1950 byl přijat Národním shromážděním dosud platný primární pramen směnečného práva zákon směnečný a šekový č. 191/1950 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZSŠ) vycházející ze ženevské právní úpravy směnečného práva. Tento zákon byl do dnešní doby pouze dvakrát novelizován, a to zákonem č. 29/2000 Sb. o poštovních službách a o změně některých zákonů (zákon o poštovních službách) a zákonem č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.¹

Přestože je ZSŠ považován za velmi zdařilý právní předpis, dokonce snad za jeden z nejzdařilejších právních předpisů soukromého práva, nejsou zde řešeny veškeré otázky vyplývající ze směnečných závazkových vztahů. Sporné otázky je tedy nutno řešit pomocí interpretačních pravidel a obecných pramenů práva soukromého. Jako interpretační pomůcka hrají důležitou roli Ženevské úmluvy, přestože se pramenem českého směnečného práva nikdy nestaly.²

Základním pramenem práva v oblasti soukromoprávní je bezesporu zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen občanský zákoník). V případě závazkových vztahů vzniklých mezi podnikateli se užije zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen obchodní zákoník) jako právní předpis speciální se subsidiárním užitím občanského zákoníku. Z hlediska uplatnění smének je častější vznik směnečných závazkových vztahů mezi podnikateli, což ale nezakládá aplikaci ustanovení obchodního zákoníku, na to je třeba upozornit. Vyplývá to z abstraktní povahy směnky. Abstraktnost směnky je její typickou vlastností spočívající v tom, že závazky ze směnky jsou samostatné, tzn. odvislé od závazkových vztahů, které mohou být těmito směnkami zajištěny. Je zcela

¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 11.

² Tamtéž, s. 14, 15.

irelevantní, zda jde o zajištěné závazkové vztahy upravené obchodním nebo občanským zákoníkem. Vzhledem k této abstraktní povaze závazkových vztahů, vyplývající z nemožnosti určení jejich povahy, je tedy na směnečné vztahy nutné aplikovat obecnou právní úpravu spočívající v užití norem občanskoprávních, jako subsidiárního pramene směnečného práva.³

Je třeba ale dodat, že užití obchodního zákoníku ve směnečných vztazích není vyloučeno, ba naopak. Jedná se zejména o ty případy, kdy občanský zákoník nebo ZSŠ některou otázku vůbec neupravuje, neboť je řešena pouze v zákoníku obchodním. V takových případech je aplikace obchodního zákoníku nezbytná. Jako příklad můžeme uvést problematiku osob oprávněných jednat za podnikatele či právní způsobilost obchodních společností.⁴

Dalšími významnými předpisy ovlivňující směnečné právo je zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů nebo přepisy práva devizového.⁵

Z hlediska mezinárodního je třeba podotknout, že v důsledku abstraktní povahy směnky, tedy neexistence smluvní povahy směnečných závazkových vztahů, je vyloučena aplikace volby práva dle ustanovení § 9 zákona č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů. Naproti tomu smluvněprávní směnečná teorie se uplatní zejména v oblasti anglosaského práva. U nás se vychází z teorie kreační neboli vlastnické, kde podstatou získání práv ze směnky je pouhé nabytí vlastnictví směnečné listiny nezávisle od smluvního vztahu, který byl pro vystavení směnky podkladem.⁶ Je tedy otázkou, jaká teorie je v praxi výhodnější a pro koho. U smluvněprávní směnečné teorie se lze domnívat, že v důsledku potlačení abstraktního charakteru směnky bude mít patrně příznivější dopad pro směnečné dlužníky. Kdežto teorie kreační klade bezesporu větší převahu na stranu směnečných věřitelů.

³ Tamtéž, s. 16.

⁴ Tamtéž, s. 17,18.

⁵ Tamtéž, s. 14,15.

⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. srpna 2007, sp.zn. 29 Odo 574/2006.

2.2 Směnka jako cenný papír

„Směnka je v právní teorii obvykle definována jako dlužnický dokonalý cenný papír, jímž za předpokladu splnění přísných formálních náležitostí vzniká přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní závazek určité osoby zaplatit majiteli směnky v určitém místě a čase stanovenou peněžitou částku.“⁷ „S. představuje dokonalý cenný papír, skripturu, co do podoby cenného papíru jde o listinu a co do formy cenného papíru může být S. cenným papírem na řad nebo cenným papírem na jméno.“⁸

Na pojem směnky jistě existuje definic spousta. Tyto dvě byly vybrány proto, že obě velmi výstižně definují pojem směnky, avšak každá z jiného úhlu pohledu. První z nich se zaměřuje především na její vlastnosti a účel, o nichž bude pojednáno později. Druhá charakterizuje směnku z pohledu cenného papíru. Tato definice bude pro nynější text tedy stěžejní.

Směnka je tedy cenným papírem, což dokládá i demonstrativní výčet uvedený v ustanovení § 1 zákona č. 591/1992 Sb. o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZCP). Vzhledem k tomu, že směnka je cenným papírem vydávaným pouze jednotlivě, práva ze směnky mohou být vtělena pouze do jedné směnečné listiny a směnka tedy může mít podobu pouze listinnou. Není podstatné, z jakého materiálu je směnečná listina vytvořena. Lze ji vytvořit na jakémkoliv hmotném podkladu, na který se dají podstatné náležitosti směnky zaznamenat. Mimo tento hmotný podklad nemohou práva vyplývající ze směnky existovat, neboť směnečná listina představuje právo samo.⁹

Zákon o cenných papírech rozeznává tři formy cenných papírů – na doručitele (au porteur papíry), na řad (ordre papíry) nebo na jméno (rektapapíry). Začneme-li s cennými papíry na doručitele, pak oprávněnou osobou z tohoto cenného papíru je vždy ten, kdo má cenný papír fakticky ve své moci. Majitel nebo osoba, v jejíž prospěch má být plněno, není na cenném papíru uvedena. Převod cenného papíru

⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. srpna 2002, sp.zn. 25 Cdo 1839/2000.

⁸ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 993.

⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 20, 21, KOVAŘÍK, Zdeněk. Vybrané problémy judikatury ve věcech směnečných. *Soudní Rozhledy*, 1998, roč. 4, č. 6, s. 137,138.

na doručitele se uskutečňuje pouhým předáním. Žádných dalších úkonů není tedy k jeho převodu třeba.¹⁰

Naopak u cenných papírů na řad je osoba oprávněná na cenném papíru jako věřitel přímo označena. Dlužník z cenného papíru je pak povinen uhradit dlužnou částku tomu, na jehož jméno byl cenný papír vystaven nebo osobě, které svědčí nepřetržitá řada rubopisů, byl-li cenný papír na řad indosován. Jako jediný způsob převodu tohoto druhu cenného papíru přichází tedy v úvahu indosace (také převod rubopisem = indosamentem). Prakticky se převod uskutečňuje způsobem, že se na rub cenného papíru napíše kupříkladu: „za mě na řad pana XY“ a připojí se podpis. Jedná se o jednostranné prohlášení dosavadního majitele (indosanta), kterým písemně převede svá oprávnění z cenného papíru na jinou osobu (indosatáře). Tím ale ještě není samotný převod dokonán. K jeho dokončení je nutné ještě předání cenného papíru novému majiteli, stejně jako je to nezbytné u cenného papíru na doručitele. Pro doplnění uvedeme, že cenné papíry na řad lze dále dělit na zákonné orderpapíry a ostatní. Odlišnost mezi nimi spočívá v tom, že zákonný orderpapír je vystaven bez doložky na řad, avšak jeho převod je možný uskutečnit také pouze indosamentem.¹¹

Poslední formou jsou cenné papíry na jméno, neboli aunompapíry. U těchto cenných papírů je věžitelem osoba, jejíž jméno, jako osoby oprávněné, je uvedeno přímo na cenném papíru. Tento znak mají cenné papíry na řad i na jméno společný. Odlišnost však spočívá v jeho převodu. Cenné papíry na jméno jsou převoditelné pouze na základě dohody o postoupení pohledávky, nikoliv rubopisem. Tato dohoda se řídí občanskoprávními předpisy a je nutné u ní dodržet písemnou formu. K dokončení převodu je rovněž nutné předání listiny novému majiteli. Dlužník je poté povinen uhradit dlužnou částku tomu, kdo má listinu v podobě cenného papíru u sebe a zároveň se prokáže jako nový věřitel dohodou o postoupení pohledávky. K tomu, aby nevznikla pochybnost, zda se jedná o cenný papír na řad (zákonný

¹⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 1, KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 50, 51, KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 56, 57.

¹¹ Tamtéž.

orderpapír) nebo cenný papír na jméno, slouží rektadoložka, neboli doložka „nikoliv na řad“. Rektadoložka tedy vylučuje možnost převodu cenného papíru rubopisem.¹²

ZSŠ připouští pouze dvě shora uvedené varianty převodu směnek, a to cessi a indosament. Nicméně v této souvislosti stojí za pozornost jedno rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, které ve svém odůvodnění uvádí: *„Je skutečností také to, že slovo „lze“ použité v čl. I. § 11 odst. 1 SŠZ znamená, že indosace je jen jednou z možností, jak se může změnit věřitel ze směnky ve formě cenného papíru na řad. Není pochybností ani o tom, že dříve se cese směnek na řad užívala a v literatuře i judikatuře připouštěla. Ani dnes nejsou mimo směnečné záměny věřitelů na směnce na řad vyloučeny. Je však nutno rozlišit případy, kdy podle § 7 zákona o cenných papírech cenné papíry, a to včetně směnek, přecházejí, jak je tomu třeba při dědění směnky, a kde k přechodu směnky není skutečně indosace třeba, na rozdíl od převodu cenného papíru na řad, kde se ovšem uplatní § 18 stejného zákona, které vyznačení rubopisu k převodu cenného papíru na řad vyžaduje. Předpisy práva směnečného neupravují jiný způsob záměny majitele směnky na řad, než právě indosaci. Jak uvedeno samy nevylučují jiné možnosti, ale také je nezakládají.“*¹³ Přestože je tedy možné, že dříve judikatura převod směnky na řad cessi připouštěla, není možné takto převod směnky na řad uskutečňovat. Dle ustanovení čl. I. § 16 ZSŠ je považován za řádného majitele ten, komu svědčí nepřetržitá řada indosamentů. Toto ustanovení dokládá, že jinak se majitel směnky na řad legitimovat nemůže. Dohodou o postoupení pohledávky se může legitimovat pouze majitel směnky vystavené na jméno, kdy tento způsob převodu cessi je stanoven přímo ZSŠ v ustanovení čl. I. § 11 odst. 2. V případě, že by tedy byla cessi postoupena směnka na řad, bylo by nutno takový převod považovat za neplatný.

V souvislosti s doložkami „na řad“ a „nikoliv na řad“ je nutno zmínit, že v případě uvedení obou těchto doložek na jedné směnce současně, činí tuto směnku neplatnou, neboť zde nelze určit, za jakých podmínek by byla taková směnka převoditelná. Tuto vnitřní spornost nelze odstranit ani výkladem. Jedná se o neurčitý právní úkon v souladu s ustanovením § 41 občanského zákoníku, neboť část, ve

¹² KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 1, KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 50, 51.

¹³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. dubna 2004, sp. zn. 5 Cmo 57/2004.

které jsou současně uvedeny obě konkurující doložky, nejde oddělit od ostatního obsahu.¹⁴

Vzhledem ke skutečnosti, že podstatnou náležitostí směnky je uvedení osoby, které nebo na jejíž řad má být placeno, vylučuje se možnost vystavení směnky na doručitele. Směnka může být vystavena pouze ve prospěch určené oprávněné osoby neboli remitenta. Je tedy cenným papírem adresným. Ani v případě, je-li remitent na směnce uveden a současně je označena alternativou „nebo doručiteli“, nelze považovat směnku za platnou v souladu s ustanovením § 37 odst. 1 občanského zákoníku, a to s ohledem na neurčité označení osoby ze směnky oprávněné.¹⁵

Uvedení osoby ze směnky oprávněné neboli remitenta musí být na směnce dostatečně určité. Jedinou výjimkou, která je dle ustanovení čl. I. § 3 ZSŠ přípustná pro zprostředkované označení prvního věřitele, je cizí směnka vystavená na řad vlastní. V tomto případě označení prvního věřitele odkazem na výstavce pouze modifikuje způsob jeho označení a nevylučuje tím dostatečnou identifikaci remitenta.¹⁶

Zvláštním případem, kdy se charakter směnky přibližuje charakteru cenného papíru na doručitele je blankoindosace. Blankoindosací se rozumí převod směnky, kdy indosament zůstává nevyplněný. Osoba, na kterou mají být práva ze směnky převedena, se nazývá indosatář a při blankoindosaci není tato osoba uvedena. Právo ze směnky je v tomto případě vykonatelné pouhým předložením blankoindosované směnky, když oprávněnou osobou je ten, kdo má směnku ve své faktické moci.¹⁷

ZSŠ nevylučuje do indosamentu uvedení doložky na doručitele. V takovém případě je směnka nadále platná s tím, že indosament platí za nevyplněný. Je tedy považován za blankoindosament.¹⁸

2.3 Směnka jako platební a zajišťovací prostředek

Jak již bylo uvedeno výše, směnky patří mezi dokonalé cenné papíry, což v případě směnky znamená, že k výkonu práva je potřeba předložení směnečné

¹⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. listopadu 2003, sp.zn. 9 Cmo 342/2003.

¹⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3. prosince 1997, sp.zn. 9 Cmo 240/97.

¹⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. června 2009, sp.zn. 12 Cmo 512/2008.

¹⁷ CHALUPA, Radim. Směnka na jméno a směnka na doručitele. *Právní rozhledy*, 1996, roč. 4, č. 10, s. 445, 447.

¹⁸ Tamtéž.

listiny. Směnka je též dlužnickým cenným papírem, kdy předmětem závazku nemůže být nic jiného nežli zaplacení určité peněžité částky konkrétní osobě. Závazek zaplatit určitou peněžitou částku musí být přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní.

Ohledně abstraktnosti směnečného závazku bylo již zčásti pojednáno výše a shrneme-li to v jednoduchosti, pak podstatou je, že osoba oprávněná ze směnky není povinna, dokonce to zákon ani nepředpokládá, uvádět na směnečné listině právní důvod vzniku směnečné pohledávky. Platební závazek ze směnky je nezávislý od jakýchkoliv jiných závazkových vztahů mezi týmiž osobami, které jsou na směnce uvedeny, a to ani v případě, kdy směnka tento jiný závazek zajišťuje.¹⁹

Nespornost závazku spočívá v tom, že majitel směnky nemusí při výkonu práv ze směnky prokazovat nic jiného, než že je vlastníkem směnky. Není povinen ani prokazovat důvodnost vzniku směnečného závazku.²⁰

V případě uplatnění námitek vyplývajících z mimosměnečných vztahů (ve většině případů se bude jednat o závazkové vztahy, jež jsou směnkou zajištěny - tedy kauzální vztahy) lze hovořit o výjimce z abstraktnosti směnky. Aby mohl dlužník směnečného vztahu namítat vše, co by mohl namítat z kauzálního vztahu, musí být splněna podmínka totožnosti účastníků směnečného vztahu s účastníky kauzálního vztahu. Takovými námitkami nejčastěji budou námitky bezdůvodného obohacení, zneužití práva či obcházení zákona. Tento závěr vyplývá zejména z interpretace a contrario čl. I. § 17 ZSŠ.²¹

Přímý závazek spočívá v uplatnění práv ze směnky bezprostředně vůči přímým dlužníkům, což znamená, že není podmíněn žádnými jinými skutečnostmi ani úkony. Podrobněji se budeme institutu přímých a nepřímých dlužníků věnovat později.

Bezpodmínečnost platebního příkazu je striktní. Jestliže je tedy do směnečného textu listiny, resp. do platebního příkazu pojata podmínka, na kterou se váže vznik nebo zánik platební povinnosti, považuje se směnka za neplatnou. Porušením zásady bezpodmínečnosti směnečného slibu způsobující absolutní neplatnost směnky

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. srpna 2002, sp.zn. 25 Cdo 1839/2000.

²⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 52, 53.

²¹ KOTÁSEK, Josef. Směnka a její kauza. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 12, s. 615, 617.

je i nepřiměřený odkaz na primární pohledávku, zejména tedy uvedením formulace „Zaplaťte za tuto směnku podle kupní smlouvy ze dne ...“.²²

2.3.1 Směnečná dohoda

Směnky mohou mít zpravidla dvojí podobu, vystupují buď jako zajišťovací nebo platební instrument. O tom, jakou bude mít směnka podobu, rozhodují sami účastníci, jedná se o tzv. směnečnou dohodu (směnečnou smlouvu). Na druhou stranu je třeba podotknout, že rozdělení směnek na zajišťovací a platební nemá zákonnou oporu. Tyto pojmy vyplynuly z jejich praktického využití a zná je pouze právní teorie.

Prvotním podnětem k uzavření směnečné dohody musí být projev, jímž někdo navrhuje jinému vznik směnky. V případě, že dotyčná osoba, již byl návrh adresován, vysloví s takovým projevem souhlas, pak nezbývá než konstatovat, že byla uzavřena mezi těmito účastníky dohoda. Není však pravidlem, že by směnečná dohoda byla uzavírána pouze mezi směnečným věřitelem a směnečným dlužníkem. Zahrnuje i jiné závazky ze směnky vyplývající. Zejména se jedná o akceptaci směnky cizí, kdy přijetí směnky předchází její předložení akceptantovi, případně institut rukojemství, kdy se osoba jako rukojmí zcela jistě nebude podepisovat na směnku bez zjevné příčiny.²³

Směnečná dohoda jako smluvní typ není upravena obchodním ani občanským zákoníkem, jedná se o tzv. inominátní kontrakt. V případě, že se jedná o směnku vystavenou na základě jiného závazkového vztahu, může mít směnečná dohoda povahu občanskoprávní nebo obchodněprávní v závislosti na povaze pohledávky, kterou zajišťuje. Jestliže je tedy uzavřena kupříkladu smlouva o úvěru, kde se jedná jednoznačně o obchodněprávní závazkový vztah, pak bude mít obchodněprávní povahu i směnečná dohoda.²⁴ Tento závěr dokládá i rozsudek Vrchního soudu v Praze, který stanoví: *„Závazkové právní vztahy ze směnečné listiny se řídí jen občanským zákoníkem. Směnečná smlouva jako bezprostřední právní důvod vydání směnečné listiny má podle okolností povahu relativního*

²² CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 11 (§1 zákona směnečného a šekového).

²³ KOVAŘÍK, Zdeněk. Směnečné smlouvy. *Právní Rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 9, s. 444 - 447.

²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. srpna 2008, sp. zn. 29 Odo 1141/2006.

*obchodu a řídí se pak vedle občanského zákoníku také obchodním zákoníkem anebo obchodem není a řídí se potom jen občanským zákoníkem."*²⁵

V rámci směnečné dohody se směneční účastníci mohou dohodnout na závazku majitele nepřevádět směnku na další osoby. Jestliže majitel směnku přesto převede, pak odpovídá za škodu tím vzniklou.²⁶ Uzavřít toto ujednání v rámci směnečné dohody je vhodné zejména tehdy, je-li směnkou zajišťován kauzální vztah, neboť v takovém případě je možno uplatnit v případě dvojího vymáhání na obranu směnečného dlužníka, již výše uvedené tzv. kauzální námitky. V opačném případě, kdyby nebyla ujednána nemožnost převoditelnosti směnky a směnka by byla převedena na nového majitele, mohl by se směnečný dlužník dostat do obzvláště nezáviděníhodné situace, kdy by po něm mohl být vymáhán jak závazek z kauzálního závazkového vztahu, tak závazek ze směnky kumulativně.

2.3.2 Platební směnky

S platebními směnkami se můžeme setkat ve dvou formách. Buď jako placení směnkou nebo placení prostřednictvím směnky. V obou formách plní funkci uhrazovací. V prvním případě se jedná o směnku jako zvláštní platidlo, kdy směnka supluje splnění jiné povinnosti. Tato směnka bývá označována jako tzv. směnka pro soluto. Směnka vystupuje jako platidlo, kdy „zaplacením“ se rozumí předání směnky věřiteli oproti plnění ze smlouvy, která je příčinou směnečného závazkového vztahu.²⁷

Druhou formou platební směnky je směnka pro solvendo, která bývá označována též jako směnka kumulativní.²⁸ Tyto směnky vystupují jako nástroj placení, kdy placením prostřednictvím směnky nedochází k zániku povinnosti vyplývající z kauzálního vztahu, nýbrž spolu se směnečným závazkem vystupují oba závazky vedle sebe kumulativně. Zaplacením směnky bude současně splněn i závazek z kauzálního vztahu. Z právního hlediska se tedy jedná o dva samostatné tituly, které úhradou směnky zaniknou zároveň. Jaká je však ochrana dlužníků před

²⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3. srpna 1999, sp.zn. 5 Cmo 189/99.

²⁶ Vrchní soud v Praze, 5 Cmo 320/2001. K platnosti dohod o zákazu indosace směnky. *Soudní rozhledy*, 2002, roč. 8, č. 6, s. 215, shodně též rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. května 2009, sp.zn. 12 Cmo 445/2008.

²⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 12. prosince 2006, sp.zn. 5 Cmo 426/2006, shodně též Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. března 2008, sp.zn. 5 Cmo 5/2008.

²⁸ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009, s. 33, 34.

dvojím placením? U platebních směnek ji do jisté míry poskytuje ustanovení § 334 obchodního zákoníku, kdy je dána přednost vymáhání pohledávky nejprve ze směnky a nejde-li dosáhnout jejího zaplacení, nastupuje možnost vymáhání pohledávky ze smlouvy.²⁹ Jedná se však o ustanovení dispozitivní. Primární uplatnění směnky lze tedy smluvně vyloučit s tím, že bude pouze na úvaze věřitele, který způsob vymáhání svého nároku zvolí jako první, jestli ze směnky nebo z kauzálního závazkového vztahu.³⁰

2.3.3 Zajišťovací směnky

Kromě funkce uhrazovací se u směnek můžeme velmi často setkat také s jejich funkcí zajišťovací. Zajišťovací směnka by měla představovat jakousi jistotu, že směnkou zajištěné plnění bude dlužníkem dle ujednaných podmínek poskytnuto. Tento druh směnky by měl být věřitelem použit pouze za předpokladu, kdy není závazek z kauzálního vztahu splněn řádně a včas. Jestliže tedy bude řádně plněno z kauzálního vztahu, odpadá důvod uplatnění směnky.³¹

V případě zajišťovacích směnek lze dovodit, že nejsou akcesorickým závazkem ve vztahu k závazku jinému, neboť nejsou závazkem vedlejším a ani nesledují osud závazku kauzálního. Z abstraktní a nesporné povahy tohoto zajišťovacího prostředku vyplývá, že i když zajištěný závazek zanikne, směnka zůstává nadále v platnosti. Stejně tak splněním směnečného závazku nezaniká zajištěná pohledávka. Okolnost, že podle dohody účastníků je účelem směnky zajistit určité plnění, se pak projeví zejména v okruhu již zmíněných kauzálních námitek, jimiž se dlužník ze směnky může bránit plnění směnečného závazku za předpokladu, že splnil již svoji povinnost ze závazku kauzálního.³²

V případě, že směnečně zavázaným dlužníkem je u zajišťovací směnky osoba odlišná od dlužníka z kauzálního závazkového vztahu, pak zaplacením této směnky

²⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 55-57. KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 27,28.

³⁰ FEJTA, Jaroslav, GRULICH, Tomáš. Promlčení směnečných práv a praktická aplikace §334 obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 4, s. 160.

³¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 57, KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 28.

³² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. srpna 2002, sp.zn. 25 Cdo 1839/2000, shodně též Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. června 2010, sp.zn. 29 Cdo 1624/2008, KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 29.

plní směnečný dlužník svůj vlastní dluh, což vyplývá z výše uvedené abstraktní a nesporné povahy směnky. Jedná se zde o náhradní plnění, kdy směnečný dlužník může vůči dlužníku ze zajištěného vztahu uplatnit tzv. regresivní nárok, neboť plnění, které poskytl, měl v první řadě plnit sám dlužník z kauzálního vztahu. Tyto regresivní nároky je třeba posuzovat analogicky dle ustanovení § 454 a § 458 občanského zákoníku.³³

2.4 Druhy směnek

Dle současné platné právní úpravy můžeme rozlišit dva základní druhy směnek – směnku vlastní a směnku cizí. V rámci jejich rozlišení si ve stručnosti uvedeme pouze jejich základní charakteristické rysy a odlišnosti, neboť podrobnější výklad o každé z nich by mohl vydat na samostatnou práci.

Směnka vlastní a směnka cizí se od sebe v základních bodech liší zejména počtem svých účastníků a obsahovými náležitostmi. Je třeba hned na počátku uvést, že hovoříme-li zde o odlišnosti založené na počtu účastníků, nemusí se vždy jednat o různé osoby, neboť některé osoby mohou být i zcela identické. Tento případ můžeme sledovat zejména u směnky cizí, a to konkrétně u tzv. zastřené směnky vlastní a směnky vystavené na vlastní řad výstavce, o nichž budeme ještě následně hovořit.³⁴

Nyní si v krátkosti uvedeme podstatu směnky vlastní. Na počátku směnky vlastní figurují vždy nejméně dva účastníci v podobě výstavce, který je současně směnečným dlužníkem a remitenta jako směnečného věřitele. Nejméně zde uvádíme proto, že tento počet nemusí být zdaleka konečný. Na směnce mohou kromě těchto osob figurovat i jiní účastníci. Jimi mohou být zejména směnečná rukojmí jako dlužníci nepřímí. Její obsahové náležitosti nalezneme v ustanovení čl. I § 75 ZSŠ, kdy je třeba upozornit na to, že se jedná sice o výčet taxativní, avšak některé uvedené náležitosti je možné ve směnce opominout. Tyto některé chybějící náležitosti mohou být za určitých předpokladů nahrazeny fikcí v souladu s ustanovením čl. I. § 76 ZSŠ.

Naopak u směnky cizí musí být u jejího zrodu minimálně tři směneční účastníci. Těmito osobami jsou výstavce, remitent a navíc od směnky vlastní osoba směnečníka. Její podstatné náležitosti ZSŠ uvádí ve svém ustanovení čl. I. § 1 a

³³ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. srpna 2008, sp. zn. 29 Odo 1141/2006.

³⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 99.

násl. s tím, že stejně jako u směnky vlastní, mohou být některé náležitosti na směnce opomenuty v souladu s ustanovením čl. I. § 2 ZSŠ.

Jak jsme se již zmínili, nemusí jít u směnečných účastníků vždy o osoby identicky rozdílné. Jako první příklad uvedeme tzv. zastřenou směnku vlastní, kdy osoba výstavce je totožná s osobou směnečníka. Právně se jedná dle obsahových náležitostí o směnku cizí, avšak prakticky se blíží spíše směnce vlastní, neboť směnečně zavazuje stejnou osobu, jakou je výstavce. Jedna zásadní skutečnost je zde však odlišná, a to absence osoby přímého dlužníka. Zatímco u směnky vlastní je směnečný dlužník dlužníkem přímým vždy již okamžikem vystavení, u směnky cizí se jím stává až okamžikem přijetí směnky. Tímto okamžikem se současně ze směnečníka stává příjemce, který má stejné postavení jako výstavce směnky vlastní a je tedy dlužníkem přímým. Nicméně, nebude-li směnka cizí směnečníkem přijata, bude i přesto platná, avšak směnečný věřitel bude mít při vymáhání své směnečné pohledávky podstatně zhoršené postavení.

Jako druhý případ směnky cizí s některými shodnými účastníky je směnka cizí vystavená na vlastní řad výstavce, kdy osoba výstavce je totožná s osobou remitenta. Dalo by se říci, že význam této směnky cizí nastává až tehdy, když je tato směnka indosována, neboť novým oprávněným ze směnky se stává indosatář a z výstavce = remitenta se tímto okamžikem stává dlužník nepřímý v podobě indosanta.

Konečně zbývá vyřešit otázku, jaký je rozdíl mezi dlužníkem přímým a dlužníkem nepřímým a kdo vlastně tyto dlužníci jsou. Dlužník přímý (akceptant, neboli příjemce směnky cizí a výstavce směnky vlastní) je ze směnky zavázán přímo a směnečný věřitel po něm může uplatňovat svoji směnečnou pohledávku kdykoliv. Samozřejmě nelze tuto větu brát doslova, je třeba v tomto případě zohlednit otázky promlčení směnečné pohledávky apod. Naopak dlužníci nepřímí, někdy nazývaní též dlužníci postihoví, nejsou ze směnky přímo zavázáni. Směnečný věřitel na nich může uplatňovat svou směnečnou pohledávku dle zákonem stanovených skutečností, o nichž bude pojednáno podrobněji v následující kapitole. Výčet nepřímých dlužníků můžeme nalézt zejména v ustanovení čl. I. § 43 odst. 1 ZSŠ, kdy zákon hovoří o možnosti uplatnění směnečného postihu proti indosantovi, výstavci a jiným osobám směnečně zavázaným, kterými budou především směnečná rukojmí.

3. Protest - obecné pojednání

3.1 Obecně o protestu

Směnečným protestem se rozumí písemné osvědčení, obsahující zákonem stanovené náležitosti, které na základě požadavku oprávněné osoby vydává zákonem stanovený protestní orgán.³⁵ Protest může být učiněn pouze omezeným okruhem osob, které jsou k tomuto úkonu zákonem pověřeny a tím nadány nezbytnou pravomocí.

Jedná se o úřední zjištění zákonem stanovených skutečností předepsaným způsobem a na určitém místě. Z hlediska formálního je výsledkem učiněného protestu protestní listina mající povahu písemného osvědčovacího aktu a současně povahu veřejné listiny, což samo o osobě vypovídá o jejím významu a následných účincích. Protestní listina musí splňovat zákonem stanovené náležitosti a není možné ji nahradit jakýmkoliv jiným způsobem, a to ani svědeckou výpovědí, žalobou či potvrzením povinné osoby.³⁶ Pro protestaci směnky tedy platí přísná formálnost v podobě zákonem stanovených pravidel.

Protestem se zjišťují a ověřují skutečnosti významné pro výkon směnečných práv. ZSŠ přesně vymezuje, jaké skutečnosti mohou být osvědčovány a v jakých případech se osvědčení vydává. Zejména se jedná o ty relevantní skutečnosti, kdy úkon učiněný věřitelem byl bezvýsledný (zcela nebo zčásti) a není možné prokazování těchto skutečností ponechat na účastnících směnečného vztahu. Jejich taxativní výčet je poměrně úzký. Není však stanoven jedním ustanovením, ale je roztržštěn ve více částech zákona tam, kde je založena samotná povinnost uplatnění požadavku, jehož bezvýslednost má být protestována. Podrobněji se budeme osvědčovaným skutečnostem věnovat v následující kapitole pojednávající o jednotlivých druzích směnečných protestů. Proces směnečného protestu můžeme rozdělit do dvou fází. První fáze spočívá ve zjištění osvědčovaných skutečností a

³⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 224.

³⁶ PROCHÁZKA, Svatopluk. Úvaha k protestaci smének a obsahu protestní listiny. *Ad Notam*, 1995, roč. 1, č. 1, s. 6, KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 137.

druhá ve vyhotovení potvrzení ve formě protestní listiny, která je materiálním výstupem protestního úkonu.³⁷

V protestaci se neuplatňuje zásada oficiality, nýbrž zásada dispoziční. Neprovádí se tedy z úřední povinnosti, tedy *ex officio*, ale pouze na návrh oprávněné osoby, která má zájem na osvědčení protestovaných skutečností. Tato osoba se nazývá protestant. Osoba, proti níž oprávněná osoba požadovala splnění směnečného úkonu a nyní ji opětovně požaduje prostřednictvím protestního orgánu, se nazývá protestát. Aby mohl být učiněn protest, je nezbytné, aby se směnečný věřitel nejdříve ucházel o splnění směnečných povinností prezentací směnky. Povinnost prezentace směnky směnečným věřitelem je tedy nezbytným předpokladem pro následnou protestaci směnečného úkonu.³⁸

Je nutné ale zdůraznit, že protestní orgán není oprávněn rozhodovat o právech a povinnostech účastníků směnečného závazkového vztahu. Nejedná se o prokazování a určení, zda je věřitel ze směnky skutečně oprávněn směnečný peníz požadovat a směnečný dlužník skutečně povinen směnečný závazek plnit. Nejedná se ani o žádné řízení a protestace nemá prejudiciální význam pro možné směnečné řízení dle občanského soudního řádu v civilním soudním řízení. Jeho úkolem je pouze konstatovat, že určitá skutečnost nenastala, konkrétně tedy, že se majitel směnky marně, a to buď zcela nebo zčásti, pokoušel předložením směnky dosáhnout jejího zaplacení.³⁹

Význam učiněného protestu je dvojitý. Protestní listina je předně zákonným důkazem z hlediska procesněprávního a současně zachovacím úkonem z hlediska hmotněprávního.

3.2 Protestní listina jako zákonný důkaz

V případě, že směnečný věřitel bude při vymáhání směnečných práv neúspěšný, pak nastává problém, jak tuto skutečnost dokázat. Prokazování skutečnosti, že se určitá událost neuskutečnila, není vždy snadné. Vzhledem k tomu,

³⁷ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 540, 541 (§79 zákona směnečného a šekového), CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. 2. rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 192.

³⁸ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 541 (§79 zákona směnečného a šekového).

³⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Notářské protesty. Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 2.

že osoba, vůči které uplatnění práva směřovalo, odmítla požadovaný úkon uskutečnit, nebude s největší pravděpodobností poskytovat součinnost ani při písemném potvrzení svojí neochoty a směnečný věřitel se tímto dostává do důkazní nouze. Vzhledem k nastalé situaci přichází na řadu význam institut protestu, který zprošťuje směnečného věřitele důkazního břemene.⁴⁰

Primárním a zásadním významem protestní listiny je, že je považována za veřejnou listinu v souladu s ustanovením § 134 zákona č. 99/1963 sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OSŘ) a ustanovením § 2, § 6, § 72 odst. 1 písm. d) zákona č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen NŘ), kdy zaujímá výsadní postavení mezi ostatními důkazními prostředky. Jedná se především o institut práva procesního. Jako důkazní prostředek má protestní listina význam v nalézacím řízení, kdy je v této fázi směnečného sporu zjišťováno, co je vlastně právem.

U veřejných listin platí presumpce správnosti, což znamená, že není-li prokázán opak, považuje se za pravdivé to, co listina prokazuje nebo osvědčuje.⁴¹ Její úloha jako důkazního prostředku nastává tehdy, vznikne-li mezi směnečnými účastníky spor řešený v civilním soudním řízení. Obecně platí, že veřejná listina na rozdíl od listiny soukromé, může být zbavena své důkazní síly jen za předpokladu, tvrdí-li účastník skutečnosti podložené důkazy, jež prokazují nepravdivost veřejné listiny. Důkazní povinnost stíhá tedy toho účastníka, který popírá její pravdivost. U soukromých listin stačí pouhé formální popření její správnosti, aby byla podlomena její důkazní síla. Důkazní břemeno tíží naopak toho účastníka, který tvrdil skutečnosti podložené soukromou listinou. Je tedy na něm, aby prokázal, že listina je pravdivá.⁴²

Soud je vždy oprávněn zkoumat u každé veřejné listiny její pravost, spočívající ve zjištění, zda byla skutečně vydána oprávněným subjektem nebo zda se jedná o padělek. Co se týká pravdivosti veřejných listin, pak lze tyto listiny rozdělit do dvou kategorií. První tvoří veřejné listiny, jež mají charakter osvědčení nebo potvrzení. U nich je zapotřebí hodnotit i pravdivost jejich obsahu. Do druhé kategorie můžeme

⁴⁰ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 540, 541 (§79 zákona směnečného a šekového).

⁴¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. Veřejná listina v kontextu tuzemského a mezinárodního práva. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 8, s. 275, KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 246, 247.

⁴² BUREŠ, Jaroslav. Význam veřejné listiny v řízení před soudem. *Ad Notam*, 1997, roč. 3, č. 6, s. 135, 136.

zařadit veřejné listiny obsahující nařízení nebo prohlášení orgánu. U těchto listin soud hodnotí pouze jejich pravost nikoliv pravdivost. Protestní listina spadá do první uvedené kategorie, tedy do veřejných listin, jejichž úloha je osvědčení určité skutečnosti. Soud by měl tedy vedle jejich pravosti zkoumat i jejich správnost.⁴³

3.3 Protestní listina jako zachovací úkon

Z hlediska hmotněprávního je provedený protest zachovacím úkonem spočívající v zachování práv majitele směnky na postih proti nepřímým dlužníkům ze směnky za podmínky, že určitá osoba nesplní požadovaný směnečný úkon. Postih je možné vykonat především pro nepřijetí směnky nebo nezaplacení směnky v souladu s ustanovením čl. I. § 43 ZSŠ, a to pouze za předpokladu, že byla směnka nejprve řádně a včas předložena příslušné osobě k požadovanému úkonu. Požadovaným úkonem však nemusí být pouze přijetí směnky nebo její zaplacení. Protestoval lze i jiné skutečnosti. Jimi mohou být kupříkladu nevydání prvopisu směnky majiteli opisu, nevydání stejnopisu zasláního k přijetí nebo nedatování akceptu.

Nicméně protestační povinnost k zachování postihových práv nemusí být dána vždy. Může být prominuta, a to vyznačením směnečné doložky „bez protestu“ či jiné obdobné doložky stejného charakteru.⁴⁴ Protestační povinnosti může být oprávněná osoba zproštěna také za podmínek stanovených v ustanovení čl. I. §43 odst. 2 bodu 2. a 3. ZSŠ, bylo-li ohledně majetku směnečníka vydáno rozhodnutí o úpadku nebo zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku. V případě výstavce, který zakázal předložení směnky k přijetí, lze vykonat postih ještě před splatností, bez ohledu na splnění protestační povinnosti, bylo-li ohledně majetku výstavce vydáno rozhodnutí o úpadku nebo zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku. Nutno dodat, že v posledních dvou případech je pro výkon postihových práv nutné předložit příslušná rozhodnutí insolvenčního soudu. Dalším případem osvobození od protestační povinností je, v souladu s ustanovením čl. I. § 54 odst. 4 ZSŠ, nepřekonatelná překážka vyšší moci, trvá-li déle než třicet dní.⁴⁵ Podrobněji se budeme možnostmi prominutí protestační povinnosti zabývat v samostatné kapitole.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ KOTÁSEK, Josef. *Bill of exchange law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005, s. 49.

⁴⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 225,226.

Zmeškáním lhůty k protestaci ztrácí majitel veškerá postihová práva proti nepřímým dlužníkům. Protest v takovém případě již nejde nahradit žádným jiným úkonem, jakým může být kupříkladu uznání směnečného závazku apod. Ztráta postihových práv je tedy nezvratná.⁴⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že protestní listina, jako zachovací úkon, má svůj význam pouze tehdy, jsou-li směnečně zavázané i jiné osoby nežli směnečník. Konkrétně tedy nepřímí dlužníci. Můžeme zkonstatovat, že provedení protestu je nadbytečné zejména u směnky vlastní, nebyla-li indosována. U takové směnky nenalezneme žádného nepřímého dlužníka. Naopak u směnky cizí ho najdeme vždy, přinejmenším v podobě výstavce.⁴⁷ Co se týká zastřené směnky vlastní, kdy výstavce (jako nepřímý dlužník) je současně směnečníkem, pak lze dovodit, že provedení protestu by bylo zcela jistě i v této situaci neúčelné a nesmyslné.

Ustanovení čl. I. § 53 odst. 1 ZSŠ výslovně stanoví, že zmeškáním lhůt k předložení směnky k požadovanému směnečnému úkonu a k její protestaci neztrácí majitel směnky svá práva proti příjemci. Přirozeně lze toto ustanovení analogicky použít i na osoby za příjemce zavázané. Tento závěr dokládá i Vrchní soud v Praze, který ve svém rozhodnutí uvedl, že uplatnění práva proti rukojmímu za přímého dlužníka v soudním řízení není podmíněno předložením směnky, neboť dle ustanovení čl. I. § 32 odst. 1 ZSŠ je směnečný rukojmí zavázán jako ten, za koho se zaručil. Ostatně avalisté směnečníků jsou vyloučeni i z okruhu osob, které mají být v souladu s ustanovením čl. I. § 45 ZSŠ obeznámeni, že směnka nebyla přijata či zaplácena. Lze z povahy věci předpokládat, že rukojmí a přímý dlužník budou v tak úzkém vztahu, že si navzájem sdělí okolnosti se směnkou spojené a není tedy žádný důvod plnění prezentační či oznamovací povinnosti vůči těmto osobám.⁴⁸

3.4 Protestní orgány

Samotný ZSŠ ve svém ustanovení čl. I. § 79 ZSŠ stanoví taxativní výčet osob oprávněných vykonat směnečný protest. Jsou jimi okresní soudy, notáři, obecní a městské úřady. Vzhledem k tomu, že ZSŠ sice namísto obecní a městské úřady hovoří o místním národním výboru, je v tomto směru třeba připomenout, že dle zákona č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení) ve znění pozdějších předpisů,

⁴⁶ Tamtéž, s. 226.

⁴⁷ Tamtéž, s. 224, 225.

⁴⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. května 1997, sp.zn. Cmo 143/96.

vznikem obecní samosprávy došlo k přenesení pravomoci z místních národních výborů na obce, resp. města či městské části.⁴⁹ Současně dodejme, že zákon č. 367/1990 Sb., o obcích byl nahrazen novým zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Protestní orgány mají úřední povinnost směnečný protest provést. Jedná se o jejich veřejnoprávní funkci a je předpokládáno, že právě tyto orgány jsou schopny garantovat vysokou objektivitu protestního procesu. Jejich povinností je, jako nezávislá osoba, dodržet přísná formální pravidla. Všechny protestní listiny bez ohledu na to, kterým orgánem byly učiněny, mají stejné účinky a jsou rovnocenné. Závisí pouze na majiteli směnky, jaký orgán k tomu zvolí.⁵⁰

U protestních orgánů je vyloučeno, aby při žádosti o provedení protestu odkazoval jeden orgán objednatele protestu na druhý a naopak. Vzhledem k tomu, že zákonem (ZSŠ) není u protestních orgánů stanovena věcná ani místní příslušnost, lze podotknout, že co se týká notářů, pak z povahy věci vyplývá, že určení věcné příslušnosti u nich ani v úvahu přicházet nemůže. Co se týká místní příslušnosti, lze se přiklonit k názoru, že objednatel protestu se může obrátit na kteréhokoliv notáře ustanoveného na území České republiky.⁵¹

Hovoří-li ZSŠ tak, že provedením protestu je pověřen notář, pak ostatní pracovníci notářské kanceláře by měli být z tohoto úkonu vyloučeni.⁵² Lze však připustit, aby namísto notáře provedl protest notářský kandidát ustanovený příslušnou notářskou komorou jako jeho zástupce, případně notářský kandidát, který je k osvědčování právně významných skutečností písemně zmocněn v souladu s ustanovením § 23 NŘ.

U soudů jako protestních orgánů je to z hlediska výkladu věcné příslušnosti poněkud obtížnější a nejednoznačně určené. Obecně je věcná příslušnost v soukromoprávních věcech upravena ustanovením § 9 OSŘ. Toto ustanovení však upravuje příslušnost pro soudní řízení, což se u protestace směnky nejedná. Nejde

⁴⁹ KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 138.

⁵⁰ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 544,545 (§79 zákona směnečného a šekového).

⁵¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 2.

⁵² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 226, 228.

zde o řešení sporu, nýbrž o pouhé osvědčení a nelze tedy protest smének podřadit ani pod odstavec 3. písm. p) téhož ustanovení. S přihlédnutím k tomu, že věcná příslušnost soudů pro směnečnou protestaci není stanovena a nedají se ani analogicky aplikovat obecná ustanovení věcnou příslušnost upravující, bude nutno dospět k závěru, že protestace bude příslušet soudům okresním, neboť zákon výslovně nestanoví příslušnost soudů vyšší instance. Ohledně místní příslušnosti zákon také nehovoří. Nicméně okresní soudy provádějí úřední úkony v obvodu své působnosti, určující tedy bude pro stanovení místní příslušnosti protestní místo.⁵³ Mají-li protest provést soudy, pak není žádným právním předpisem stanovena konkrétní osoba, která by jej měla provést. Není nutné, aby je prováděli samotní soudci. Je možné, aby k tomuto úkonu byli pověřeni jiní pracovníci soudu, zejména vyšší soudní úředníci, tajemníci, asistenti soudců nebo justiční čekatelé. Bude záležet pouze na rozvrhu práce daného soudu, jaká osoba tímto úkonem bude pověřena.⁵⁴

Co se týká obcí, resp. měst či městských částí, pak zákon o obcích o provádění protestu nic nestanoví. Je zřejmé, že se nebude jednat o výkon samosprávy, ale výkon přenesené působnosti státu. Tuto tzv. delegovanou působnost vykonávají, jak vyplývá z ustanovení § 61 zákona o obcích, tři kategorie obcí rozdělené dle rozsahu jejich angažovanosti při výkonu státní správy. První kategorie zahrnuje obce, jejichž obecním úřadům náleží základní rozsah výkonu státní správy. Druhou kategorií tvoří obce s pověřenými úřady a třetí kategorii obce s rozšířenou působností. Obce s pověřenými úřady a obce s rozšířenou působností vykonávají kromě přenesené působnosti v základním rozsahu i přenesenou působnost svěřenou jim zvláštními zákony. Lze usoudit, že jestliže ZSŠ ani jiný zvláštní zákon výslovně nestanoví, jaký druh obce, resp. obecní úřad, je oprávněn protest provést, bude jím kterýkoliv obecní úřad. Protestace bude spadat do základního rozsahu přenesené působnosti. Z hlediska místní působnosti lze obce do značné míry považovat jako suverény. Těžko bude jiná obec činit jakékoliv úkony ve správním obvodu jiné obce a tím narušovat její svrchovanost, ledaže by tak konala na základě veřejnoprávní smlouvy. Při protestaci směnky bude tedy nepochybně místně příslušný ten orgán místní správy, v jehož obvodu se bude nacházet protestační místo. Jaká osoba z úřadu bude

⁵³ Tamtéž, s. 226.

⁵⁴ Tamtéž, s. 227, 228.

pověřena protest vykonat, bude záležet pouze na interních předpisech daného úřadu.⁵⁵

I přesto, že se majitel směnky z důvodu špatně vykonaného protestu bude moci z titulu náhrady škody domáhat svého regresu, bude mít zcela jistě zájem na tom, aby byl protest učiněn řádným způsobem. Jelikož s protestem učiněným prostřednictvím obce nejsou spojeny téměř žádné praktické zkušenosti, a to nejen z důvodu nedostatečné právní úpravy, ale též z důvodu ne až tak velké odborné orientaci v této problematice, lze nepřímou doporučit žadateli protestu dát přednost při provedení protestu ostatním protestním orgánům. Dá se též předpokládat, že ve většině případů nebudou obecní úřady pro provedení protestu ani personálně vybaveny. Patrně nejlepší volbou pro výkon protestu budou notáři, a to nejen z důvodu jejich odbornosti, ale také větší časové flexibility. Notáři jsou a v minulosti byli nejčastěji vyhledávanými protestními orgány, a to i přesto, že jejich služby jsou z hlediska poplatku o poznání nákladnější. Notář jako příslušník svobodného povolání má, respektive by měl mít, značný zájem na dobře vykonanou práci, a to nejen z hlediska jeho profesní pověsti, ale také z důvodu předejití jakýchkoliv sporů, které by mohly vzniknout z důsledku neodborně provedené práce, neboť jeho samotného by to nejvíce zatížilo. Jeho osobní zainteresovanost zvyšuje pravděpodobnost řádného provedení protestu bez jakýchkoliv negativních dopadů. Jako protestní orgán lze též doporučit i soudy. Po odborné stránce budou jistě připraveny, ovšem může nastat problém se splněním lhůty k protestaci v důsledku jejich přetížení.⁵⁶ Chybí zde i osobní zainteresovanost, která by jinak mohla mít na provedení protestace pozitivní vliv.

3.5 Protestní listina a její náležitosti

Po formální stránce ZSŠ stanoví taxativní výčet podstatných náležitostí, které musí protestní listina obsahovat, aby byla považována za platnou s předpokládanými účinky. Jestliže by některá z těchto náležitostí nebyla dodržena, neměla by sepsaná listina charakter protestní listiny, čímž by byl zmařen její zásadní význam a účel. Konvalidace protestní listiny následným doplněním chybějící podstatné náležitosti je

⁵⁵ Tamtéž s. 230, 231.

⁵⁶ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, 545 (§79 zákona směnečného a šekového), KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 227-231.

nepřípustná. Výčet obsažený v ustanovení čl. I. § 80 ZSŠ však neplatí bezvýjimečně. Určité náležitosti musí mít protestní listina pouze tehdy, je-li splněna zákonem předpokládaná hypotéza. Jedná se o náležitosti podmíněně podstatné, o nichž bude pojednáno následně při podrobnějším rozboru jednotlivých obligatorních náležitostí protestní listiny.⁵⁷

V protestní listině je nutné uvést tyto náležitosti:

3.5.1 Jméno protestanta a protestáta

Protestantem je osoba, pro kterou se protest uskutečňuje a protestátem osoba, od níž bylo bezúspěšně požadováno směnečné plnění a proti které se protest z tohoto důvodu činí. Označení těchto osob by mělo být takové, aby nebylo zaměnitelné s jinou osobou. Přípustná je jediná výjimka, kdy nemusí být protestát identifikován v protestní listině jménem, a to tehdy, je-li označen přesným odkazem na způsob jeho účastenství ve směnečném obchodu.⁵⁸

Protestantem je nejčastěji věřitel ze směnky. Může jím být ale i držitel směnky u protestu pro nepřijetí. Protestantem je za jistých okolností i prokuraindosatář, neboli osoba, na níž byla směnka převedena indosamentem s doložkou „k inkasu“ případně jinou doložkou obdobného charakteru. Prokuraindosatář je osoba zmocněná k jednání jménem směnečného věřitele. Taková osoba může vykonat za věřitele všechna práva ze směnky, ovšem věřitelem se tím nestává.⁵⁹

Protestátem bývá ve většině případů směnečník, může jím být ale i depozitář akceptačního stejnopisu směnky nebo prvopisu směnky. Protestátem bude u umístěných směnek i domiciliát (umístěnc). Je však třeba podotknout, že takový názor není jednotně přijímán, neboť možnost protestovat směnku vůči domiciliátovi není zákonem výslovně stanovena, jak tomu bylo kupříkladu v zákoně směnečném č. 1/1928 Sb. Nicméně je logické, že by se mělo provádět osvědčování relevantních skutečností v místě a u subjektu, který byl určen k placení. Je-li ve směnce umístěno platební místo u třetí osoby (domiciliáta), je současně takové místo i místem

⁵⁷ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, 546-548 (§80 zákona směnečného a šekového), KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 255.

⁵⁸ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 548 (§80 zákona směnečného a šekového).

⁵⁹ PROCHÁZKA, Svatopluk. Úvaha k protestaci směnek a obsahu protestní listiny. *Ad Notam*, 1995, roč. 1, č. 1, s. 8.

protestním. Není tedy důvodné pochybovat o tom, proč by nemohla být osoba umístěnce zároveň protestátem, jestliže se jejím prostřednictvím má uskutečnit samotné placení. Nicméně v případě pochybností a k zabránění jakýmkoliv možným nepříznivým důsledkům a časovým průtahům lze doporučit souhrnný protest směřovaný jak proti směnečnému dlužníkovi, tak proti domiciliátovi.⁶⁰

3.5.2 Protestní klauzule

Protestní klauzule je zásadní náležitostí protestní listiny. Konstatuje se v ní skutečnost, že protestát byl bezvýsledně vyzván ke splnění směnečného úkonu, nebyl k zastížení nebo nebylo možno vypátrat místnost, kde provozuje svůj podnik nebo byt. V podstatě se jedná o prohlášení protestního orgánu, co se při zjišťování dozvěděl. Protestní orgán je povinen popsat zjišťovací fázi přesně tak, jak se stala.⁶¹

Výzva ke směnečnému plnění je samotným jádrem protestu. V protestní listině by se měl protestní orgán striktně držet dikce zákona. V tomto smyslu by bylo vhodné přímo do protestní listiny uvést například formulaci „vzval jsem“. Dále je nezbytné uvést, kdo byl vyzván, k čemu byl vyzván a co bylo vyzvanou osobou odpovězeno. Nelze uvést „osvědčuji, že nebylo zapláceno“ či jiné formulace obdobného charakteru. Jestliže nebyl protestát k zastížení nebo nebylo možné vypátrat místnost, kde provozuje svůj podnik nebo jeho byt, pak konstatování takovéto skutečnosti se stává nezbytnou náležitostí protestní listiny. Jedná se o náležitost podmíněně podstatnou, která musí být uvedena do protestní listiny vždy tehdy, nemůže-li dojít k výzvě protestáta ke splnění směnečného úkonu z důvodu jeho nezastížení nebo nevypátrání místa, kde podniká či bydlí.⁶² Protestní orgán je povinen prověřit konstatované skutečnosti v protestní klauzuli šetřením na místě samém. Není možné, aby vycházel z pouhého tvrzení protestanta bez jakéhokoliv vlastního prošetření.

⁶⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 246, PROCHÁZKA, Svatopluk. Úvaha k protestaci směnek a obsahu protestní listiny. *Ad Notam*, 1995, roč. 1, č. 1, s. 8.

⁶¹ CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. 2. rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 203, 204.

⁶² CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 548, 549 (§80 zákona směnečného a šekového), PROCHÁZKA, Svatopluk. Úvaha k protestaci směnek a obsahu protestní listiny. *Ad Notam*, 1995, roč. 1, č. 1, s. 8.

3.5.3 Místo a čas protestované skutečnosti

Místo protestované skutečnosti se liší kauzálně v návaznosti na příslušný druh prováděného protestu. Například u protestu pro nepřijetí se místo protestování skutečnosti řídí osobou směnečníka neboli protestáta. U protestu pro neplacení je protestačním místem vždy místo platební. Podrobněji se budeme tomuto tématu věnovat u výkladu jednotlivých druhů protestů.

Vzhledem k tomu, že směnky se nejčastěji vyskytují v souvislosti s podnikatelskou činností, jsou na prvním místě ZSŠ stanoveny místnosti, kde je provozován podnik určené osoby. Jde o prostory, v nichž se nachází sídlo nebo místo podnikání, resp. její provozovna. Nebude-li možné vypátrat podnik protestáta, přichází na řadu jeho byt. Jedná se tedy o subsidiární protestační místo. Ale pozor, jestliže byl vypátrán podnik protestáta a ten nebyl pouze zastižen, není možné podpůrně užít jako protestační místo jeho byt.⁶³

Ustanovení čl. I. § 88 ZSŠ umožňuje vykonat protest i mimo shora uvedené prostory tehdy, dají-li k tomu účastníci směnečných vztahů souhlas. Udělení souhlasu je třeba zaznamenat v protestní listině, aby nemohlo dojít k žádným, pochybnostem. Lze jej udělit i konkludentně.⁶⁴ „*Svolení účastníků potřebné k platnému vykonání směnečného protestu na jiném místě může být uděleno i mlčky tím, že protestát bez námitek dá proti sobě vykonati protest. Tuto skutečnost nutno v protestu poznamenati. (Rozh. Č. 16.747 Sb. Váž.) Protest, jež majitel směnky činí proti sobě jakožto domiciliátovi, lze učiniti též na jiném místě, např. na soudě. (24. XI. 1868, Krall. 88.)*“⁶⁵

Ohledně uvedení data je třeba podotknout, že by mělo být v protestní listině určeno přesným časem k zamezení pochybností v důsledku ustanovení čl. I. § 85 ZSŠ, dle kterého může být protest učiněn v určitém časovém rozmezí. V případě jeho nedodržení by nemohlo dojít k platnému osvědčení protestovaných

⁶³ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 564, 565 (§87 zákona směnečného a šekového).

⁶⁴ Tamtéž s. 565 (§ 87 zákona směnečného a šekového).

⁶⁵ Tamtéž, s. 567 (§ 87 zákona směnečného a šekového).

skutečností.⁶⁶ Výjimkou je však vyslovení souhlasu protestáta s provedením protestu mimo tuto dobu, což vyplývá z ustanovení čl. I. § 85 ZSŠ.

3.5.4 Poznámka o způsobu nabídnutí anebo uskutečnění směnečné intervence, jde-li o přijetí nebo zaplacení pro čest

Prostřednictvím směnečné intervence vstupují do směnečnického vztahu další osoby, které v zájmu jiné osoby směnku akceptují nebo zaplatí. Jak samo vyplývá z charakteru institutu směnečné intervence, jedná se o jednání učiněné pro čest jiné osoby, která nemůže v souvislosti se splnění směnečnického úkonu dostát svým závazkům. Tudíž by na ni mohlo být pohlíženo jako na osobu nečestnou a nespolehlivou. Směnečný intervenient jedná vlastním jménem a tím zbavuje příslušného dlužníka jeho negativního postavení.⁶⁷

Za předpokladu směnečné intervence musí být v protestní listině uvedeno od koho, pro koho a jak bylo nabídnuto nebo jak došlo k přijetí nebo k zaplacení pro čest. Poznámka do protestní listiny musí být zaznamenána nejen tehdy, dojde-li k intervenčnímu akceptu nebo intervenční výplaty, ale i tehdy došlo-li k jejich odepření. V případě přijetí nebo zaplacení směnky pro čest musí být obsahem popisované skutečnosti i jakým způsobem se tak stalo.⁶⁸

3.5.5 Poznámka o opakovaném předložení směnky k přijetí

Dle ustanovení čl. I. § 24 ZSŠ může osoba směnečnicka požádat při předložení směnky k přijetí, aby ji byla směnka předložena opakovaně ještě v následující den. Tímto ustanovením je dán směnečnickovi jednodenní prostor na rozmyšlenou. Nepředloží-li předkladatel směnku k přijetí opakovaně hned v den následující, účastníci se mohou dovolávat toho, že jim nebylo v jejich žádosti vyhověno pouze za předpokladu, byla-li tato skutečnost vyznačena v protestu. Při opakovaném předložení směnky k přijetí může předkladatel požadovat datování akceptu dnem první prezentace.

⁶⁶ PROCHÁZKA, Svatopluk. Úvaha k protestaci směnek a obsahu protestní listiny. *Ad Notam*, 1995, roč. 1, č. 1, s. 8.

⁶⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 176.

⁶⁸ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 550 (§80 zákona směnečnického a šekového).

3.5.6 Doslovný opis směnky

Směnka musí být do protestní listiny opsána přesně se všemi poznámkami a indosamenty. Pro naplnění tohoto požadavku je nejjednodušším a z tohoto důvodu také v praxi nejčastějším způsobem pořízení fotokopie směnky, která se připojí k protestní listině jako její příloha. Fotokopií směnky může protestní orgán předejít případným chybám u nepříliš čitelných směnek, ke kterým by mohlo dojít při jejím opisu. Ovšem zcela vyloučeno je připojení protestní listině samotný prvopis směnky. Na prvopis směnky se provedení protestu pouze vyznačuje.⁶⁹

3.5.7 Podpis protestního orgánu a úřední razítko

Tato náležitost protestní listiny nebude patrně činit protestním orgánům žádné problémy a není třeba se jí podrobně zabývat. Protestní listina jako každý písemný úkon musí být podepsán. Aby měla protestní listina charakter listiny veřejné, je nezbytné ji opatřit spolu s podpisem i úředním razítkem. Je tedy zřejmé, že chybí-li některá z těchto náležitostí, nelze považovat protestní listinu za platnou.⁷⁰

⁶⁹ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 550, 551 (§80 zákona směnečného a šekového), PROCHÁZKA, Svatopluk. Úvaha k protestaci směnek a obsahu protestní listiny. *Ad Notam*, 1995, roč. 1, č. 1, s. 8.

⁷⁰ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 550, 551 (§80 zákona směnečného a šekového).

4. Druhy protestů

4.1 Protest pro nepřijetí

Protestace směnky pro nepřijetí přichází v úvahu pouze u směnky cizí. Účelem a tedy i cílem je zjistit a osvědčit, že směnka byla předložena a nebyla akceptována zcela nebo zčásti, případně nebyla přijata bezpodmínečně. Protestátem je vždy osoba směnečníka a protestantem všechny osoby oprávněné předložit směnku k přijetí i k placení.⁷¹

Než však oprávněná osoba požádá o osvědčení protestním orgánem, že směnka nebyla směnečným dlužníkem zcela nebo zčásti přijata, je zákonem předpokládáno, že se oprávněná osoba, nejčastěji směnečný věřitel, o předložení směnky směnečnému dlužníkovi k přijetí nejdříve alespoň pokusila a tento pokus zůstal zčásti nebo zcela bez výsledku. Ovšem je třeba podotknout, že protest pro nepřijetí bude mít důsledky pouze tehdy, jestliže oprávněná osoba tuto svoji povinnost předcházející protestaci vykonala řádně a včas. V této souvislosti se budeme věnovat nejprve tomu, jaký má vlastně přijetí či nepřijetí směnky význam, dále postupu při výkonu povinnosti předložení směnky k placení a důsledkům nesplnění této povinnosti.

Současně nastíníme i to, že postupy pro prezentaci směnky k přijetí a protestaci směnky pro nepřijetí se ve značné míře kryjí.

4.1.1 Akceptace směnky, prezentace směnky k přijetí a důsledky jejího nesplnění

Směnečný akcept, neboli přijetí směnky, je jedním ze dvou úkonů, za jejichž hlavním účelem byla směnka vystavena. Přijetí směnky je jakýmsi předstupněm zaplacení směnečného dluhu u směnky cizí. Platí zde v zásadě princip volnosti spočívající pouze na úvaze věřitele, zda směnku k přijetí předloží či nikoliv. Tento princip není ovšem absolutní. ZSŠ uvádí výjimky, kdy musí být směnka předložena v zájmu zachování postihových práv.⁷²

Jestliže směnka není přijata, nezpůsobuje to její neplatnost, neboť akceptace směnky není dle ZSŠ podstatnou náležitostí směnky. Je-li tedy součástí směnečné

⁷¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 243.

⁷² CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 200 (§21 zákona směnečného a šekového).

listiny mimo jiné i označení směnečníka, jedná se o platnou směnku cizí bez ohledu na to, zda byla, bude nebo nebude v budoucnu přijata. A to nemusí jít ani o osobu směnečníka existující. Platnost směnky by obstála i za předpokladu směnečníka smyšleného.⁷³ Nepodstatnost podpisu směnečníka na směnce vyplývá ze samostatnosti a odlišnosti tohoto směnečněprávního úkonu od právního úkonu, kterým výstavce vyznačuje na směnce osobu směnečníka.⁷⁴ Směnka může být směnečníkem vyplacena i bez akceptace směnky. Přijetí směnky však výrazným způsobem zvyšuje jistotu remitenta, neboť mu vzniká přímý nárok na uplatnění práva vůči směnečníkovi, resp. nyní už akceptantovi jako přímému dlužníkovi.

Směnka může být předložena k přijetí osobně, poštou, ale i prostřednictvím zmocněnce. Je ale důležité, aby byl předložen pouze její originál ve formě prvopisu nebo stejnopisu. Není možné předložit například její opis, a to z toho důvodu, že jej nelze považovat za listinu směnce rovnocennou.⁷⁵ Podstatu a charakter směnečného opisu si přiblížíme v rámci pojednání o protestu pro nevydání prvopisu směnky majiteli opisu.

V případě, že dojde při předložení směnky k odepření přijetí, může majitel směnky realizovat před splatností směnky platební postih vůči nepřímým dlužníkům, což jej staví do značné výhody. K zachování takového práva je však potřeba odepření přijetí osvědčit právě protestem pro nepřijetí. Postih před splatností umožňuje majiteli směnky ustanovení čl. I. § 43 odst. 2 bod 1. ZSŠ.

Jak již bylo zmíněno výše, princip volnosti zde neplatí bezvýjimečně. Ustanovení čl. I. § 23 ZSŠ stanoví povinnost předložit lhůtní vistasměnku k přijetí do jednoho roku od jejího vystavení. Důvodem je, že se od přijetí směnky odvíjí její splatnost. Kdyby nebyla u lhůtních vistasměnek stanovena tato povinnost a majitel směnky by ji sám ze své vůle k přijetí nepředložil, nemohlo by dojít ke splatnosti takové směnky. Zmeškání jednoroční lhůty pro předložení lhůtní vistasměny má za následek zánik všech postihových práv vůči nepřímým dlužníkům v důsledku ustanovení čl. I. § 53 odst. 1 ZSŠ. Je možné, aby výstavce tuto jednoroční lhůtu

⁷³ KOVAŘÍK, Zdeněk. Vybrané problémy judikatury ve věcech směnečných. *Soudní Rozhledy*, 1998, roč. 4, č. 6, s. 142.

⁷⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. listopadu 1995, sp.zn. 5 Cmo 647/1994.

⁷⁵ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 202 (§21 zákona směnečného a šekového).

prodloužil nebo zkrátit, indosant ji může pouze zkrátit. Tato jednorocní lhůta je stanovena i pro vistasměnky s tím, že již samotným předložením nastává její splatnost. Je bezpředmětné předkládat ji pouze k přijetí a případně činit následný protest pro nepřijetí. Dalším případem je, stanoví-li výstavce, že směnka musí být předložena k přijetí, a to s určením lhůty nebo i bez určení takové lhůty. Indosant tuto povinnost může stanovit pouze za předpokladu, že ji výstavce ve směnce nezakázal. Není-li určena lhůta, musí být směnka k přijetí předložena v zákonné lhůtě. Opominutí povinnosti předložení směnky k přijetí stanovené výstavcem nebo indosantem má za následek opět ztrátu postihových práv pro nepřijetí a neplacení s tím, že stanoví-li tuto povinnost výstavce, pak se ztráta postihových práv vztahuje na všechny nepřímé dlužníky. Na rozdíl od příkazu indosanta, kdy se tyto účinky vztahují pouze k jeho osobě.⁷⁶ Vyplývá-li ze znění doložky, že výstavce chce vyloučit odpovědnost pouze za přijetí, pak zůstávají směnečnému věřiteli zachována alespoň postihová práva pro neplacení.

Na základě shora uvedených skutečností bychom si měli nyní lehce odpovědět na tuto základní otázku: Za jakých podmínek je nezbytné nechat učinit protest pro nepřijetí, aby byla zachována postihová práva vůči nepřímým dlužníkům?

Jako stručné shrnutí shora uvedeného by mohlo postačit následující: předně je třeba si uvědomit, zda je vůbec stanovena povinnost předložení směnky k přijetí a protestace není prominuta doložkou „bez protestu“ nebo jinou doložkou stejného charakteru. Jak již bylo uvedeno, povinnost prezentace směnky k přijetí může být obligatorně stanovena zákonem nebo tuto povinnost může stanovit sám výstavce a za určité podmínky i indosant. Dojdeme-li tedy k závěru, že tato povinnost skutečně existuje, pak nezbyvá nic jiného, než se pokusit předložit směnku směnečníkovi k přijetí řádně a včas. V případě, že tento odepře přijetí směnky zcela nebo zčásti, je nezbytné nechat zjistit odepření přijetí protestem.

Na druhou stranu výstavce má možnost předložení směnky k přijetí nejen přikázat, ale i zakázat, a to absolutně, tj. časově neomezeně, anebo dočasně. Na rozdíl od stanovení povinnosti předložit směnku k přijetí, je k tomuto zákazu dle ustanovení čl. I. § 22odst. 3 ZSŠ oprávněn pouze a jen výstavce, nikoliv indosant.

⁷⁶ KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 87-89, CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 201, 202 (§21 zákona směnečného a šekového).

V případě, že tento postup bude dodržen a necháme učinit v zákonem stanovené lhůtě protest, pak má směnečný věřitel právo ještě před splatností samotné směnky možnost náhradního výkonu práva na zaplacení směnečného penízu vůči nepřímým dlužníkům, to jest výstavci, indosantovi a jiným osobám směnečně zavázaným, vyjma příjemce a jeho avala.

Není to však tak jednoduché, jak by se na první pohled mohlo zdát. Výstavce jako nepřímý dlužník může ve směnce doložkou vyloučit svou odpovědnost za přijetí směnky. Tuto možnost mu dává ustanovení čl. I. § 9 ZSŠ. Jedná se o tzv. doložku úzkosti, nebo-li exonerační doložku, která znemožňuje, aby byl vůči němu vykonán postih před splatností směnky pro odepření přijetí směnky zcela nebo zčásti směnečníkem. Doložka úzkosti má účinky jen pro osobu výstavce, resp. jeho avala, na obsah závazků indosantů nemá žádný vliv. Ovšem i indosantovi ZSŠ umožňuje zprostit se své odpovědnosti za přijetí a na rozdíl od výstavce se může zprostit i odpovědnosti za zaplacení směnky.⁷⁷

I přesto, že se majitel směnky při uvedení doložky úzkosti výstavcem nemůže proti výstavci domáhat postihu pro nepřijetí, není to důvodem pro upuštění vykonání protestu pro nepřijetí, neboť zmeškáním lhůty pro jeho provedení ztrácí majitel směnky v souladu s ustanovením čl. I. § 53 odst. 1 svá postihová práva, pokud jde o postih před splatností, i proti indosantům a ostatním osobám směnečně zavázaným.

Současně je třeba podotknout, že významnou skutečností provedeného protestu pro nepřijetí je také to, že zbavuje majitele směnky povinnosti předložit směnku k placení či nechat provést protest pro neplacení. O tomto druhu protestu bude pojednáno více jako dalším v pořadí.

Obdobné účinky jako doložka úzkosti má stanovení zákazu prezentace směnky k přijetí dle ustanovení čl. I. § 22 odst. 2 ZSŠ. K tomuto je oprávněn pouze výstavce. Zakázat směnku k přijetí lze absolutně, tj. časově neomezeně, anebo dočasně. Takový zákaz stanovený výstavcem působí, na rozdíl od exonerační doložky, ve prospěch všech postihových dlužníků. Proto není v zásadě možný výkon postihu pro nepřijetí směnky ještě před její splatností. Úplný zákaz akceptace však není přípustný u lhůtních vistasměnek, a to ze stejného důvodu, jak je uvedeno výše

⁷⁷ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 88,89 (§9 zákona směnečného a šekového).

u povinnosti předložení lhůtní vistasměnky k přijetí. Dále je nepřípustný u směnek domicilovaných a směnek splatných v místě odlišnému směnečnickova bydliště.⁷⁸ Předložení směnky k přijetí nelze zakázat z důvodu snížení ochrany směnečníka, neboť u těchto směnek je velmi pravděpodobné, že by se směnečník ani nemusel dozvědět o existujícím směnečném závazku. Směnky, jejichž předložení je zakázáno se označují jako nepředložitelná směnka, nepřijatelná nebo neakceptovatelná.⁷⁹

V souvislosti se shora uvedeným zákazem předložení směnky k přijetí výstavcem je nezbytné zmínit ustanovení čl. I. § 43 odst. 2 bod. ZSŠ, které zakotvuje jedinou výjimku, kdy je možné vykonat postih směnky ještě před její splatností. Může se tak stát tehdy, octne-li se majitel směnky v nejistotě v důsledku naplnění zákonem stanovených podmínek v osobě výstavce. Za nejistotu v osobě výstavce se považují dvě následující skutečnosti: ohledně majetku výstavce bylo vydáno rozhodnutí o úpadku nebo byl zamítnut insolvenční návrh pro nedostatek majetku. Za určitých okolností může být výkon postihu pro nejistotu v osobě výstavce ještě pozdržen v důsledku nezbytné prezentační povinnosti směnky podpůrným adresátům nebo čestným příjemcům a následným honoračním protestem v důsledku odepření placení pro čest. Tato situace může nastat pouze za podmínky, uvedl-li některý z nepřímých dlužníků na směnečné listině podpůrnou adresu, které má být primárně směnka k placení předložena nebo byla-li směnka pro čest některého z nepřímých dlužníků přijata. Nestane-li se tak a majitel směnky tyto povinnosti opomine, ztrácí nezvratně právo postihu proti tomuto nepřímému dlužníkovi – podpůrnému adresantovi, který podpůrnou adresu na směnce uvedl nebo proti tomu nepřímému dlužníkovi, pro jehož čest byla směnka přijata.⁸⁰ V problematice honoračních protestů není zrovna lehké se orientovat, proto se jí budeme věnovat podrobněji později.

Zakázat směnku k přijetí lze také dočasně, kdy je na směnce výstavcem uvedena doložka zakazující předložení směnky k přijetí před určitým datem. Bude-li směnka i přesto předložena a přijata před tímto stanoveným datem, pak nelze předpokládat, že tato akceptace nezůstane bez účinků. Ba naopak, ze směnečníka

⁷⁸ KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 89,90.

⁷⁹ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 210 (§ 22 zákona směnečného a šekového).

⁸⁰ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 342 (§ 43 zákona směnečného a šekového).

se tímto okamžikem stane přímý dlužník. Ovšem, kdyby směnečník směnku neakceptoval, pak následný protest pro nepřijetí by neměl zcela jistě zamýšlené účinky. V takovém případě by nebylo stejně možné vykonat postih proti nepřímým dlužníkům. Hlavním významem tedy je, že tato doložka znemožňuje vedení postihu pro nepřijetí spočívající v požadavku zaplacení směnečné sumy vůči nepřímým dlužníkům ještě před splatností směnky. Pro doplnění uvádím, že na rozdíl od úplného stanovení zákazu předložení směnky k přijetí, které není možné u lhůtních vistasměnek, směnek domicilovaných a směnek splatných v jiném místě než směnečnickově bydlišti, je časově omezený zákaz relativně možný u všech druhů směnek. Nelze však tento časově omezený zákaz u lhůtní vistasměnky stanovit v délce jednoho roku, neboť tím by v případě nepřijetí směnky směnečníkem směnka ztratila svůj zásadní účel. Majiteli směnky by bylo tímto časovým omezením zcela odňato právo domoci se v budoucnu své směnečné pohledávky, nebyla-li by směnečníkem přijata. Pokud by však výstavce stanovil pro přijetí lhůtu delší, pak samozřejmě není vyloučeno zákaz v délce jednoho roku stanovit.⁸¹

4.1.2 Lhůty pro předložení směnky k přijetí a pro vykonání protestu pro nepřijetí

Ustanovení čl. I. § 44 odst. 2 ZSŠ stanoví, že protest pro nepřijetí musí být učiněn ve lhůtách určených pro předložení směnky k přijetí. Prezentaci směnky a její protestaci je tedy nutno učinit vždy do její splatnosti. Zákonná prezentační lhůta není u všech druhů směnek shodná. Lhůtní vistasměnka a vistasměnky musí být předloženy k přijetí nejpozději do jednoho roku od jejich vystavení, není-li lhůta splatnosti prodloužena nebo zkrácena v souladu s ustanovením čl. I. § 34 odst. 1 ZSŠ. U denních směnek a datosměnek je stanovena povinnost prezentační do dne předcházejícího jejich splatnosti. Směnky, u nichž je stanovena lhůta k přijetí výstavcem nebo indosantem, je tato lhůta zároveň i lhůtou protestační. Vymezíme-li tedy konkrétní časový úsek pro předložení směnky k přijetí, pak je to od samotného okamžiku vystavení směnky do doby její splatnosti, resp. do dne předcházející její splatnosti.⁸²

ZSŠ umožňuje směnečníkovi ve svém ustanovení čl. I. § 24 odst. 1, aby mohl požadovat opakování prezentace směnky v den následující po prvním předložení

⁸¹ Tamtéž, s. 210, 211 (§ 22 zákona směnečného a šekového).

⁸² Tamtéž, s. 204 (§ 21 zákona směnečného a šekového).

směnky k přijetí. Jestliže byla směnka předložena k přijetí v poslední den lhůty a směnečník využil tuto možnost, prodlužuje se lhůta pro provedení protestu o jeden den. Směnečníkovi se dává tímto jeden den na rozmyšlenou. Někdy bývá tato lhůta označována jako deliberační. Na první prezentaci směnky se při opakovaném předložení hledí jako neúčinnou.⁸³

Jak je to ale s lhůtní vistasměnkou, pro kterou je stanovena zákonná lhůta k jejímu předložení pod hrozbou sankce ztráty postihových práv v případě jejího zmeškání? Byla-li směnka při opakovaném předložení přijata, předkladatel směnky může požadovat, aby jako den jejího přijetí byl vyznačen den, kdy byla směnka předložena k přijetí poprvé. To samé se uplatní u směnek, u nichž byla stanovena lhůta pro předložení směnky zvláštní doložkou dle ustanovení čl. I. § 22 odst. 1 a 4 ZSŠ.⁸⁴

Jestliže je tedy stanovena povinnost pro předložení směnky k přijetí a směnečník požádá o její odložení, pak v případě, není-li směnka předložena opětovně v den následující, jak je směnečníkem požadováno, dochází k zániku všech postihových práv. Dochází ke stejnými následkům, jakoby směnka nikdy nebyla k přijetí předložena. To znamená, že ani protest pro nepřijetí by v takovém případě neměl zamýšlené účinky, neboť by ho nebylo možné považovat za zachovací úkon. Aby se však účastníci směnečného vztahu mohli dovolat zneplatnění prvního předložení směnky k přijetí, bude nutné zaznamenat do protestní listiny, že bylo směnečníkem o opakované předložení k přijetí požádáno, avšak nedošlo k jeho uskutečnění. Otázkou však zůstává, jaký z účastníků směnečného vztahu dá protestnímu orgánu podnět pro zaznamenání této skutečnosti. Majitel směnky to z podstaty věci určitě nebude a nepřímí dlužníci se o požadavku směnečníka na opakované předložení směnky k přijetí zpravidla ani nedozvědí. Nutno dodat, že takový záznam bude v protestní listině pravděpodobně ve většině případů chybět.⁸⁵

Veškeré úkony spojené se směnkou musí být vykonány pouze v pracovní den. Případně-li poslední den lhůty na den pracovního klidu, pak se lhůta prodlužuje do

⁸³ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 243.

⁸⁴ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 219 (§ 24 zákona směnečného a šekového).

⁸⁵ Tamtéž, s. 216-220 (§ 24 zákona směnečného a šekového).

nejbližšího pracovního dne. Ohledně prezentace směnky k přijetí zákon nestanoví žádnou konkrétní dobu, naopak u provedení protestu je ustanovením čl. I. § 85 ZSŠ vymezeno přesné časové rozmezí od devíti do osmnácti hodin. Lze však učinit protest i mimo tuto dobu, a to za předpokladu, vysloví-li s tím protestát souhlas. Takový souhlas je nutno vyznačit v protestní listině.⁸⁶ Přesto, že je toto určení denních hodin zákonem stanoveno pouze pro vykonání protestu, není vyloučeno, aby bylo analogicky aplikováno i na samotné předložení směnky. Přesto není tento závěr jednoznačný. V rámci právní jistoty by bylo příhodné i tuto skutečnost specifikovat zákonem. Nicméně, bude-li směnka přijata směnečníkem v jakémkoliv čase či místě dobrovolně, půjde vždy o platné přijetí.⁸⁷ Není vyloučena ani možnost akceptování směnky po splatnosti, neboť i tak vznikne přímý závazek příjemce k placení, ovšem s následkem ztráty postihových práv proti nepřímým dlužníkům v důsledku opožděné prezentace.

4.1.3 Místo pro předložení směnky k přijetí a pro vykonání protestu pro nepřijetí

Místo prezentační je i místem pro vykonání protestu pro nepřijetí. Zpravidla tímto místem bude místo, kde směnečník provozuje svoje podnikání, případně své sídlo nebo kde má bydliště. Jestliže je ve směnce uvedeno bydliště nebo sídlo směnečníka rozdílně od jeho skutečného bydliště nebo sídla, pak je možné předložit směnku k přijetí, případně vykonat protestaci, na místě uvedeném ve směnce. V jiném místě lze tyto úkony učinit pouze se souhlasem směnečníka. Za jiné místo se považuje i místo platební.⁸⁸

4.1.4 Účastníci předložení směnky k přijetí a protestu pro nepřijetí

Osobou protestanta je každá osoba, která je oprávněna směnku předložit k přijetí nebo k placení. Protestantem tedy může být jak majitel směnky, tak jakákoliv jiná osoba, jež má směnku ve svém držení, a to bez ohledu na skutečnost, jak se u ní směnka ocitla. Teoreticky je tedy možné, že se jí může stát i osoba, která směnku pouze někde našla. Protestátem může být výhradně osoba směnečníka. Směnečník není povinen ani oprávněn zjišťovat identitu osoby, jež mu směnku předkládá. Předkladatel nemá také žádnou povinnost se legitimovat a dokonce

⁸⁶ KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 92.

⁸⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 159.

⁸⁸ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 205 (§ 21 zákona směnečného a šekového).

nemusí být ani obsahem směnky pro její předložení zmocňován. Má-li směnečník právní nástupce nebo dědice, je třeba předložit směnku jim. Není ani vyloučeno, aby byla směnka platně předložena zákonnému zástupci či zmocněnci směnečníka, který se prokáže platnou plnou mocí.⁸⁹ Bude-li směnečníků více, je nezbytné předložit směnku k přijetí a tím ji protestovat vůči všem těmto osobám, dokud nebude směnka přijata alespoň jedním z nich. Takový protest lze učinit souhrnně, kdy na jedné protestní listině je možné zaznamenat protest vůči více osobám. Není však vyloučeno u každého jednotlivého směnečníka učinit protest zvláštní. Protestátem a tedy osobou, jíž má být směnka předložena, nemůže být jiná osoba než směnečník. Jako protestát je vyloučen i směnečníkův aval. Jestliže by mu přesto byla směnka předložena k přijetí, pak by takové předložení směnky ani případný protest pro nepřijetí nemělo žádné zamýšlené účinky.⁹⁰

Vrchní soud v Praze v jednom svém rozhodnutí uvedl následující: *„Je nepochybné, že směnku může platně přijmout jen osoba, které je výstavcem adresován směnečný příkaz, tedy směnečník. Příjemce musí být se směnečníkem identický. Potom pokud by bylo označení směnečníka natolik neurčité, že by nebylo možno položit mezi označeného směnečníka a akceptanta rovnítko, šlo by o neplatný akcept.“* Samozřejmě určité odchylky jsou mezi označením směnečníka a podpisem akceptanta připuštěny. Avšak ze směnky musí být patrné, o jakou osobu se ve skutečnosti jedná. Problém nastane jistě tehdy, bude-li na směnce uvedena osoba fiktivní, neboť i tato směnka by byla považována za platnou. Nicméně chyběla by zde osoba, vůči které by mohla být ve skutečnosti směnka k přijetí předložena, případně protestována. Je otázkou, zda by se v takové situaci při protestaci mohl analogicky užít postup stejný jako při nezastižení osoby protestáta, resp. v tomto případě nemožnosti vypátrání prostor, ve kterých směnečník provozuje svůj podnik nebo kde má svůj byt. Dle mého názoru není důvod, proč by se tak nemohlo učinit. Vždyť samotný výstavce v době vystavení směnky musel zcela jistě vědět o neexistenci osoby směnečníka a tedy jako nepřímý dlužník by měl za toto úmyslně smyšlené označení směnečníka majiteli směnky odpovídat.

⁸⁹ Tamtéž, s. 203, 204 (§ 21 zákona směnečného a šekového), KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 243, 244.

⁹⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 243.

Závěrem bych stručně shrnula význam protestu pro nepřijetí. Jak samo vyplývá ze shora uvedeného textu, primárním účelem je zachování postihových práv proti nepřímým dlužníkům, co se týká postihu před splatností, to je třeba zdůraznit. Nelze z čl. I. § 53 odst. 1 ZSŠ vyvozovat závěr, že by zmeškání lhůty k protestu pro nepřijetí mohlo znamenat také ztrátu postihových práv pro neplacení v případě nezaplacení směnky směnečníkem při její splatnosti. Tento závěr lze uplatnit pouze za situace, je-li stanovena povinnost předložení směnky k přijetí výstavcem nebo indosantem dle ustanovení čl. I. 22 odst. 1 a 4 ZSŠ. V takovém případě zmeškání lhůty k předložení směnky k přijetí či učinění protestu pro nepřijetí, znamená ztrátu všech postihových práv, a to nejen postihu pro nepřijetí, ale i možného postihu pro neplacení v souladu s ustanovením čl. I. § 53 odst. 3. Uvede-li tuto prezentační doložku výstavce, pak s účinky pro všechny nepřímé dlužníky. Uvede-li ji indosant, pak jen s účinky pro svoji osobu. Výjimkou je, vyloučil-li současně výstavce doložkou na směnce pouze odpovědnost za přijetí. Pak i přes zmeškání lhůty k předložení směnky k přijetí, může majitel směnky uplatnit regresivně alespoň postihová práva pro neplacení.⁹¹

4.2 Protest pro neplacení

Jak vyplývá z dosavadního textu této práce, hlavním účelem vystavení směnky je zaplacení peněžité částky bez ohledu na to, zda se jedná o směnku platební nebo směnku zajišťovací. Předložení směnky k placení je tedy nezbytným úkonem pro vymožení směnečného závazku a protest pro neplacení je v praxi nejčastěji prováděným protestem. Vzhledem k této skutečnosti se budeme věnovat protestu pro neplacení velmi podrobně.

4.2.1 Prezentace směnky k placení a důsledky jejího nesplnění

Prezentace směnky k placení musí vždy předcházet zaplacení směnečného dluhu. Na rozdíl od povinnosti prezentace směnky k přijetí je povinnost prezentace směnky k placení obligatorní. Směnka je především cenným papírem upomínacím. Do té doby než věřitel vyzve dlužníka k placení, není možné, aby se dlužník dostal do prodlení ani za předpokladu, kdy splatnost směnky již dávno nastala. Tento závěr je zcela logický v důsledku jednoduchosti převoditelnosti směnky na třetí osobu zejména tehdy, je-li směnka vystavena na řad. Kdyby nebyla tato povinnost věřiteli

⁹¹ Tamtéž, s. 244, 245.

uložena, mohl by se dlužník lehce dostat do situace, kdy nebude vědět, komu má být směnečný dluh uhrazen. Předešlý ani následný majitel směnky není vázán povinností převod směnky dlužníku ohlásit. Jestliže věřitel směnku dlužníkovi nepředloží, pak se dlužník může zprostit povinnosti zaplatit směnečný peníz složením do soudní úschovy.⁹²

Ovšem na druhou stranu je třeba podotknout, že úspěšnému uplatnění práva na zaplacení směnky vůči přímému dlužníku nemůže zabránit ani prokázané nepředložení směnky k placení.⁹³ Tento závěr se však vztahuje pouze na přímé dlužníky, nikoliv na dlužníky nepřímé. Věřiteli při nepředložení směnky k placení nadále zůstává právo domáhat se uspokojení svých práv ze směnky, a to i soudní cestou v civilním soudním řízení. Dle ustálené praxe soudů je možné, aby účinky prezentace směnky k placení mělo až následné podání žaloby, případně její doručení žalovanému. Konkrétně tento právní názor vyslovil ve svém rozhodnutí Krajský obchodní soud v Brně, když v odůvodnění uvedl, že *“případným nepředložením předmětné směnky k placení ve lhůtách daných 38 SŠZ by nedošlo v žádném případě ke ztrátě práva věřitele domáhat se uspokojení svých práv ze směnky mimo jiné i soudní cestou. Z tohoto hlediska je třeba i předmětné žalobě, resp. jejímu doručení žalovanému přiznat význam prezentace směnky k placení, neboť doručení žaloby na zaplacení směnky je pro legitimního dlužníka ze směnky nepochybně také výzvou k jejímu dobrovolnému zaplacení před konečným rozhodnutím ve sporu.”*⁹⁴ V souvislosti s tímto rozhodnutím je na místě uvést příkladmo i dvě rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci. V odůvodnění prvního rozhodnutí ze dne 24. ledna 2006 Vrchní soud v Olomouci uvedl, že *„Nesplní-li majitel směnky povinnost předložit směnku přímému dlužníkovi k placení ve lhůtě dle čl. I. § 38 odst.1 SŠZ a k předložení dochází až okamžikem doručení směnečného platebního rozkazu spolu se směnečnou žalobou dlužníkovi, má to za následek, že dlužník není v prodlení s placením směnečného peníze a není povinen platit úroky, útraty a odměnu dle čl. I. § 48 odst.1 bod 2.4. SŠZ , jen pokud splní povinnost uloženou směnečným platebním rozkazem a směnečný peníz ve stanovené třídení*

⁹² Tamtéž, s. 190, 191.

⁹³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. ledna 1994, sp. zn. 5 Cmo 435/1993.

⁹⁴ Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 12. srpna 1994, sp.zn. Cm 157/94, shodně též Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. března 2003, sp.zn. 29 Odo 483/2002.

*lhůtě zaplatí.*⁹⁵ Tento závěr lze analogicky uplatnit i tehdy, je-li směnka předložena směnečnému rukojmímu, který se zavázal jako aval za přímého dlužníka. V tomto smyslu zmíníme druhé rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. ledna 2006, které uvádí, že „*Ve vztahu k osobě směnečného rukojmího majitel směnky žádné kroky před výkonem práv ze směnky činit nemusí a při neplacení směnky osobami k tomu určenými může bez dalšího přistoupit k výkonu práva proti směnečnému rukojmímu. Vyplývá to z podstaty směnečného rukojemství.*“⁹⁶

Obě rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci rozlišují v odůvodnění dvě základní funkce prezentace směnky. Předně jde o již zmíněnou funkci legitimační, neboli upomínací a dále o funkci zachovací. Legitimační funkce spočívá v legitimaci oprávněné osoby ze směnky. Jde o upomínací úkon, kterým dává oprávněná osoba na vědomí, že právě jí má být směnečný dluh uhrazen. Jejím zásadním významem je to, že okamžikem upomenutí se v případě nezaplacení dostává přímý dlužník, případně jeho aval, do prodlení se splněním směnečného závazku. Co se týká zachovací funkce prezentace směnky, pak ta má účinky jen vůči nepřímým dlužníkům a má svůj význam pouze tehdy, je-li prezentace směnky učiněna ve lhůtách stanovených ustanovením čl. I. § 38 ZSŠ a případné nezaplacení směnečného peníze je zjištěno protestem. Samozřejmě za předpokladu, není-li protestační povinnost prominuta.

Nesplnění prezentační povinnosti ani následné protestační povinnosti tedy nevede k zániku práv směnečného věřitele vůči přímým dlužníkům a jeho avalům. Je však v zájmu věřitele důsledně dodržovat tyto povinnosti obzvláště tehdy, může-li být směnka uplatňována následně vůči nepřímým dlužníkům. Nesplnění povinnosti předložit směnku řádně a včas k placení má za následek zánik všech postihových práv majitele směnky proti těmto nepřímým dlužníkům. Především to může mít nepříznivé dopady u neakceptované směnky cizí, kdy opominutím předložení směnky dochází ke ztrátě veškerých práv ze směnky.⁹⁷

Z praktického hlediska je ale věřitel chráněn před následky opominutí této povinnosti lépe, než by se zdálo. Stane-li se věřiteli, že zmešká lhůtu pro prezentaci

⁹⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. ledna 2006, sp. zn. 7 Cmo 115/2005.

⁹⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. ledna 2006, sp. zn. 7 Cmo 348/2004.

⁹⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 1, KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 126.

směnky, pak důkazní břemeno o tom, že směnka nebyla předložena k placení nebo přijetí, tíží pouze osobu, vůči které měl být tento opominutý úkon směřován, nikoliv osobu majitele směnky. Tento fakt dokládá i ustanovení čl. I. § 46 odst. 2 ZSŠ, které stanoví, že prokázání nedodržení lhůt náleží tomu, kdo se toho proti majiteli dovolává.⁹⁸ Nutno dodat, že výše uvedené ustanovení souvisí pouze se směnkou vystavenou s doložkou bez protestu, která zprošťuje protestační povinnosti věřitele k zachování práv vůči nepřímým dlužníkům. Při uvedení této doložky je pro věřitele stanovena tedy pouze povinnost prezentační.⁹⁹

Povinnosti prezentační se věřitel nemůže zprostit žádnou doložkou ani jinou dohodou se směnečným dlužníkem, a to ani za předpokladu, kdy bude předem dlužníkem obeznámen, že v den předložení směnky nebude přítomen či dokonce nezaplatí. Pouze ZSŠ uvádí ve svých ustanoveních čl. I. § 44 odst. 4 a § 54 odst. 1 dvě výjimky z prezentační povinnosti k placení. První výjimka je stanovena u směnek, u nichž byl učiněn protest pro nepřijetí. V tomto případě věřitel důvodně ztrácí motivaci předložení směnky k placení stejné osobě, která již dříve dala odepřením přijetí jasně najevo, že směnečný závazek plnit nehodlá. Zákon tímto osvobozuje věřitele od povinnosti spojené s patrně marným pokusem o uplatnění práva na splnění platební povinnosti. Nehledě na to, že učiněným protestem pro nepřijetí vzniká majiteli směnky výsadní právo vykonat postih vůči nepřímým dlužníkům ještě před splatností směnky s tím, že toto regresivní právo je obsahově totožné s regresivními právy pro neplacení. Z toho vyplývá, že předložení takové směnky k placení by bylo nadbytečné.¹⁰⁰

Druhým případem je nepřekonatelná překážka vyšší moci. Nepřekonatelnost musí mít objektivní povahu spočívající zejména v neodvratitelných událostech, jako jsou kupříkladu živelné pohromy. Za vyšší moc nelze považovat překážky vzniklé na straně věřitele. Není to možné ani tehdy, kdyby tyto překážky vznikly v důsledku neodvratitelné události. Lhůty k prezentaci se prodlužují do doby pomnutí vyšší moci. Jakmile pomine, směnečný věřitel je povinen směnku neprodleně předložit,

⁹⁸ KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 126, shodně též Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. července 2005, sp.zn. 29 Odo 900/2004 a Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. ledna 1994, sp. zn. 5 Cmo 435/1993.

⁹⁹ KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 126.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 127.

případně ji protestovat. Bude-li trvat nepřekonatelná překážka vyšší moci dobu delší jak třicet dní, pak nadobro prezentační a zároveň protestační povinnost odpadá.¹⁰¹

4.2.2 Lhůty pro předložení směnky k placení a pro vykonání protestu pro neplacení

Lhůty pro provedení protestu pro neplacení jsou u fixní směnky, datosměnky a lhůtní vistasměnky částečně shodné se lhůtami stanovenými pro předložení směnky k placení. Tyto směnky musí být dle ustanovení čl. I. § 38 odst. 1 ZSŠ k placení prezentovány v den splatnosti nebo v jeden ze dvou následujících pracovních dní. Lhůta k provedení protestu pro neplacení je u těchto směnek dána ustanovením § 44 odst. 3 ZSŠ, kdy je možno protest vykonat v některý ze dvou následujících pracovních dnů po jejich splatnosti. Na rozdíl od lhůty pro prezentaci směnky, je pro potřeby provedení protestu vyloučen den platební.¹⁰²

U vistasměnky se však lhůta pro předložení směnky k placení a provedení protestu pro neplacení liší. Směnka splatná na viděnou je zvláštní tím, že její majitel může požadovat zaplacení směnky ihned na požádání. Tento druh směnek je bezpochyby pro dlužníky nejméně příznivý, neboť do poslední chvíle nemusí vědět, kdy jim směnka bude předložena k placení a tím se na onu chvíli patřičně připravit. Je to směnka vystavená s dobou plnění ve prospěch věřitele, který sám rozhodne, jaká chvíle bude pro předložení směnky nejvhodnější. To, že má být směnka zaplacená při předložení, může být na směnce výslovně uvedeno, ale není to podmínkou. Zákon umožňuje údaj splatnosti ve směnce vynechat, a to buď záměrně nebo neúmyslně. V obou případech se uplatní zákonem stanovená fikce, kdy se směnka s takto vynechaným údajem splatnosti považuje za vistasměnku. Je však potřeba dát pozor na to, aby údaj splatnosti byl vynechán zcela. Je-li určen chybně anebo pouze částečně, není možné splatnost nahradit zákonnou fikcí dle ustanovení čl. I. § 2 odst. 2 ZSŠ u směnky cizí a čl. I. § 76 odst. 2 ZSŠ u směnky vlastní. Takovou směnku je třeba považovat za zcela neplatnou.¹⁰³

Nyní po krátkém pojednání o vistasměnce přistoupíme ke zmíněné odlišnosti lhůt k provedení její protestace. Jak jsme již uvedli u protestu pro neplacení, pro

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² KOVAŘÍK, Zdeněk. Směnka a šek v České republice. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 248.

¹⁰³ KOVAŘÍK, Zdeněk. Směnka splatná na viděnou a její využití. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 22, s. 804.

vistasměnku je zákonem stanovena lhůta pro její předložení ustanovením čl. I. § 34 odst. 1 ZSŠ v délce jednoho roku od jejího vystavení s tím, že může být v souladu s tímto ustanovením zkrácena nebo prodloužena. Uvedené datum vystavení směnky nemusí být ani pravdivé. Z hlediska formálního postačí, je-li uvedeno. Pro předložení směnky k placení může být tedy lhůta stanovena přímo na směnce nebo se podpůrně uplatní lhůta jednoroční. Otázkou je, zda může být vistasměnka předložena hned v samotný den vystavení. I přesto, že nebude patrně tento případ častým jevem, nelze tuto možnost u vistasměnek vyloučit. Samozřejmě za předpokladu, není-li na směnce současně uvedena doložka zakazující směnku v určité lhůtě prezentovat.¹⁰⁴ Z logiky věci je však tato možnost zcela vyloučena u lhůtních vistasměnek a datosměnek, neboť u těchto druhů směnek se předpokládá běh určité lhůty, než nastane jejich splatnost. Současně Nejvyšší soud České republiky v odůvodnění jednoho svého rozsudku uvádí „*Ustanovení § 33 směnečného zákona tedy nevyklučuje, aby byl dnem splatnosti den, kdy byla směnka vystavena, resp. nestanoví, že by taková směnka (na rozdíl od směnky, která by byla splatná dříve, než v den vystavení) byla neplatná*“.¹⁰⁵

Lhůta k provedení protestu vistasměnky je, na rozdíl od ostatních směnek, totožná s lhůtou k jejímu předložení k placení a současně provedení protestu pro nepřijetí, což vyplývá z ustanovení čl. I. § 44 odst. 3 ZSŠ. Tato lhůta může být prodloužena o jeden pracovní den za předpokladu, byla-li směnka prezentována k placení v poslední den lhůty a směnečník požádal, aby byla prezentace zopakována v den následující dle ustanovení čl. I. § 24 a následně čl. I. § 44 odst. 2 ZSŠ.¹⁰⁶

V souvislosti se lhůtami je vhodné zmínit též problematiku mimosměnečných dohod uzavřených mezi směnečnými účastníky za účelem oddálení data splatnosti směnky nebo jeho zkrácení. Položíme-li si v oblasti této problematiky jednoduchou otázku znějící následovně: „Jaká je lhůta pro provedení protestu za předpokladu, byla-li mimosměnečnou dohodou změněna mezi účastníky splatnost směnky?“ Pak odpověď na tuto otázku nemusí být pro účastníky směnečných vztahů právě snadná a ihned jasná. Vezmeme-li v úvahu to, že bude-li směnečný věřitel uzavírat

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 806.

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. února 2007, sp. zn. 29 Odo 1047/2005.

¹⁰⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. Směnka splatná na viděnou a její využití. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 22, s. 806.

takovouto dohodu, jejímž obsahem bude kupříkladu prodloužení lhůty splatnosti směnky, pak bude jednat patrně v dobré víře, že tímto svým vstřícným jednáním zvyšuje pravděpodobnost vymožení směnečného dluhu. Opak však může být pravdou. Jak by se na první pohled mohlo zdát, s posunutím splatnosti směnky by se automaticky mohla oddálit i lhůta k provedení protestu. Ovšem tato hypotéza se v oblasti směnek neuplatní. Jak zní staré české pořekadlo „každý dobrý skutek musí býti po zásluze potrestán“. I zde může dobrý úmysl věřitele zapříčinit v jeho neprospěch následnou nemožnost uplatnění postihových práv vůči nepřímým dlužníkům v důsledku zmeškání lhůty k provedení protestu. V této souvislosti uvedu jedno usnesení Vrchního soudu v Praze, který se zabýval případem, kdy byla právě mimosměnečnou dohodou posunuta splatnost směnky a který v odůvodnění uvádí následující: *„Co se týká dohody ze dne 10.9.1996, je nutno konstatovat, že tato nemohla změnit splatnost směnky. Závazek ze směnky je závazkem z listinného cenného papíru a pro jeho splatnost je rozhodný samotný listinný obsah směnky. Nicméně je nutno z této dohody dovodit, že se jí navrhovatel zavázal nevymáhat závazky ze směnky dříve než 30.9.1996, pokud do té doby nebude zaplaceno.“*¹⁰⁷

Znovu se zde projevuje výrazným způsobem charakter směnky jako listinného cenného papíru s důrazem na jeho abstraktnost, kdy prokazovat určité relevantní skutečnosti lze pouze samotnou směnečnou listinou. Z toho tedy vyplývá, že zákonné lhůty pro provedení protestu směnky se vždy musí odvíjet od údaje splatnosti uvedeného přímo na směnečné listině, nikoliv od dohody uzavřené mezi směnečnými účastníky. Zásadním významem právní věty uvedeného rozhodnutí je vysvětlení či přiblížení podstaty takovéto dohody mezi účastníky. Především tedy umožňuje směnečnému dlužníkovi uplatnit námitku předčasného vymáhání práva v případě soudního vymáhání směnečné pohledávky přede dnem splatnosti ujednaným v dohodě.

4.2.3 Místo pro předložení směnky k placení a pro vykonání protestu pro neplacení

Uvedením místa protestace se rozumí zejména vyznačení místa z pohledu geografického. Nicméně připomeňme jedno rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, jenž uvádí *„Platební místo tedy není jen otázkou geografickou, i když je jen obtížně*

¹⁰⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. září 1997, sp. zn. 5 Cmo 437/97.

*představitelné označení platebního místa, kde také určitý geografický údaj obsažen nebude. Ani to však předem nelze vyloučit a i taková směnka může teoreticky obstat, bude-li rovněž bez použití zeměpisných údajů platební místo zcela určitě vyznačeno.*¹⁰⁸

Ovšem ve většině případů, což vyplývá i z výše uvedeného rozhodnutí, bude jistě užito označení geografické. V této souvislosti zmiňme, že není možné takové zeměpisné označení, které není přípustné pro označení místa platebního. Z toho vyplývá, že na stanovení místa protestního se analogicky uplatní všechny požadavky potřebné pro určení místa platebního. Nutno dodat, že nelze užít jakékoliv zeměpisné označení. Například je vyloučeno označení jako „na soutoku řek“, „na jednom ze zemských pólů“, „v určitém státě nebo kraji“ apod.. Jako místo platební či protestní nelze určit ani palubu lodi, letadla nebo jiného dopravního prostředku. Na druhou stranu není třeba žádného podrobného specifikování. Je kladen pouze jeden zásadní požadavek, a to určitost a s ní související nerozpornost.¹⁰⁹

Neurčitost by nastala jistě tehdy, bylo-li by v protestní listině určeno více protestačních míst, neboť směnka musí být protestována v místě, kde byla řádně předložena k placení a tím může být pouze jediné místo. Ve spojitosti s tímto je příhodné zmínit jedno rozhodnutí Nejvyššího soudu zabývající se mimo jiné otázkou určitosti platebního místa. V odůvodnění uvádí: *„Přitom údaje o místu, kde má být placeno, nesmí být rozporné, a nelze akceptovat ani uvedení místa placení způsobem alternativním. V takových případech by totiž nebylo možno jednoznačně a bez jakýchkoli pochybností určit, kde (v jakém místě) má výstavce směnky vlastní povinnost plnit a majitel takové směnky právo plnění vyžadovat.*“¹¹⁰

Požadavek určitosti splňuje i pouhé uvedení obce. K tomuto závěru dospěl i Vrchní soud v Praze, který se ve svém rozhodnutí uvedl: *„Podle čl. I. § 87 odst. 1 předkládá se směnka k placení v místnostech, kde ten, komu se předkládá, provozuje svůj podnik, jinak v jeho bydlišti. Tedy z tohoto důvodu postačuje na směnce jen údaj města nebo obce s tím, že adresa pro prezentaci směnky vyplývá*

¹⁰⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. listopadu 2003, sp. zn. 5 Cmo 346/2003.

¹⁰⁹ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 549 (§80 zákona směnečného a šekového), tamtéž s. 17 (§1 zákona směnečného a šekového).

¹¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. června 2006, sp.zn. 29 Odo 1645/2005.

z uvedeného ustanovení.¹¹¹ Ostatně ke stejnému názoru došel i Nejvyšší soud, jenž uvedl: „K naplnění požadavku určitosti údaje platebního místa postačí, je-li platební místo na směnce vyznačeno alespoň s přesností obce nebo města.“¹¹² Určení platebního místa formou uvedení obce je zcela dostačující a nic nebrání v provedení protestu v případě jeho potřeby. Bližší označení platebního místa pro potřeby prezentace směnky k placení či provedení protestu pro neplacení tedy není nutné, ale lze ho doporučit, neboť z označení platebního místa musí být zřejmé na první pohled, o jaké místo se bez jakýchkoliv pochyb jedná. Bližší specifikace platebního místa je i výrazným usnadněním pro následný postup protestních orgánů při provádění šetření ohledně konkrétního místa provedení protestu.

Procházka ve své úvaze o protestaci směnek uvádí, že protest nelze provést tehdy, je-li jako platební místo určeno katastrální území nebo část obce v důsledku naprosté neurčitosti platebního místa.¹¹³ Tento názor se jeví velmi zajímavým. Jak by se na první pohled mohlo zdát, určení části obce a či katastrálního území je bližší specifikací nežli uvedení pouhé obce. Takové určení by ovšem mohlo být zavádějící, neboť pod jedním názvem katastrálního území by se mohlo skrývat katastrální území více obcí. Stejně tak je to velmi pravděpodobné při uvedení části obce. Nutno podotknout, že v takovém případě by bylo velmi obtížné zjišťovat, jaké konkrétní platební místo měl výstavce směnky vlastně na mysli, čímž by se mohly podstatně zvýšit i vynaložené náklady protestního orgánu v případě provádění protestu. Vezmeme-li kupříkladu katastrální území Nová Ves, pak při nahlížení do katastru zjistíme, že katastrální území obsahující název Nová Ves zahrnuje přibližně šest desítek obcí. Nicméně na druhou stranu je třeba podotknout, že tam, kde je třeba jako náležitost určit i katastrální území (jako příklad lze uvést smlouvu o převodu nemovitostí v případě popisu nemovitostí) je nezbytné vymezit katastrální území dostatečně určitě a pouhé označení Nová Ves by zcela jistě nestačilo. V katastru nemovitostí je vždy katastrální území obsahující shodný název s jiným katastrálním území specifikováno doplňujícím určením, a to alespoň takovým, u které obce se nachází. Dle mého názoru by v takovém případě bylo platební místo označené

¹¹¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. listopadu 1997 sp. zn. 5 Cmo 551/96.

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. února 2009, sp.zn. 29 Cdo 3964/2007.

¹¹³ PROCHÁZKA, Svatopluk. Úvaha k protestaci směnek a obsahu protestní listiny. *Ad Notam*, 1995, roč. 1, č. 1, s. 8.

katastrálním územím dostatečně určité a musím tedy s názorem Procházky nesouhlasit.

Dle názoru Chalupy je dokonce možné určení platebního místa na směnce názvem obce, která není jedinou obcí na území České republiky. I v tomto případě není potřebná bližší specifikace. Směnka bude splatná v té obci, kde bude prezentována poprvé. Tato obec bude následně i místem protestačním.¹¹⁴ Jako příklad lze uvést obec Broumov nacházející se v okrese Náchod i v okrese Tachov.

Lze mít za to, že v protestní listině by bylo možné označení protestního místa i zprostředkovaně jako například „v sídle protestanta“. Podmínkou platnosti protestní listiny by za této situace bylo dostatečné určení takového sídla alespoň u jména osoby protestanta. Vzhledem k tomu, že pro určení protestního místa se uplatní ustanovení platebního místa, je v této souvislosti nutné zdůraznit, že donedávna byla rozhodovací praxe soudů ohledně platnosti směnky, ve které bylo platební místo (tedy i místo protestu) určeno odkazem „v sídle věřitele“, „v sídle remitenta“ apod., značně odlišná, s převahou rozhodnutí považujících takovouto směnku za neplatnou.¹¹⁵

Příkladem lze uvést rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. října 2006, které uvádí, že směnka splatná v sídle remitenta je neplatná pro neurčitý údaj platebního místa. Svůj závěr zdůvodňuje tím, že platební místo musí být specifikováno dostatečně určitě, neboť jeho samotný význam je dalekosáhlejší než jen ke splnění prezentační povinnosti. *„Má-li být tedy povinnost vyznačit ve směnce platební místo splněna, musí se toto místo zcela zřejmě a jednoznačně podávat bez dalšího přímo ze směnečné listiny“*.¹¹⁶ Při uvedení platebního místa pouhým označením „v sídle remitenta“ by se dle jeho názoru s každou změnou sídla remitenta měnilo i místo platební, a *„Proto není údaj ve sporné listině dostatečně určitý, aby bylo možné v kterémkoliv okamžiku ze směnky konstatovat, kde se toto místo placení dané směnky vlastně nachází“*.¹¹⁷

¹¹⁴ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 17 (§1 zákona směnečného a šekového).

¹¹⁵ DERKA, Ladislav. Zamyšlení nad jedním směnečným rozhodnutím Nejvyššího soudu. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 1, s. 26.

¹¹⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. října 2006, sp. zn. 5 Cmo 343/2006.

¹¹⁷ Tamtéž.

Naopak tentýž soud svým rozhodnutí vyhlášeným o pár měsíců později dne 24. dubna 2007 ve svém odůvodnění dospěl k závěru, že je-li určeno ve směnce jako místo platební „v sídle remitenta“ a u označení remitenta je napsána adresa s tím, že je výslovně označeno jako sídlo remitenta, považuje takovouto směnku za platnou. V tomto směru se neztotožnil s předchozím názorem uvedeného rozsudku ze dne 31. října 2006, který obecně stanovil nemožnost označení platebního místa pouhým odkazem. Současně ale uvedl, že tento rozsudek, resp. právní názor v něm uvedený plně platí pro směnku, kde není u označení remitenta uvedena žádná adresa nebo není taková adresa označena výslovně jako sídlo.¹¹⁸ Závěr tohoto rozhodnutí je zcela logický a lze se k němu částečně přiklonit, neboť i dle mého názoru je platební místo dostatečně určité, je-li vymezeno pouhým odkazem s tím, že jako konkrétní místo je uvedeno u jména remitenta. V takovém případě je jasné a na první pohled zřejmé, kam se má majitel směnky dostavit v den splatnosti za účelem splnění prezentační povinnosti. Nutno podotknout, že je-li podmínkou platnosti směnky dle tohoto rozhodnutí navíc nutné výslovné označení adresy u jména remitenta jako sídlo, jeví se i tato nezbytná podmínka jako lehce nadbytečná. V souvislosti s tímto Kovařík v jednom svém článku velmi výstižně uvádí: *„Zde již skutečně nejde jen o svévolně založenou fikci, směnka přímo deklaruje místo placení a určuje jednoznačně, že právě zde má být směnka splatná. Že jde o sídlo remitenta, věřitele, majitele směnky, je vlastně na tomto místě údaj nadbytečný. Zde pak bude platební místo zafixováno bez ohledu na pravdivost tohoto údaje, zda jde o sídlo jen zapsané nebo faktické, a bez ohledu na jeho změny. Tak tomu skutečně může i běžný uživatel směnky rozumět. Nechci konstatovat, že tento striktní přístup je zcela nesmyslný nebo zcela pomýlený. Je však přehnaně formální a toto stanovisko ani nerespektuje rozumný způsob čtení směnečného textu, poměřeno obecnými zvyklostmi. Je třeba si uvědomit, že formální přísnost směnky není samoučelem, ale má sloužit tomu, aby každému bylo zcela určitě a srozumitelně jasné, kdo, komu, kolik, kde a kdy má zaplatit.“*¹¹⁹

U domicilované směnky je třeba protest uskutečnit v místě, kde má být směnka předložena k placení, tedy u třetí osoby. Jak již bylo uvedeno výše, není zcela jednotně zastáván názor, že by osobou protestáta měla být v tomto případě

¹¹⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. dubna 2007, sp. zn. 12 Cmo 347/2006.

¹¹⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. Platební místo směnky lokalizované k jejímu majiteli. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 8, s. 286, 287.

osoba umístěnce. Nicméně z odůvodnění jednoho rozhodnutí Vrchního soudu v Praze vyplývá, že je-li směnka umístěna, nezbyvá nic jiného než protestovat směnku pro neplacení u umístěnce a vůči umístěnci. Nebyl-li by tento postup dodržen a směnka by byla protestována vůči jiné osobě než osobě umístěnce, došlo by k zániku všech postihových práv vůči nepřímým dlužníkům, neboť by protest směnky nemohl být považován za řádně provedený.¹²⁰ Nezbyvá než s tímto názorem souhlasit, neboť je-li směnka umístěna, je v souladu se ZSŠ stanoveno místo platební a současně osoba, u které má být směnka k placení předložena. Místo platební je zároveň i místem protestním a v případě nemožnosti protestovat směnku přímo vůči umístěnci by tímto docházelo k velmi absurdním situacím. V této souvislosti ještě zmiňme to, že všechny směnečné úkony musí být vykonány nejen v konkrétním místě, ale také vůči určité osobě, neboť jde vždy o úkony adresované.

Nutno dodat, že pouhé určení místa u jména domiciliáta bez současného určení, že v tomto místě má být směnka zaplacená, není stanovením místa platebního a tedy ani protestního. Ze ZSŠ lze dovodit, že je kladen požadavek na výslovný údaj místa platebního. Není-li ho, považuje se za místo platební místo uvedené u jména směnečníka, jedná-li se o směnku cizí nebo místo vystavení (případně místo uvedené u jména výstavce) u směnky vlastní. Tyto fikce se však neuplatní u místního údaje uvedeného u jména domiciliáta. Nelze ho považovat za podpůrný údaj platebního místa. Může tedy nastat situace, že místo na směnce u jeho jména není výslovně označeno jako místo platební a zároveň směnka postrádá údaj místa u jména směnečníka. Z tohoto důvodu bude směnka považována za neplatnou a požadavek provedení protestu bude v takovém případě potřeba protestním orgánem odmítnout.¹²¹

Při uvádění místa platebního je zapotřebí dát si pozor na jeho přesnou formulaci, neboť *„Neurčité a tedy vadné údaje místa placení ovšem vylučují použití podpůrného platebního místa zákonného. Není možné souhlasit se závěrem, že*

¹²⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. dubna 1999, sp. zn. 9 cmo 678/1998.

¹²¹ CHALUPA, Radim. Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 15,16 (§1 zákona směnečného a šekového), shodně též Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. března 1995, sp. zn. 5 Cmo 532/94.

*tento údaj je možné považovat za právně nicotný a je možné jej při cenzuře směnečné listiny nevzít v úvahu.*¹²²

Je třeba také upozornit, že bude-li na směnce uvedeno místo platební odlišně od domicilu, pak je třeba považovat směnku také za neplatnou v důsledku neurčitosti platebního místa.¹²³ Tentýž názor zastává i Nejvyšší soud, který v jednom ze svých rozhodnutí uvedl, že *„Je-li určeno, u koho se má směnka zaplatit, komu se má k placení předložit, tedy u koho je splatná, je tím obvykle i určeno platební místo směnky. Je-li však na směnce údaj platebního místa a ještě domicil, nesmí jít o údaje rozporné“*.¹²⁴

Tento závěr vychází ze striktního požadavku, že ze směnky musí být vždy na první pohled jasné, kam se má oprávněná osoba dostavit za účelem předložení směnky k placení.

4.2.4 Účastníci předložení směnky k placení a protestu pro neplacení

Protestantem je vždy osoba oprávněná předložit směnku k placení a tedy právo na zaplacení směnky vykonat. Může jí být majitel směnky, případně jiná osoba v obdobném postavení. Takovouto osobou může být zejména prokuraindosatář nebo zástavní indosatář. Prokuraindosatář nebo zástavní indosatář mohou být protestanty jedině tehdy, obsahuje-li směnka zmocňovací doložku.¹²⁵ Prokuraindosament, neboli zmocňovací rubopis, se ve většině případů označuje doložkou ve znění „k inkasu“, „in prokura“, „hodnota k vybrání“, případně jinou doložkou vyjadřující jen zmocnění. *„Jeho účelem není převod práv ze směnky, nýbrž vytvoření zvláštní směnečně-právní možnosti zastoupení (která přitom nevylučuje, aby se majitel alternativně nechal zastoupit na základě obecné plné moci).“*¹²⁶ Tento typ zmocnění se zpravidla vyskytuje v souvislosti s obstaravatelskou smlouvou. Prokuraindosatář je zmocňovací doložkou oprávněn především k předložení směnky k placení, k přijetí směnečné sumy, případně ke zřízení protestu či podání směnečné žaloby. Jestliže ZSŠ ve svém ustanovení čl. I. § 18 ZSŠ hovoří o možnosti převodu směnky dalším

¹²² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. listopadu 2003, sp. zn. 5 Cmo 346/2003.

¹²³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. června 1999, sp.zn. 9 Cmo 160/1999.

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. března 2010, sp. zn. 29 Cdo 2352/2008.

¹²⁵ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 252, KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 246, 247.

¹²⁶ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 229.

zmocňovacím rubopisem, jedná se zde o určitou formu substituce, nikoliv převod směnky jako takový. Zástavní indosatář je osobou jednající vlastním jménem, která byla rovněž zmocněna zmocňovacím rubopisem k výkonu práv ze směnky. Stejně jako u prokuraindosamentu i indosamenty zástavního indosatáře mají účinky rubopisů zmocňovacích.¹²⁷

Vrátíme-li se k osobě majitele směnky, pak ten bude s největší pravděpodobností nejčastěji protestantem. Ač se to na první pohled nezdá, možný okruh protestantů může být ale značně rozsáhlý. Předně se bude jednat o osoby směnečnou listinou přímo legitimované. U směnky cizí jde o osobu remitenta, na jehož řad nebo jméno má být směnka zaplácena a který je na směnečné listině přímo uveden. Jestliže ale byla směnka indosována, pak na místo remitenta bude protestantem indosant, neboť ten je novým majitelem směnky a svědčí mu na základě legitimačního účinku oprávnění k výkonu směnečných práv dle ustanovení čl. I. § 16 ZSŠ. V některých případech může být protestantem i držitel směnky.¹²⁸ I přesto, že tato osoba jako protestant je spíše spojována s protestem pro nepřijetí, i u tohoto druhu protestu není její účast jako osoby protestanta vyloučena. Jedná se o případ blankoindosamentu, kdy je blankotradicí směnka převedena, avšak bez označení indosatáře. Jak již bylo uvedeno v druhé kapitole práce v charakteristice směnky jako cenného papíru, blankotradicí se směnka na řad velmi přibližuje charakteru cenného papíru „na doručitele“, a to i přesto, že obecně není směnka vystavená na doručitele možná. Na rozdíl od vyplněného indosamentu, který legitimuje k výkonu směnečných práv posledního indosatáře „*blankoindosament poskytuje směnečnou legitimaci každému držiteli směnky, přičemž tato držba může mít i povahu pouhé detence.*“¹²⁹

Protestanty mohou být za určitých okolností i osoby, které nejsou směnečnou listinou k výkonu práv přímo legitimovány. Především zde zmíníme právní nástupce osob na směnce legitimovaných. Do této skupiny můžeme zařadit dědice majitelů směnky nebo právní nástupce obchodních společností, které zanikly bez likvidace, (fúzí, rozdělením nebo převodem jmění na společníka). V případě úmrtí směnečného věřitele může být vyjma dědiců protestantem i správce dědictví, a to za předpokladu,

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 2, 3.

¹²⁹ CHALUPA, Radim. Směnka na jméno a směnka na doručitele. *Právní rozhledy*, 1996, roč. 4, č. 10, s. 445.

dospěje-li směnka v době, kdy dědické řízení není doposud skončeno a správce dědictví byl ustanoven.¹³⁰ Není-li správce dědictví ustanoven a dědické řízení nebylo doposud pravomocně skončeno, pak by mělo být právo protestovat směnku přiznáno všem jeho právním nástupcům, a to bez ohledu na to, zda se doposud tito právní nástupci vyjádřili k omítnutí/neomítnutí dědictví po zůstaviteli – směnečnému věřiteli. Jestliže by právní nástupci požádali protestní orgán o provedení protestu, pak by se jejich konání dalo podřadit pod ustanovení § 465 občanského zákoníku, dle kterého nemůže odmítnout dědictví ten, který svým počínáním dal najevo, že dědictví odmítnout nechce. Složitější situace by ovšem nastala tehdy, kdyby byl zemřelý v opačném postavení, tedy v postavení směnečného dlužníka. O tom však bude pojednáno později.

Právní nástupnictví se uplatní i u převodu rektasměnky, kdy se nový majitel směnky legitimuje smlouvou o postoupení pohledávky, nikoliv pouze samotnou směnkou. V některých případech mohou být dokonce protestanty i osoby odlišné od směnečného věřitele. Konkrétně se to týká případů, kdy se dlužník dostane do úpadku. Oprávněným vykonat práva ze směnky může být v této situaci insolvenční správce, jenž jedná vlastním jménem na účet dlužníka. Při exekuci vedené na majitele směnky může být dokonce protestantem i exekuční pracovník soudu, byla-li směnka v rámci mobiliární exekuce zabavena.¹³¹

Naopak protestátem bude osoba, již měla být směnka předložena k placení, a to buď přímý dlužník, čili akceptant směnky cizí nebo výstavce směnky vlastní. Stejně tak jím může být i směnečník bez ohledu na to, zda směnku akceptoval či nikoliv, neboť i jemu v rámci zachování postihových práv vůči nepřímým dlužníkům musí být předložena směnka k placení. Jak již bylo uvedeno výše, lze připustit i skutečnost, že u domicilované směnky bude protestátem i domiciliát.¹³² V souvislosti s tímto bych ráda poznamenala, že jako domiciliáta lze na směnce uvést i majitele směnky bez ohledu na to, jakým způsobem směnku nabyt, zda postoupením pohledávky, indosamentem nebo zda je prvním majitelem směnky (remitentem). Tento závěr dokládá ve svém rozhodnutí i Vrchní soud v Olomouci, když uvádí: „*Je-li účelem umístění směnky určení osoby, prostřednictvím které bude směnečný dlužník*

¹³⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 2, 3.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 246, 247.

svůj závazek plnit, je nepochybně nutné z okruhu v úvahu přicházejících osob vyloučit toliko osobu směnečníka, neboť takováto umístěnka by neměla za následek nic jiného než předložení směnky k proplacení ve skutečnosti nikoliv třetí osobě, ale dlužníkovi samotnému. Z uvedeného tedy plyne, že „třetí osobou“ ve smyslu ustanovení § 4 ZSŠ může být - vyjma směnečníka - jakákoliv osoba, tedy i remitent (první majitel směnky).“¹³³

Otázkou zůstává, kdo bude protestátem v případě, kdy směnečný dlužník zemře. Stejně jako při vymáhání kterékoliv jiné pohledávky za zemřelým dlužníkem ani tato oblast není žádným právním předpisem dostatečně upravena. Jasná může být odpověď v případě, je-li dědické řízení po zůstaviteli - směnečnému dlužníkovi (akceptantovi nebo výstavci směnky vlastní) pravomocně skončeno, neboť v takovém případě je většinou znám okruh dědiců. Slovo většinou je zde užito proto, že pravomocným skončením dědického řízení nemusí být okruh dědiců vymezen vždy. Problém nastává zejména tehdy, je-li dědické řízení zastaveno v důsledku nemajetnosti dlužníka nebo v důsledku zanechání nepatrného majetku, který byl vydán vypraviteli pohřbu nemající právní postavení dědice. I zde máme pravomocné usnesení, avšak bez zjištěného okruhu právních nástupců. Aby bylo zřejmé, vůči komu z právních nástupců musí být protest vykonán, je nezbytnou informací, zda se právní nástupci již vyjádřili k odmítnutí/neodmítnutí dědictví. Vyjádření se k odmítnutí/neodmítnutí dědictví je tedy zásadní otázkou pro vymezení okruhu následných dědiců. Ovšem, je-li dědické řízení zastaveno pro nemajetnost, pak se v takovém případě právním nástupcům zůstavitele prostor pro vyjádření se k odmítnutí/neodmítnutí dědictví nedává, z čehož vyplývá, že není a ani nebude znám přesný okruh dědiců.

Jak nyní v takové situaci postupovat? Dle názoru Kovaříka by měl být protestátem stále zemřelý.¹³⁴ Takové řešení situace se jeví při současné právní úpravě jako nejlepším možným, neboť vedení protestu proti všem právním nástupcům by bylo nadbytečné v případě, kdyby prohlásili, že dědictví po zůstaviteli – směnečnému dlužníkovi odmítají. Nehledě na to, že by tím vznikly směnečnému věřiteli ve spojitosti s protestem nemalé výdaje, které by nemohl následně po nikom vymáhat.

¹³³ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. února 2006, sp. zn. 7 Cmo 505/2004.

¹³⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 2.

Stejný problém nastává i s následným soudním vymáháním směnečného peníze, i zde by měl směnečný věřitel podat žalobu na právní nástupce, jež se vyjádřili k odmítnutí/neodmítnutí dědictví. Podal-li by ji dříve, mohlo by se stát, že v důsledku následného odmítnutí dědictví by se věřiteli rázem změnil okruh žalovaných a mohlo by dojít k promlčení směnečné pohledávky, neboť by podáním žaloby nedošlo ke stavení promlčecí lhůty v důsledku špatně určeného okruhu žalovaných v žalobě. Určité řešení nastínil Přidal ve svém článku, kde uvedl: „*V této souvislosti judikoval Ústavní soud,⁸ že pokud návrh neobsahuje všechny náležitosti, či je-li nesrozumitelný nebo neurčitý, jde přesto o návrh, který vyvolává předpokládané následky, tj. stavení promlčecí lhůty. Je však nutno vady (případně na výzvu soudu) odstranit, neboť i občanský zákoník v citovaném ustanovení § 112 stanoví, že ke stavení lhůty dochází pouze tehdy, když věřitel (žalobce) v řízení řádně pokračuje. Z toho by bylo lze usuzovat, že by i naše žaloba s blíže neurčenými účastníky mohla způsobit stavení promlčecí lhůty.*“¹³⁵

V souvislosti s touto problematikou bych ještě dodala, že některá pravomocná usnesení ve výroku o schválení dědické dohody přímo určují, který dědic má povinnost určitý dluh uhradit. Nicméně pro věřitele lze doporučit řídit se ustanovením § 470 občanského zákoníku, kdy je kogentně stanoveno, že všichni dědicové odpovídají za dluhy zůstavitele do výše nabytého dědictví. V dohodách o vypořádání dědictví se většinou tato zásada neuplatní a aktiva i pasiva zůstavitele se vypořádají dle vyslovené vůle dědiců. Jestliže by tedy dědic zavázaný z titulu dědické dohody dobrovolně dluh nesplnil, pak lze směnečnému věřiteli více než doporučit v žalobě určit jako žalované všechny dědice zůstavitele. Tím se i výrazně zlepší jeho pozice pro vymožení směnečné pohledávky, neboť se mu rozšiřuje okruh potencionálních dlužníků. Samozřejmě nejen žalovanými, ale i protestáty by měli být v takovém případě všichni dědicové.

Současně podotýkám, že směnečný věřitel, resp. jakýkoliv věřitel zůstavitele, se může proti nepravomocnému usnesení ohradit v podobě řádného opravného prostředku, nebyl-li vyzván k udělení souhlasu s převzetím směnečného závazku některým z dědiců. Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí uvedl: „*při vypořádání*

¹³⁵ PŘIDAL, Ondřej. Nepříjemnosti s úmrtím dlužníka. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 12, s. 447.

*dědictví dohodou lze dluhy vypořádat jen se souhlasem věřitele, mají-li podle vypořádání dědici odpovídat za dluhy jinak, než jak je stanoveno v ustanovení § 470 odst. 2 o. z., nebo týká-li se vypořádání jinak práv věřitelů. Je také nutno přibrat věřitele za účastníky řízení o dědictví, jestliže se vypořádává jejich pohledávka.*¹³⁶

Dalšími osobami přicházejícími v úvahu jako protestáti mohou být i prokuristé, jsou-li podnikatelem ustanoveni, případně osoby pověřené při provozování podniku určitými činnostmi dle ustanovení § 15 obchodního zákoníku. Ze směnky musí být však zřejmé, že byla vystavena v souvislosti s podnikatelskou činností. Jedná-li se o právnickou osobu, pak protestátem bude vždy tato právnická osoba bez ohledu na to, kdo za ni jedná. Vzhledem k tomu, že právnická osoba je osobou fiktivní, bude se protestní orgán při provádění protestu vždy obracet na konkrétní fyzické osoby oprávněné za právnickou osobu jednat.¹³⁷ Jako směnečník, resp. příjemce směnky cizí nebo výstavce směnky vlastní musí být uvedena právnická osoba nikoliv jiná osoba jejím jménem jednající. Jestliže nebude ze směnečné listiny nepochybně vyplývat, že akceptantem je právnická osoba, zejména tehdy, bude-li na směnce podepsán jednatel bez dodatku, že jedná za právnickou osobu, bude směnečně zavázán jako fyzická osoba sám podepsaný. K tomuto závěru došel i Vrchní soud v Praze, když uvedl: *„Je-li směnečníkem právnická osoba, nelze o podpisech fyzických osob podepsaných pod akceptační doložkou soudit, že jednájí jménem tohoto směnečníka, pokud to není z podpisu akceptační doložky patrné.*¹³⁸ *„Z podpisu právnické osoby tedy musí vyplývat, že směnka je podepsána jejím jménem a musí být připojeny podpisy oprávněných osob. Jedno bez druhého nemůže právnickou osobu zavazovat. To platí i tehdy, jedná-li přímo statutární orgán.*¹³⁹ Mimo to uvedl v jiném svém rozhodnutí: *„K platnosti směnky cizí není nutné správné označení existujícího směnečníka, postačí, že je na směnce údaj směnečníka připojen. Údaj směnečníka musí být určitý potud, aby nebylo pochybností o identitě tohoto údaje s podpisem příjemce směnky.*¹⁴⁰

Protestátem může být i osoba fiktivní a není podstatné, zda vůbec někdy tento účastník směnečného vztahu existoval. Dokonce i podpis na směnce se posuzuje

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. prosince 1974, sp. zn. 4 Cz 63/74.

¹³⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 3.

¹³⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. listopadu 1995, sp.zn. 5 Cmo 647/1994.

¹³⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. prosince 1994, sp. zn. 5 Cmo 252/94.

¹⁴⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. března 1995, sp. zn. 5 Cmo 387/94.

pouze z hlediska formálního, nikoliv materiálního. Je-li na směnce uveden, pak nemůže okolnost, že podepsaná osoba ve skutečnosti neexistuje, způsobit neplatnost směnečné listiny. Obdobnou otázkou, pokud jde o platnost podpisu na směnce z hlediska materiálního, se zabýval i Vrchní osud v Praze, když uvedl: „Zda jde o podpis platný materiálně, je z hlediska platnosti směnky nerozhodné. Dále je v této souvislosti třeba poukázat na ustanovení čl. I § 7 SŠZ, ze kterého vyplývá zásada samostatnosti podpisů na směnce a tedy žádný ze směnečných dlužníků není oprávněn bránit se povinností ze směnky poukazem na materiální vadnost cizích podpisů.“¹⁴¹

Závěrem je třeba ještě říci, že z okruhu protestátů jsou vyloučeni všichni dlužníci nepřímí. Nemůžou jimi být ani tehdy, kdyby byli na směnce podepsaní za dlužníka přímého.¹⁴²

4.3 Protest pro neplacení před splatností

Za určitých, zákonem předpokládaných podmínek, lze vykonat protest ještě před splatností směnky. Jedná se o případ uvedený v čl. I. § 44 odst. 5 ZSŠ, kdy zastavil směnečník své platby, bez ohledu na to, zda směnku přijal či nikoliv, nebo byla-li na jeho jmění vedena bezvýsledně exekuce. Majitel směnky může vykonat postih pro ohrožení (nejistotu). I zde je však nezbytné nejprve směnku směnečníkovi k placení prezentovat a v případě předpokládané bezvýslednosti placení nechat učinit protest pro neplacení. Ohledně lhůt není ZSŠ nic stanoveno, je tedy stanovena dle libovůle majitele směnky. Ovšem vždy je nutné protest učinit mezi okamžikem vzniku nejistoty a splatností. Je-li směnka protestována později, jedná se o již klasický protest pro neplacení. Tento protest pro neplacení před splatností může majitel směnky nahradit příslušným rozhodnutím insolvenčního soudu, bylo-li rozhodnuto o úpadku směnečníka nebo výstavce nepřijatelné traty, případně došlo k zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku dle ustanovení čl. I. § 44 odst. 6 ZSŠ.¹⁴³

¹⁴¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. listopadu 2000, sp. zn. 5 Cmo 335/2000.

¹⁴² KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 3.

¹⁴³ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 253, 254.

4.4 Intervenční protest pro nepřijetí a intervenční protest pro neplacení

Intervenční protest pro nepřijetí se někdy označuje také jako protest pro nepřijetí podpůrnou adresou nebo honorační protest pro nepřijetí. Vzhledem k tomu, že podle názvu není jeho význam až tak zřetelný, vysvětlíme si v první řadě něco málo o samotné směnečné intervenci.

V rámci směnečné intervence vstupuje do směnečného vztahu třetí osoba, která jedná svým jménem na vlastní účet. Tato třetí osoba, buď závazek ze směnky převezme nebo směnku proplatí pro čest jiné osoby. I přesto, že není v praxi směnečná intervence až tak často využívána, je třeba se jí věnovat z důvodu její ne zrovna lehce pochopitelné právní úpravy. Přestože jde o poměrně komplikovaný institut, mohou účastníci směnečných vztahů při jeho znalosti v konečném důsledku výrazným způsobem ke svému prospěchu modifikovat svá práva a povinnosti. Směnečnou intervenci můžeme rozlišit na intervenci volanou, tzv. podpůrné adresy, kdy tento pojem zahrnuje osoby, které jsou na směnce přímo uvedeny a intervenci nevolanou spočívající v samotné aktivní účasti intervenientů, kteří se sami jako potenciační směneční účastníci nabízejí k přijetí nebo k zaplacení směnky.¹⁴⁴

Základním předpokladem možnosti uplatnění směnečné intervence je, že je směnka ve stavu nouze. Do tohoto stavu se může směnka dostat jedině tehdy, byla-li řádně, avšak bezvýsledně předložena přímým dlužníkům k přijetí nebo k placení. Tato skutečnost musí být zjištěna dle okolností buď protestem pro nepřijetí, nebo protestem pro neplacení, a to vždy tehdy, není-li protestační povinnost prominuta. Nicméně povinnost prezentační samozřejmě nezaniká a nelze ji ani žádným způsobem vyloučit. Jestliže tato povinnost není splněna, nemůže se nikdy směnka dostat do stavu nouze.¹⁴⁵

Dle ustanovení čl. I. § 55. ZSŠ je osoba, jež má v nouzi směnku pro čest jiné osoby přijmout nebo zaplatit, označena jako podpůrná adresa s tím, že touto jinou osobou se rozumí kterýkoliv postihový dlužník. Jedná se o výstavce směnky cizí, indosanta a jejich avaly.

¹⁴⁴ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 413 (§55 zákona směnečného a šekového), KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 176.

¹⁴⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 177.

Podpůrnými adresami mohou být všechny osoby, jež se mohou směnečně zavazovat. Předně se jimi mohou stát ti, kteří nejsou dosud směnečně zavázáni, tedy na směnce podepsáni. Může jít i o osobu směnečnicka, který směnku prozatím nepřijal. Dále jimi mohou být i nepřímí dlužníci již směnečně zavázaní. Dle ustanovení § 55 odst. 3 čl. I. ZSŠ není možné určit jako podpůrnou adresu osobu akceptanta. Stejně tak je nutné toto ustanovení vztáhnout i na výstavce směnky vlastní, jeho rukojmí a rukojmí příjemce, neboť jak vyplývá ustanovení 32 odst. 1 čl. I. ZSŠ rukojmí odpovídá stejně jako ten, za koho se zaručil.¹⁴⁶

Osoba, jež udala na směnce podpůrnou adresu, je tzv. podpůrným adresátem. Směnka může být přijata nebo zaplácena pouze pro čest postihového dlužníka. Dle ustanovení čl. I. § 55 odst. 1 ZSŠ jimi mohou být jedině nepřímí dlužníci. Přijetí nebo placení pro čest přímého dlužníka je tedy vyloučeno, neboť by takový úkon neměl žádný směnečněprávní význam. To samé se analogicky uplatní i u výstavce směnky vlastní, který má dle ustanovení čl. I. § 78 ZSŠ v rámci směnečných závazků stejné postavení jako příjemce směnky cizí a dále na jejich avaly stejně jako u osoby intervenienta. Právo připojit podpůrnou adresu neschází ani směnečnickovi.¹⁴⁷

4.4.1 Intervenční protest pro nepřijetí

Někdy bývá tento druh protestu označován jako kontraprotest pro nepřijetí. Přijetí směnky pro čest je přípustné ve všech případech, kdy je možné vykonat postih před splatností. Jak jsme již uvedli výše, aby mohl být učiněn intervenční protest pro nepřijetí, je nezbytné, aby se směnka dostala do stavu nouze. Prvním krokem je splnění prezentační povinnosti směřující vůči osobě směnečnicka. Jestliže směnečnick odepre přijetí směnky, je nezbytné nechat zjistit tuto skutečnost protestem, a to vždy za předpokladu, není-li osoba oprávněná k předložení směnky protestační povinnosti zproštěna. Poté majiteli směnky nezbyvá jiná možnost než se obrátit na podpůrnou adresu a jí směnku k přijetí předložit. Odmítne-li podpůrná adresa přijetí pro čest podpůrného adresáta, pak je třeba nechat zjistit tuto skutečnost protestem.¹⁴⁸

Protestantem je každá osoba, jež je oprávněna k předložení směnky k přijetí. Může jím být jak majitel směnky, tak každá osoba, která má směnku

¹⁴⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 176, 177.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 177, 178, 249.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 249.

v pouhém držení. Na druhou stranu protestátem je vždy podpůrný adresát. Je třeba rozlišovat dvě situace. Za první jde o situaci, kdy je na směnce udána podpůrná adresa, jež má směnku přijmout nebo zaplatit v místě platebním. V tomto případě je třeba při nepřijetí směnky pro čest protest provést vždy. Nebude-li protest proveden, ztratí majitel postihová práva, pokud jde o postih před splatností, vůči podpůrnému adresantovi, tedy osobě, která podpůrnou adresu připojila a všem jeho nástupcům. Pakliže není podpůrná adresa určena k přijetí směnky pro čest v platebním místě, není nezbytné směnku podpůrné adrese k přijetí prezentovat a tedy ani protestovat. Bude záležet pouze na držiteli směnky, zda směnku předloží podpůrné adrese či nikoliv bez vlivu na postihová práva majitele směnky.¹⁴⁹

Protestační lhůta se shoduje s lhůtou pro předložení směnky k přijetí.¹⁵⁰ Vzhledem k tomu, že o těchto lhůtách bylo podrobněji pojednáno při protestu pro nepřijetí, není důvod se jimi opětovně zabývat. Je však třeba připomenout a doporučit, aby si držitel směnky v dostatečném předstihu rozvrhl své časové možnosti v souvislosti se zákonem vymezenými lhůtami pro předložení směnky k přijetí. V první řadě, aby bylo řádně a včas učiněno předložení směnky k přijetí směnečníkovi, případně proveden protest pro nepřijetí a následně ještě před splatností předložena směnka k přijetí podpůrné adrese. Při prekluzi těchto lhůt může majitel směnky vykonat pouze až následný postih pro neplacení v souladu s ustanovením čl. I. § 43 odst. 1 ZSŠ.

Pokud jde o místo provedení protestu, pak tímto místem je místo platební, neboť právě v tomto místě musí být předložena směnka k přijetí podpůrné adrese.¹⁵¹ Ohledně platebního místa se uplatní vše, co jsme si uvedli u protestu pro neplacení. Bude-li určeno jiné místo pro předložení směnky podpůrné adrese nežli místo platební, pak držitele směnky netíží povinnost směnku prezentovat nebo protestovat. Lze dokonce říci, že v takovém případě by bylo předložení směnky či provedení protestu neúčelné a zbytečně časově i finančně zatěžující.

¹⁴⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 249, KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 255, 256.

¹⁵⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 249.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 250.

4.4.2 Intervenční protest pro neplacení

Úloha protestu pro nezaplacení směnky podpůrnou adresou nebo čestným příjemcem (také kontraprotest či honorační protest pro neplacení) nastává tehdy, byla-li směnka řádně, ale marně prezentována přímému dlužníkovi, směnečníkovi či domiciliátovi k placení, přičemž toto bezvýsledné předložení směnky bylo zjištěno protestem pro neplacení. Aby mohlo dojít k tomuto druhu protestu, je zapotřebí, aby byla podpůrná adresa na směnce uvedena nebo podepsána a její sídlo nebo bydliště se nacházelo v místě platebním.¹⁵²

Protestantem může být stejně jako u protestu pro neplacení řádný majitel směnky. Protestátem pak může být buď podpůrná adresa, jejíž sídlo nebo byt je v místě platebním a která je na směnce uvedena s tím, že v případě nouze jí má být směnka předložena k placení nebo jím může být čestný příjemce, který v nouzi směnku přijal.¹⁵³

Ohledně lhůty k provedení intervenčního protestu pro neplacení se uplatní zákonem stanovená lhůta jako u protestu pro neplacení prodloužená o jeden den dle ustanovení čl. I. § 60 odst. 1 ZSŠ. Veškeré směnečné úkony mohou být vykonány pouze v pracovní den, tedy i provedení protestu. Jestliže lhůta končí v jiný než pracovní den, je prvním dnem nejbližší pracovní den. U lhůtní vistasměnky, datosměnky a fixní směnky je lhůta pro provedení protestu stanovena i se zmíněným jednodenním prodloužením na některý ze tří pracovních dnů následujících po splatnosti směnky. U vistasměnky se lhůta liší, neboť se u ní intervenční protest pro neplacení řídí lhůtami stanovenými pro provedení protestu pro nepřijetí. Tento závěr vyplývá z ustanovení § 44 odst. 3 čl. I. ZSŠ. Vistasměnka je splatná při předložení a předložena i protestována musí být nejpozději do jednoho roku od data vystavění s tím, že výstavce může tuto lhůtu zkrátit nebo prodloužit a indosant pouze zkrátit. Samozřejmě i zde se uplatní zákonné jednodenní prodloužení dle ustanovení čl. I. § 60 odst. 1 ZSŠ. Bude-li vistasměnka předložena v poslední den lhůty, prodloužuje se lhůta ještě o jeden další pracovní den, tedy celkem o dva pracovní dny.¹⁵⁴

¹⁵² Tamtéž, s. 250.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 251.

Protestním místem je vždy místo platební. Jako u ostatních protestačních míst i zde se uplatní zákonná posloupnost dle ustanovení čl. I. § 87 ZSŠ, kdy v první řadě přichází v úvahu místo nebo sídlo podniku protestáta a není-li ho, pak jeho bydliště.¹⁵⁵

Nutno dodat, že byla-li směnka přijata pro čest osobami majícími v místě platebním bydliště, případně na směnce jsou určeny podpůrné adresy mající v případě nouze směnku zaplatit a současně bydlí taktéž v místě platební, je majitel směnky povinen předložit směnku k placení všem těmto osobám. Neučiní-li tak, zaniknou jeho postizní práva vůči podpůrným adresantům, tedy osobám, jež udali na směnce podpůrnou adresu nebo proti těm, pro jejichž čest byla směnečnými intervenienty směnka přijata.¹⁵⁶

Na rozdíl od protestu pro neplacení, který je třeba provést i tehdy, je-li směnka zaplacená pouze zčásti, honorační protest pro neplacení v takové situaci provést nelze. Ba dokonce, nabízí-li protestát, že zaplatí směnku pouze zčásti, je třeba toto částečné placení odmítnout a nechat zjistit protestem skutečnost, že zaplacené nebylo vůbec. Tento závěr vyplývá z ustanovení čl. I. § 59 odst. 2 ZSŠ, dle kterého musí placení pro čest obsahovat celou částku, kterou by jinak musel zaplatit poctěný.¹⁵⁷

Shrňme-li si na závěr v jednoduchosti význam intervenčního protestu, pak je nezbytné uvést, že jde především o zachovací úkon, který dává majiteli směnky možnost postihu proti nepřímým dlužníkům a jejich nástupcům, jako podpůrným adresantům, kteří uvedli na svoji ochranu na směnce jiné osoby (podpůrné adresy), jimž má být směnka primárně obligatorně předložena pod hrozbou ztráty těchto postihových práv.

V běžné praxi se společně kontraprotesty pro nepřijetí a protesty pro nepřijetí, stejně tak kontraprotesty pro neplacení a protesty pro neplacení, zaznamenávají na jedné protestní listině, kdy se jedná o tzv. společný protest dle ustanovení

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 255, 256.

¹⁵⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 251.

čl. I. § 81 ZSŠ. Jde o hospodárnější postup v důsledku požadavku stejného plnění na několika osobách v rámci jedné směnky.¹⁵⁸

4.5 Protest proti větru a proti stěnám

Protest proti větru je třeba vykonat tehdy, jestliže se protestnímu orgánu nepodařilo vypátrat místnosti, kde protestát provozuje svůj podnik, případně se nepodařilo vypátrat jeho byt, není-li podnikatelem. Naopak protest proti stěnám je nezbytný tehdy, nepodařilo-li se vypátrat samotnou osobu protestáta.

Na platnost protestu nemá vliv okolnost, že vypátrání těchto prostor nebo osoby bylo ve skutečnosti možné. Vzhledem k tomu, že u protestního orgánu lze předpokládat jeho odbornou kvalifikovanost, spolehlivost, objektivitu i schopnost dodržet zákonem stanovená formální pravidla pro provedení protestu, presumuje se u protestní listiny její pravdivost. Presumpce správnosti a pravdivosti nepochybně vyplývá také z jejího charakteru veřejné listiny. Tedy je obecně předpokládáno, že opravdu nebylo možno požadované místnosti či osoby nalézt.

Účastníkům směnečných vztahů se poskytuje touto fikcí pravdivosti určitá ochrana, neboť nemůžou být zkráceni na svých právech jenom proto, že protestní orgán neučinil vše potřebné k provedení řádného protestu. V důsledku nesprávného postupu protestního orgánu spočívajícího v opominutí nebo odbytí řádného šetření na místě samém zůstává směnečným účastníkům zachováno právo na náhradu škody, byla-li jim tímto jednáním škoda způsobena. O odpovědnosti za škodu protestních orgánů bude podrobněji pojednáno v poslední kapitole týkající se odpovědnosti protestních orgánů.¹⁵⁹

Na druhou stranu je potřeba podotknout, že protestní orgán není orgánem vyšetřovacím a za tuto činnost není ani honorován. Je však oprávněn si do odměny za provedení protestu započítat hotové výdaje související s provedeným šetřením. To však neplatí bezvýjimečně, neboť některým protestním orgánům je tato možnost v důsledku nedostatečné právní úpravy upřena. O tom však bude pojednáno později. Šetření protestního orgánu je splněno, dotáže-li se na umístění prezentačních

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 250, 251, CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 552 (§ 81 zákona směnečného a šekového).

¹⁵⁹ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 566, 567 (§ 87 zákona směnečného a šekového).

prostor u příslušného orgánu obstarávající danou evidenci. Tímto orgánem by mohl být zejména obchodní rejstřík, živnostenský rejstřík, registr ekonomických subjektů, orgán vedoucí evidenci osob nezapsaných v obchodním rejstříku jako je kupříkladu Ministerstvo kultury, Ministerstvo vnitra, policejní orgán či odbory správy příslušných orgánů místní správy vedoucí evidenci obyvatel apod. Zůstane-li dotaz nezodpovězen, pak i tak je úloha v oblasti šetření protestního orgánu splněna a nemusí již činit žádné další kroky. Požadované skutečnosti jsou považovány z pohledu směnečného práva za nezjistitelné.¹⁶⁰ Za jistých okolností může nastat i situace, kdy místo prezentace v důsledku nezvratných událostí zmizí. V takové situaci lze předpokládat, že protestnímu orgánu odpadne povinnost učinit příslušná šetření a může neodkladně přistoupit k provedení protestu.

Je-li na základě zjištěných informací vypátrána místnost provozovny nebo bydliště protestáta, může nastat komplikace v podobě zastižení samotné protestované osoby. Není-li zastižena, pak nezbývá nic jiného než vykonat protest i bez této osoby. Do protestní listiny se osvědčí skutečnost, že protestáta nebylo možné zastihnout. V tomto případě protestát nedostal své povinnosti být připraven zaplatit směnku v den platební bez ohledu na to, co bylo příčinou jeho nepřítomnosti, a to i tehdy byla-li způsobena vyšší mocí.¹⁶¹

Jistě lze souhlasit s tím, že je-li nutné konat jeden z výše uvedených protestů, jedná se vždy o selhání osoby, vůči níž se požaduje určité směnečné plnění, a proto tyto druhy protestů mají v důsledku ochrany směnečného věřitele stejný význam i účinek jako ostatní druhy protestů bez ohledu na to, bylo-li možné požadované skutečnosti nebo osoby vypátrat či nikoli.

4.6 Protest pro nedatované přijetí a nedatovanou viděnou

4.6.1 Protest pro nedatované přijetí

Tento druh protestu přichází v úvahu pouze u lhůtní vistasměnky, případně u směnky, která musí být na základě ustanovení čl. I. § 22 odst. 1 a 4 ZSŠ předložena v určité lhůtě k přijetí. U lhůtní vistasměnky vyplývá její nezbytnost předložení

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 567 (§ 87 zákona směnečného a šekového).

¹⁶¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 5.

směnečníkovi k přijetí z ustanovení čl. I. § 23 odst. 1 ZSŠ.¹⁶² Jak již bylo uvedeno u protestu pro nepřijetí, v obou těchto případech je vždy nutné splnit prezentační povinnost. Povinnost předložit směnku k přijetí může stanovit pouze výstavce směnky cizí neboli trasát, případně indosant. Ten však jedině za předpokladu, nebylo-li trasátem zakázáno její předložení k přijetí.

Datování akceptu je významné zejména proto, že u těchto druhů směnek je třeba prezentovat směnku k přijetí v určitém časovém rozmezí. Nerespektováním tohoto stanoveného časového úseku, zejména u směnek s prezentační doložkou, by byl majitel směnky nadobro ochuzen o možnost domoci se své směnečné pohledávky vůči nepřímým dlužníkům v podobě výkonu postižných práv v souladu s ustanovením čl. I. § 53 odst. 2 ZSŠ. Ledaže by výstavce vyloučil pouze odpovědnost za přijetí, případně s účinky pouze pro osobu indosanta dle téhož ustanovení odst. 3 ZSŠ. U lhůtní vistasměnky vyplývá zánik postihových práv z ustanovení čl. I. § 53 odst. 1 ZSŠ. Přičemž prokázat, že směnka byla předložena k přijetí včas, lze jen uvedením data, kdy došlo k přijetí směnky nebo protestem osvědčujícím skutečnost, že směnka sice byla přijata včas, ale bez uvedení tohoto data, případně vykonaným protestem pro nepřijetí směnky. Jestliže by došlo k situaci, že by lhůtní vistasměnka nebo směnka s prezentační doložkou byla přijata bez uvedení data, kdy se tak stalo a nebyl učiněn následný protest pro nedatované přijetí, pak nastanou stejné účinky dle ustanovení čl. I § 25 odst. 2, jako by směnka nebyla vůbec k přijetí předložena, tedy účinky ztráty postihových práv.

Již několikrát bylo zmiňováno, že lhůtní vistasměnka musí být předložena ve lhůtě do jednoho roku od data vystavení, není-li výstavcem, případně indosantem stanovena lhůta jiná v souladu s ustanovením čl. I. § 23 odst. 2 a 3 ZSŠ. Povinnost předložit tento druh směnky k přijetí je zásadní úkonem pro stanovení následné lhůty, od které se počítá její splatnost. Jiný okamžik než přijetí směnky, případně vykonání protestu pro nedatované přijetí, nemůže založit běh lhůty pro její splatnost s výjimkou zákonné fikce uvedené v ustanovení čl. I. § 35 odst. 2 ZSŠ. Ta spočívá na zákonem předvídané hypotéze, kdy směnka sice bude přijata, ale bez uvedení data přijetí a bez vykonání protestu pro nedatované přijetí. Nastanou-li kumulativně obě tyto skutečnosti, pak platí, že směnka byla přijata směnečníkem v poslední den

¹⁶² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 241.

lhůty stanovené k jejímu přijetí. Lhůta splatnosti se tedy v této situaci bude odvíjet od konce lhůty stanovené k jejímu přijetí. Bude-li tedy směnka přijata, pak začne běžet lhůta pro její splatnost vždy bez ohledu na to, zda přijetí bylo datováno či nikoliv.

Nebude-li lhůtní vistasměnka přijata, pak se tak může stát na základě dvou skutečností. Buď byla předložena k přijetí, avšak nebyla akceptována, pak je třeba vykonat protest pro nepřijetí, od kterého se odvíjí její splatnost. Lhůtní vistasměnka je tedy splatná v den uvedený v protestu. Nebo nebyla směnka ve stanovené lhůtě k přijetí vůbec prezentována. Pak není možné, aby nastala vůbec její splatnost. Majiteli směnky není dána ani možnost postihu před splatností, neboť nesplnil základní požadavek pro jeho výkon – prezentovat směnku k přijetí s případným učiněním protestu pro nepřijetí.¹⁶³

Povinnost předložit směnku k placení, neboli prezentační doložka, může být stanovena u všech druhů směnek. Výstavce může tuto doložku ke směnce připojit i tehdy, vyloučí-li svoji odpovědnost za přijetí tzv. exonerační doložkou, o které bylo pojednáno u protestu pro nepřijetí. Význam uvedení kumulativně těchto dvou doložek spočívá v možnosti majitele směnky vykonat postih před splatností alespoň vůči indosantovi. Ač to možná na první pohled nevypadá, je to velmi chytré řešení pro osobu výstavce, který tímto způsobem poskytuje svojí osobě jakousi dvojitou ochranu. Připojením prezentační doložky si v podstatě zaručí, že s největší pravděpodobností bude směnka v dané lhůtě prezentována k přijetí, neboť zanedbáním této povinnosti by se mohl majitel směnky dostat do velmi svízelné situace za předpokladu, že by k přijetí směnky směnečníkem nedošlo ani dodatečně. Tato svízelná situace by pro směnečného věřitele spočívala v naprosté bezmoci domoci se své pohledávky. Vzhledem k těmto okolnostem bude tedy směnka patrně k přijetí předložena. Nebude-li směnečníkem přijata, pak v důsledku vykonaného protestu pro nepřijetí může vykonat majitel směnky postih před splatností. Zde nastupuje význam exonerační doložky, která majiteli směnky vyloučí možnost uplatnění postihu vůči osobě výstavce, tudíž majitel směnky ve vlastním zájmu s největší pravděpodobností uplatní postih před splatností proti osobě indosanta. Nicméně možnost připojení prezentační a exonerační doložky (na rozdíl od osoby

¹⁶³ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 296, 297 (§ 35 zákona směnečného a šekového).

výstavce s možností vyloučení jak odpovědnosti za přijetí, tak odpovědnosti za placení) umožňuje za určitých podmínek ZSŠ i indosantovi. V situaci, kdy bude vystavena směnka s prezentační doložkou a exonerační doložkou výstavce i indosanta (vyučující jeho odpovědnost zcela), pak nezbude majiteli směnky nic jiného než předložit směnku řádně a včas k přijetí. V případě nedatování přijetí či nepřijetí směnky vůbec, nechat zřídit příslušný protest (protest pro nedatované přijetí nebo protest pro nepřijetí) a poté vyčkat do splatnosti směnky, kdy bude moci vykonat postih alespoň proti osobě výstavce.

Bude-li ke směnce připojena prezentační doložka bez určení konkrétní lhůty, do kdy má být směnka k přijetí předložena, pak je nutné ji předložit nejpozději do dne předcházejícího její splatnosti s tím, že upřesníme-li tento den, bude jím poslední pracovní den před splatností směnky. Nebude-li respektován požadavek stanovený čl. I. § 72 ZSŠ a směnka bude předložena v den pracovního klidu, pak předložení směnky k přijetí bude považováno za neúčinné. Nejedná se však o kogentní ustanovení a se souhlasem všech zúčastněných stran není třeba jej dodržet. Nastane však problém, jestliže směnka bude se souhlasem směnečných účastníků předložena k přijetí v den pracovního klidu - předposledním dnem splatnosti, ale nebude přijata, případně nebude její přijetí datováno. V takovém případě zcela jistě nebude moci být vykonán protest pro nedatované přijetí nebo protest pro nepřijetí, neboť tyto úkony lze učinit striktně pouze v den pracovní a tím dojde k absolutní ztrátě postihových práv.¹⁶⁴ Nutno dodat, že majitelé směnek by si měli dát opravdu velký pozor v souvislosti se stanovenými lhůtami k provedení směnečných úkonů, při jejichž zmeškání hrozí snížení nebo naprosté vyloučení možnosti domoci se směnečné pohledávky a nenechávat nic na poslední chvíli. Je třeba dopředu počítat i s tím, a není to v žádném případě vyloučeno, že žádosti o provedení protestu řádně podané v pracovní den mohou být protestními orgány odmítnuty v důsledku jejich momentálního přetížení.

U lhůtních vistasměnek a směnek s prezentační doložkou je nutné akcept datovat v souladu se skutečností. Nelze jej antedatovat nebo postdatovat. Předkladatel směnky může požadovat uvedení data, v němž se uskutečnila prezentace směnky. Akceptant je pak povinen datovat akcept dnem jejího předložení

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 505 (§ 72 zákona směnečného a šekového).

nebo uvést v prohlášení o přijetí, kdy byla směnka k přijetí prezentována. Tato druhá varianta přichází v úvahu zejména tehdy, byla-li směnka prezentována v poslední den lhůty a směnečník požádal o opakovanou prezentaci v den následující. Opatří-li akceptant směnku datem jiným, musí být tato skutečnost zachycena v protestu. Datum protestní listiny bude poté pro posuzování následných směnečných vztahů rozhodující.¹⁶⁵

Protestanty protestu pro nedatované přijetí jsou osoby totožné jako u protestu pro nepřijetí, a to z důvodu jejich úzké souvislosti. Protestantem mohou být všechny osoby, jež mají směnku v rukou, bez ohledu na titul. Naopak protestátem zde může být výhradně osoba přímého dlužníka - akceptanta, neboť proti jiné osobě by byl z podstaty věci protest nelogický a bezúčinný. U směnky umístěné, zde nelze protestovat směnku ani vůči domiciliátovi. Proti domiciliátovi se dá učinit pouze protest pro neplacení, neboť jiný směnečný úkon než zaplacení směnky není domiciliátovi s ohledem na ustanovení čl. I. § 4 ZSŠ možné přisuzovat.¹⁶⁶

Protestačním místem může být pouze místo, kde byla směnka předložena směnečníkovi k přijetí, resp. nyní už sídlo nebo bydliště osoby příjemce. Z čehož vyplývá, že ohledně místa protestačního se uplatní stejné požadavky jako u protestu pro nepřijetí.¹⁶⁷

Co se týká lhůty k provedení protestu, pak jak vyplývá z dosavadního textu shora uvedeného, u lhůtních vistasměnek je totožná s lhůtou pro její předložení k přijetí, tj. nejpozději do jednoho roku od data vystavení, není-li výstavcem zkrácena či prodloužena, případně indosantem zkrácena. U směnek s prezentační doložkou je lhůta taktéž shodná s lhůtou pro její předložení k přijetí, když její délka zcela závisí na vůli osoby, jež prezentační doložku ke směnce připojila.¹⁶⁸ Nedodržením protestační lhůty u tohoto protestu, ostatně stejně jako u ostatních druhů protestů, nezpůsobuje zánik směnečných práv vůči akceptantovi. Již tím, že směnku směnečník přijal, je dlužníkovi přímo zavázán bez ohledu na směnečné lhůty plynoucí či uplynulé.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 229 (§ 26 zákona směnečného a šekového).

¹⁶⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 241.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 242.

¹⁶⁸ Tamtéž.

4.6.2 Protest pro nedatovanou viděnou

U protestu pro nedatovanou viděnou se uplatní vše, co bylo již výše uvedeno s tím, že se bude týkat pouze směnek vlastních, konkrétně lhůtních vistasměnek, kdy nepřichází v úvahu jakákoliv akceptace. Zde má výstavce směnky vlastní stejné postavení jako akceptant směnky cizí. U lhůtní vistasměnky vlastní je běh lhůty splatnosti započat, jakmile je předložena k viděné. Výstavce směnky vlastní je povinen viděnou opatřit doložkou „viděl“, „vid“, případně jinou doložkou stejného charakteru spolu s uvedením data, kdy se tak stalo, aby bylo zcela jasné, jakého okamžiku lhůta splatnosti běží. Potvrzení viděné je směnečněprávním prohlášením výstavce vlastní směnky, které musí být učiněno buď na lícní, nebo rubové straně směnky. Stejně jako u přijetí směnky cizí, i zde musí být viděná kryta podpisem výstavce.¹⁶⁹

Protestátem může být pouze osoba výstavce, neboť výhradně jemu může být předložena lhůtní vistasměnka k viděné s účinkem započetí běhu lhůty splatnosti. Vlastní lhůtní vistasměnka musí být předložena ve stejných lhůtách jako lhůtní vistasměnka cizí, což vyplývá z ustanovení čl. I. § 78 odst. 2 ZSŠ. Lze předpokládat, že protest pro nedatovanou viděnou bude častějším jevem nežli protest pro nedatované přijetí, a to s ohledem na skutečnost, že výstavce jako přímý dlužník se bude chtít úmyslně vyhnout svému směnečnému závazku a odmítne uvést datum či uvede datum pozdější za účelem marné snahy oddálení okamžiku splatnosti směnky. Datum protestu, resp. protestní listina, v níž bude zachycena skutečnost, že bylo odmítnuto viděnou datovat nebo, že nebylo datum uvedeno správně, bude zde určující pro počátek běhu lhůty splatnosti.¹⁷⁰

Protestační povinnost není možné prominout, a to ani doložkou „bez protestu“ či doložkou obdobného charakteru, neboť tu je možno spojovat pouze s protestem pro nepřijetí nebo pro neplacení. Ostatně to vyplývá i z ustanovení čl. I. § 78 ZSŠ.¹⁷¹

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 241-243, CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 539 (§ 78 zákona směnečného a šekového).

¹⁷⁰ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 255.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 255, CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 539 (§ 78 zákona směnečného a šekového).

Nebude-li viděná datována a současně bude opominut protest pro nedatovanou viděnou, pak nastávají stejně nepříznivé následky, jako vyplývají z ustanovení čl. I. § 25 odst. 2 ZSŠ, i přesto, že toto ustanovení se týká pouze směnek cizích. Vzhledem k tomu, že v takovém případě není stanoven počátek pro běh lhůty splatnosti, není možné vykonat postih pro neplacení. Z logiky věci též u směnky vlastní vyplývá, že nemůže být vykonán ani postih pro nepřijetí. Důsledky nejsou však tak fatální jako u lhůtní vistasměnky cizí, kdy majitel směnky může jen doufat, že směnka bude směnečníkem někdy přijata, čímž by získal přímého dlužníka.

4.7 Protest pro nevydání stejnopisu směnky zasláné k přijetí

Na úvod tohoto druhu protestu by jistě bylo příhodné přiblížit si a alespoň rámcově vysvětlit problematiku související s vyhotovením a uplatněním směnečného stejnopisu.

V rámci zjednodušení směnečněprávních úkonů může být směnka vydána v několika stejnopisech. V případě vyhotovení stejnopisů směnky nebo opisů směnky se můžeme shledat zejména ve starší literatuře s pojmem násobení směnky. Tento pojem se v současné literatuře ani právní úpravě směnečného práva neobjevuje, přesto však má v oblasti směnečného práva dlouhou tradici a nadále se užívá. V obecném řádu směnečném z roku 1850 již byl zakotven pojem zmnohonásobení směnky. V současné právní úpravě je násobení směnky upraveno oddílem devátým ZSŠ nazvaným směnečné stejnopisy a opisy. Je třeba podotknout, že násobit lze pouze směnku cizí, nikoliv vlastní. V případě vydání stejnopisu u směnky vlastní by každý tento stejnopis zakládal samostatný směnečný závazek.¹⁷²

Stejnopisy směnky jsou plnohodnotnými vyhotoveními směnky s účinky originálu, což se u opisu směnky říci nedá. V tomto ohledu lze rozlišovat násobení směnky pravé, spočívající ve vyhotovení směnečného stejnopisu a násobení směnky nepravé v případě vyhotovení směnečného opisu. Stejnopisy lze vyhotovit současně s první emisí směnky. Možný počet stejnopisů není ZSŠ stanoven a závisí tedy na vůli směnečných účastníků, kolik vyhotovení remitent obdrží. Není vyloučeno, aby byly vyhotoveny stejnopisy i dodatečně za předpokladu, že již byla směnka obchodována nebo opatřena směnečnými doložkami. Dodatečně vydání stejnopisů

¹⁷² CHALUPA, Radim. Násobení směnky. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 6, s. 297.

lze pouze za podmínky, není-li vydávání stejnopisů vyloučeno zápornou multiplikační doložkou. Multiplikační doložka se vyznačuje tak, že na prvopis směnky se uvede, že směnka byla vystavena v jediném vyhotovení. Kdyby tato doložka nebyla respektována, pak každý vydaný stejnopis by byl brán jako nová samostatná směnečná listina se samostatným směnečným závazkem. V ZSŠ je výslovně stanoveno, že vydání stejnopisu se může domáhat majitel směnky. Pod tento pojem lze však vztáhnout i jiné osoby. Zejména jimi mohou být prokuraindosatář nebo zástavní indosatář, když těmto osobám ZSŠ umožňuje vykonat všechna práva ze směnky.¹⁷³

Stejnopis směnky může vydat pouze a jen výstavce. Jestliže byla směnky indosována, pak je nutné se obrátit na indosanta a ten opět na svého indosanta až dospěje k výstavci. Jedná se o tzv. notifikační povinnost. V praxi může být však značně obtížně takovýto postup zrealizovat a notifikaci uskutečnit, a to obzvláště tehdy, nebudou-li známy adresy předchozích indosantů. Je ale nevyhnutelné tento postup absolvovat, neboť pouze výstavce je oprávněn k další emisi. Nebude-li indosant moci zjistit adresu předchozího indosanta ani po vynaložení přiměřeného úsilí, pak svoji notifikační povinnost splní tím, že informaci o požadavku vyhotovení dalších stejnopisů předá nejbližšímu předcházejícímu indosantovi, jehož adresu se mu podaří zjistit. Aby mohl výstavce vystavit stejnopis směnky, je nepochybné, že mu bude muset být poskytnuta informace o základním textu směnky, která má být znásobena. Prokázat tuto informaci je možné kupříkladu samotným prvopisem, případně jeho fotokopií. Nebude-li mu tato informace poskytnuta, není možné na něm požadovat, aby směnečný stejnopis vystavil. Avšak budou-li splněny všechny podmínky pro vystavení stejnopisu a výstavce jej vystaví, pak není možné považovat stejnopis ještě za dokonalý. Tím se stane, jakmile na něm budou uvedeny všechny indosamenty, které jsou vyznačeny na prvopise směnky. Zde se jedná o tzv. repetiční povinnost. Jestliže jsou na prvopisu směnky uvedena též prohlášení rukojemská, akceptační apod., pak je nutné na stejnopise zopakovat i tato prohlášení. Bude-li se prvopis směnky zcela shodovat se směnečným stejnopisem včetně všech směnečných prohlášení, lze jej považovat za dokonalý.¹⁷⁴

¹⁷³ Tamtéž, s. 297 - 299.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 299, 300.

Pro zajímavost lze uvést, že směnečný stejnopis je považován za plnohodnotnou samostatně uplatnitelnou směnku, avšak dohromady tvoří stejnopisy téže směnky i s jejím prvopisem jeden cenný papír. Současně je vhodné k výše uvedenému doplnit a upřesnit, že každý stejnopis téže směnky může být převeden na různé osoby. Každý stejnopis může mít samostatného vlastníka, který může uplatnit všechna směnečná práva v neomezeném rozsahu. Uplatní-li majitel jednoho stejnopisu práva ze směnky, pak v důsledku toho ostatní majitelé stejnopisů téže směnky výkon těchto práv pozбудou, neboť vyplacením jednoho stejnopisu zanikne možnost uplatnění práv z ostatních stejnopisů.¹⁷⁵

Aby bylo zcela jasné, že se jedná o stejnopis, musí být každý stejnopis opatřen číslem. Chyběl-li by tento údaj, pak v souladu s ustanovením čl. I. § 64 odst. 2 ZSŠ, by byl stejnopis považován za zvláštní směnku. Tato tzv. pořadová doložka se nesmí shodovat s jinou pořadovou doložkou stejnopisu směnky, neboť by v takovém případě bylo toto další vyhotovení směnky považováno rovněž za samostatnou směnku. Otázkou zůstává, kde by mělo být číselné označení na stejnopise umístěno. Dle Chalupy „*směnečné stejnopisy musí být číslovány v textu platebního příkazu, který představuje jediný souvislý text obsažený v základní směnce.*“¹⁷⁶ Nepostačí zde tedy pouhé číslování listiny. Vzhledem k tomu, že ZSŠ výslovně neurčuje, kde by mělo být přesně umístěno, pouze stanoví, že musí být v textu listiny, lze se s názorem Chalupy ztotožnit, neboť kde jinde by mělo být číselné označení umístěno, aby bylo zcela nepochybné, že se jedná o směnečný stejnopis a kolikátý.

Přistoupíme-li k hlavnímu významu emise stejnopisů, pak tím zásadním je snížení rizika ztráty či zabránění úmyslnému zničení směnky zejména v případě jejího zaslání směnečníkovi k přijetí nebo akceptantovi k placení. Akceptantovi však nelze doporučit přijetí více stejnopisů, neboť jak vyplývá z ustanovení čl. I. § 65 odst. ZSŠ směnečník zůstává zavázán z každého přijatého stejnopisu, který nebyl vrácen.¹⁷⁷

¹⁷⁵ CHALUPA, Radim. Směnečné stejnopisy - produkt a pojmový znak násobení směnky. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 8, s. 408, 409.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 409.

¹⁷⁷ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 467 (§ 65 zákona směnečného a šekového).

Směnečný stejnopis bude patrně nejvíce využíván v souvislosti s písemnou prezentací směny k přijetí, kdy se prezentační povinnosti předkladatel osobně neúčastní. V takovém případě nemusí mít majitel směny strach o to, že by mohla případnou ztrátou nebo zničením směnečného stejnopisu zaniknout směnečná pohledávka. Jak vyplývá z výše uvedeného, pak zničení stejnopisu v žádném případě nic nemění na existenci směnečného závazku.

Požádat o vyhotovení stejnopisů směny lze tedy obecně majiteli směny doporučit za účelem předcházení možného ohrožení směnečné pohledávky z důvodu nepatřičného zacházení se směnečnou listinou. Na druhou stranu bude majitel směny povinen vynaložit určité náklady s jejich vyhotovením. V případě ale, že směnečná částka bude znít na ne zrovna nepatrnou směnečnou sumu, pak určitě majitele směny nezatíží náklady spojené s vyhotovením stejnopisů tolik, jak by se mohlo stát v případě vydobytí pohledávky jiným způsobem než uplatněním směny. Obzvláště, kdyby byla směnka zcela zničena nebo ztracena. Možné uplatnění práva na vydobytí směnečné pohledávky soudní cestou v podobě podání návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu by v tomto případě nepřicházelo v úvahu. Dle ustanovení § 175 OSŘ, je nezbytnou přílohou tohoto návrhu prvopis směny (dle mého názoru může být přílohou i stejnopis směny vzhledem k tomu, že má účinky originálu), který by už nebyl k dispozici. Majitel směny, tedy v tomto případě už pouhý věřitel, ne už ani směnečný, by musel prokazovat existenci závazku dlužníka jiným způsobem. To se však z podstaty věci předpokládá pouze u zajišťovacích směnek. Problém by vznikl, kdyby existence závazku nebyla zachycena na jiném hmotném podkladě, jako je například písemná smlouva. U směnek platebních není třeba se ani vyjadřovat, jaké fatální důsledky by zničení směny způsobilo.

Na základě krátkého pojednání o významu směnečného stejnopisu bychom nyní mohli přistoupit k samotnému jádru této podkapitoly, tedy k protestu pro nevydání stejnopisu směny zasláné k přijetí, někdy označovanému též jako protest perkviziční nebo vydávací.¹⁷⁸

Stejnopis zasláný k přijetí se označuje jako akceptační stejnopis. Naopak stejnopis, který nebývá zasílán k přijetí a je pouze převáděn na třetí osoby, je

¹⁷⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 251.

označován jako stejnopis cirkulační.¹⁷⁹ Cirkulačními stejnopisy budou ve většině případů všechny ostatní stejnopisy, neboť nelze s ohledem na ustanovení čl. I. § 65 odst. 1 ZSŠ předpokládat, že by směnečník přijal více než jedno vyhotovení. Kdyby jich přijal víc, mohlo by se stát, že by na něm bylo požadováno tolik směnečných plnění, kolik přijal stejnopisů. Přijetím stejnopisu vzniká příjemci přímý závazek ze směnky, nehledě na to, zda se jedná o prvopis nebo stejnopis směnky. Nepochybně bude možné jeho odpovědnost za přijetí více stejnopisů určitým způsobem vyloučit, ale zcela jistě by bylo v zájmu jeho právní jistoty vhodnější jich více nepřijímat.

Dalším pojmem, který je nezbytný pro následný výklad, je osoba depozitáře, u níž je uschován stejnopis zasláný k přijetí. Tato osoba depozitáře je na základě ustanovení čl. I. § 66 odst. 1 ZSŠ povinna stejnopis zasláný k přijetí vydat řádnému majiteli jiného stejnopisu (ve většině případů jím bude majitel nepřijatého cirkulačního stejnopisu – neakceptačního stejnopisu), čímž mu jeho získáním dává možnost neomezeného výkonu směnečných práv, neboť se mu do rukou dostal přímý nástroj na jejich uplatnění v podobě přijatí směnky.¹⁸⁰

Aby bylo jasné, kde se nachází stejnopis zasláný k přijetí, je důležité vyznačit tuto informaci na každém směnečném stejnopisu, zejména pak na cirkulačním stejnopisu. Jedná se o tzv. depoziční prohlášení obsahující informaci, kdo je osobou, jíž byl stejnopis zaslán k přijetí a u níž je uschován. Je však zajímavé to, že ZSŠ neurčuje, kdo by takovou osobou měl být. Vzhledem k tomuto může být takovou osobou i osoba třetí, směnečně nezúčastněná. Je možné, aby jí byl i samotný směnečník. S ohledem na bezpečnost směnky však tuto skutečnost nelze moc často předpokládat. Hlavní úlohou depozitáře je obstarat přijetí směnky, je-li jím směnečník, pak směnku přijmout a následně přijatý stejnopis u sebe uschovat. V případě depozitáře - směnečníka bude pravděpodobnější situace, že mu bude zaslán pouze stejnopis k přijetí se žádostí o jeho následné navrácení.¹⁸¹

Vrátíme-li se k depozičnímu prohlášení, pak je vhodné zmínit také to, že majitel cirkulačního stejnopisu, jehož stejnopis nebude opatřen depozičním

¹⁷⁹ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 471 (§ 66 zákona směnečného a šekového).

¹⁸⁰ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 471 (§ 66 zákona směnečného a šekového).

¹⁸¹ Tamtéž.

prohlášením, nemůže po depozitáři požadovat vydání akceptačního stejnopisu.¹⁸² V podstatě by se dalo říci, že uvedení depozičního prohlášení na směnce je zásadní a základní podmínkou vůbec pro možnost akceptační stejnopis požadovat.

Jestliže nastane situace, kdy depozitář odmítne vydání akceptačního stejnopisu jinému majiteli stejnopisu (stejnopisu cirkulačního), pak za účelem zachování postihových práv, bude nezbytné vykonat vydávací protest. Než však bude moci být příslušný protest s příslušnými účinky vykonán, je třeba naplnění ještě jedné zákonem stanovené podmínky. Touto podmínkou je, že nebylo možné dosáhnout přijetí nebo zaplacení směnečné pohledávky na stejnopis jiný. Tudíž je nejprve potřeba alespoň se pokusit o vymožení směnečného dluhu na základě jiného stejnopisu. Dopadne-li tento pokus bezvysledně, nic nebrání ve vyhotovení protestu.

Protestantem bude osoba řádného majitele směnečného stejnopisu, na němž bude uvedeno depoziční prohlášení. Naopak protestátem mohou být za určitých okolností i osoby dvě, neboť průběh protestu je rozčleněn do dvou fází, kdy v každé jednotlivé fázi se osvědčuje jiná skutečnost. Protestátem bude bezesporu vždy ten, komu byl směnečný stejnopis zaslán k přijetí. Tedy depozitář s tím, že jak bylo uvedeno výše, může se jednat o jakoukoliv třetí osobu, která měla akcept směnky pouze zajistit. Současně doplním, že se musí jednat o osobu, která je na ostatních směnečných stejnopisech jako depozitář označena. Bude-li směnka zaslána k přijetí přímo směnečnickovi, pak ten bude protestátem v první fázi protestu, kdy se bude osvědčovat skutečnost, že stejnopis zasláný k přijetí nebyl na žádost vydán majiteli jiného stejnopisu a současně bude následně protestátem druhé fáze, kdy se bude osvědčovat skutečnost, že směnka nebyla přijata ani zaplacená na jiný duplikát směnky. Vrátime-li se k situaci, kdy depozitářem bude osoba od směnečníka odlišná, pak ta bude vždy protestátem první fáze a směnečník vždy protestátem druhé fáze, neboť pouze jemu bude směnka předkládána k přijetí (je-li protestováno před splatností směnky) nebo placení (je-li protestováno při splatnosti směnky). Za této situace tedy budou protestáti dva.¹⁸³

Nebude-li stejnopis opatřen depozičním prohlášením, pak není možné, aby majitel takového stejnopisu vydání akceptačního stejnopisu požadoval. Ovšem za

¹⁸² Tamtéž, s. 473 (§ 66 zákona směnečného a šekového).

¹⁸³ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 252.

této situace mu odpadá i povinnost vykonání vydávacího protestu za účelem zachování postihových práv.¹⁸⁴ Nebude-li mu tedy na předložený stejnopis směnečná suma zaplacená, pak po vykonání protestu pro neplacení (za předpokladu není-li tato protestační povinnost prominuta) může požadovat zaplacení na některém z nepřímých dlužníků.

Ohledně lhůty k provedení vydávacího protestu můžeme říci pouze to, že její počátek můžeme vymezit od doby, kdy se směnka dostane do sféry depozitáře a je možné ji na něm požadovat zpět. Její konec se bude řídit lhůtou pro provedení protestu pro neplacení, tj. nejpozději do dvou pracovních dnů následujících po splatnosti.¹⁸⁵ Kdyby byla tato lhůta překročena, pak by nebylo možné domáhat se postihových práv vůči nepřímým dlužníkům. V takto vymezeném časovém úseku je možné žádat o vydání akceptačního stejnopisu kdykoliv, stejně tak je možné i v této lhůtě kdykoliv požádat o provedení vydávacího protestu.

Místo vykonání protestu se bude lišit v závislosti na počtu protestátů. Bude-li jím pouze směnečník a současně bude protestováno před splatností (kdy je účinná pouze prezentace směnky k přijetí), pak protestační místo bude dáno osobou směnečníka. Bude-li směnečník osobou od depozitáře odlišnou, pak protestační místa budou dvě – u depozitáře a u směnečníka. Jestliže však bude protestováno při splatnosti (zde již nemá smysl předkládat směnku k přijetí), pak je tu situace trochu odlišná. Protestačním místem bude místo u depozitáře a současně bude protestačním místem i místo platební, neboť se bude osvědčovat skutečnost, že nebylo možné dosáhnout zaplacení směnky na jiný stejnopis. Zároveň doplňuji, že při stanovení protestačního místa je třeba dodržovat pravidla uvedená v ustanovení čl. I. § 87 ZSŠ.¹⁸⁶

Na základě shora uvedeného zůstává otázkou, co bude pro majitele cirkulačního stejnopisu v souvislosti s uplatnění směnečných práv výhodnější, zda stejnopis s depozičním prohlášením nebo bez něj. Na první pohled by se mohlo zdát, že stejnopis s depozičním prohlášením bude užitečnější a cennější, ale není to až tak zřejmé. Představme si jednoduchou modelovou situaci, kdy je akceptační stejnopis

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 253.

zaslán třetí osobě, aby zajistila jeho přijetí. Současně předpokládejme, že byly vyhotoveny ještě další dva stejnopisy směnky, o nichž na základě shora uvedeného víme, že mají účinky a platnost prvopisu směnky (originálu) a které byly převedeny na různé osoby. Situace může dopadnout následovně: Majitel stejnopisu směnky s depozičním prohlášením požádá o vydání akceptačního stejnopisu depozitáře. Ten mu jej vydá a majitel stejnopisu získá přímý nástroj na uplatnění svých směnečných práv vůči akceptantovi – přímému dlužníkovi, což mu může usnadnit situaci pro následné uplatnění směnečných práv. Nemine ho však následná povinnost prezentovat směnku příjemci k placení, případně protestu pro neplacení. Majiteli druhého stejnopisu nezbude nic jiného než stejnopis předložit směnečníkovi k přijetí, případně vykonat protest pro nepřijetí a uplatnit postihová práva vůči nepřímým dlužníkům. Majitel stejnopisu s depozičním prohlášením zde má rozhodně příznivější postavení.

Druhá situace může být následující: Majitel stejnopisu směnky s depozičním prohlášením požádá o vydání akceptačního stejnopisu depozitáře. Depozitář mu jej však nevydá. V tomto případě bude nutné vykonat vydávací protest, kterému bude nutně předcházet prezentace jiného stejnopisu k přijetí nebo k placení (dle mého názoru bude tato podmínka splněna předložením stejnopisu, jehož je majitelem a nebude potřeba obstarávat ostatní stejnopisy) s nezbytným osvědčením protestního orgánu, že tento jiný stejnopis nebyl přijat nebo zaplacen. Majitel druhého stejnopisu bude postupovat stejně jako v případě prvním, tzn. může prezentovat stejnopis k přijetí směnečníkovi, nebude-li přijat, nechá vykonat protest pro nepřijetí, který umožňuje výkon postihových práv ještě před splatností směnky. V tomto případě bude mít lepší postavení majitel druhého stejnopisu.

Druhá popsaná varianta bude připadat v úvahu zejména tehdy, bude-li depozitářem současně směnečník. Z výše uvedeného je tedy evidentní, že žádná situace nemusí být tak nepříznivá, jak by se na první pohled mohla zdát.

4.8 Protest pro nevydání prvopisu směnky majiteli opisu

Než přistoupíme k samotnému jádru věci, vytyčíme si rozdíly mezi směnečným opisem a směnečným stejnopisem pro snadnější porozumění a následného objasnění druhého případu vydávacího protestu.

V případě vydání směnečného opisu se dle Chalupy jedná o tzv. nepravé násobení směnky. Nepravé zejména proto, že je nelze považovat jako rovnocenné směnečné listiny ve vztahu k prvopisu směnky, jako je to u směnečných stejnopisů. Je třeba zdůraznit, že směnečný opis není směnkou jako takovou.¹⁸⁷

Odlišnosti směnečného opisu od stejnopisu spočívají především v jeho uplatnění a účincích. Víme již, že směnečný stejnopis má účinky prvopisu a může ho plnohodnotně nahradit, což se o opisu říci nedá. Nejde ani o kopii směnky, neboť text se směnkou nemusí být totožný. Zajímavá skutečnost je ta, že „*V rámci směnečného vztahu může nastat situace, kdy osobě, která má ve své moci směnečný opis, svědčí více práv než osobě, která má ve své moci směnku. (V souladu s obsahem prvního odstavce § 68 čl. I. ZSŠ je depozitář povinen vydat prvopis směnky řádnému majiteli opisu opatřeného depozičním prohlášením.)*“¹⁸⁸ Z uvedeného vyplývá, že opis směnky má v tomto smyslu nadřazenější postavení nežli prvopis. Majitele opisu ZSŠ považuje za řádného majitele směnky a tím i věřitele ze směnky. Nicméně významnost prvopisu spočívá v tom, že pouze na něm může být uvedena akceptační doložka s podpisem příjemce, protože pouze směnka (její prvopis nebo stejnopis) může být směnečníkovi předložena k přijetí a směnečný opis nelze za směnku považovat. Směnečný opis společně s prvopisem směnky je tedy nezbytným předpokladem pro směnečnou legitimaci směnečného věřitele.¹⁸⁹

Aby byl opis směnky opravdu směnečným opisem, pak musí obsahovat uzavírací prohlášení a uzavřený text listiny se musí shodovat s textem prvopisu směnky. Uzavírací prohlášení lze definovat jako „*zápis zhotovitele opisu, který vyznačuje hranici mezi texty opsanými z prvopisu a mezi novými originálními směnečnými prohlášeními pořízenými na dohotovený opis.*“¹⁹⁰ V podstatě se dá jednoduše říci, že text opisu směnky se musí shodovat s prvopisem směnky pouze do uvedení uzavíracího prohlášení. Po vyznačení uzavíracího prohlášení se následně mohou na opis připojovat další doložky, které již na prvopise uvedeny nebudou. Do uvedení uzavíracího prohlášení bude opis vypadat takřka jako stejnopis. Pro emisi opisu platí podstatně zjednodušenější způsob než, jak je

¹⁸⁷ CHALUPA, Radim. Nepravé násobení směnky. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 10, s. 513, 514.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 513.

¹⁸⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 253.

¹⁹⁰ CHALUPA, Radim. Nepravé násobení směnky. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 10, s. 515, 516.

uvedeno stejnopisu. K vyhotovení stejnopisu postačí pouhé okopírování směnky, kdy na něm bude následně uvedeno uzavírací prohlášení. Je také třeba zmínit, že takto násobenou směnkou může být vyjma směnky cizí i směnka vlastní, což přímo vyplývá z ustanovení čl. I. § 77 odst. 1 ZSŠ.¹⁹¹

Význam směnečného opisu může spočívat zejména v případě, je-li směnka částečně zaplacená postihovým dlužníkem, neboť v této chvíli je majitel směnky povinen vydat tomuto nepřímému dlužníkovi v souladu s ustanovením čl. I. § 51 ZSŠ ověřený opis směnky, aby mu tím umožnil regresivní postih vůči jeho předchůdci či osobě, za kterou se jako aval zaručil. Při uplatnění regresivního nároku je tedy tomuto postižnému dlužníkovi umožněno namísto originálu prezentovat pouhý směnečný opis, neboť kdyby mu to nebylo umožněno, neměl by možnost nikdy následný regres uplatnit. Majitel směnky si jistě originál směnky ponechá za účelem dalšího vymáhání zbylé směnečné pohledávky.¹⁹² V této souvislosti lze dodat, že vyhotovení směnečného opisu je v takovéto situaci nezbytné.

Výkon směnečných práv je majiteli opisu umožněn i v souvislosti s uskutečněným vydávacím protestem, čímž se dostáváme k jádru věci obsaženého v nadpisu této podkapitoly.

Protest bude pro majitele opisu nutný vždy, požádá-li osobu, u níž je prvopis směnky uschován, o jeho vydání za účelem uplatnění směnečných práv a tato osoba mu jej odmítne vydat. Základním předpokladem uskutečnění požadavku je, stejně jako u stejnopisu, nezbytnost uvedení depozičního prohlášení na směnečném opisu. V podstatě lze dle mého názoru k obsahu tohoto prohlášení analogicky užít to, co bylo uvedeno již u směnečného stejnopisu.

Prvopis směnky je pro majitele opisu nepostradatelný pro výkon směnečných práv, proto jeho nevydání bude pro něj značně nepříznivé. Jako „odškodnění“ je mu z podmínky uskutečnění vydávacího protestu umožněn alespoň výkon postihových práv. Ovšem ZSŠ hovoří, že postih je možný vůči těm, kdo opis indosovali nebo na něm převzali rukojemství. Z toho vyplývá, že není možné postižní práva uplatnit vůči postihovým dlužníkům zavázaným na prvopise směnky. Může se zdát, že takové

¹⁹¹ Tamtéž, s. 513.

¹⁹² CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 480 (§ 67 zákona směnečného a šekového).

ustanovení ZSŠ majitele opisu znevýhodňuje. Nicméně ten, vůči komu může postih uplatnit je indosant opisu. Jedním z indosantů bude bezpochyby i majitel prvopisu. Lze tedy předpokládat, že by neměl být žádný problém tento náhradní výkon úspěšně uskutečnit, neboť majitel prvopisu jistě nebude otálet s vymožením směnečné pohledávky a směnečného plnění se mu pravděpodobně dostane.

Protestátem bude u tohoto druhu protestu depozitář. Vzhledem k tomu, že zde není výkon protestu podmíněn tak, jak je uvedeno u směnečných stejnopisů dle ustanovení čl. I. § 66 odst. 2 bod. 2 ZSŠ, bude protestátem vždy jedna osoba. Pouze podotýkám, že uvedená podmínka nemůže být u tohoto druhu vydávacího protestu stanovena z toho důvodu, že prezentovat k přijetí nebo k placení lze platně pouze směnku nikoliv její opis. Protestátem pak bude vždy majitel opisu. S osobou protestáta i úzce souvisí protestační místo, kterým bude místo osoby depozitáře, neboť jiné místo nepřichází v úvahu.¹⁹³

Ohledně protestační lhůty ZSŠ nic nestanoví, lze však vydedukovat, že aby byl protest vykonán se zamýšlenými účinky, bude jej třeba učinit nejpozději do dvou pracovních dnů od splatnosti směnky, což je lhůta pro vykonání protestu pro neplacení.

V podstatě lze říci, že pozdější doba vykonání protestu, a to jakéhokoliv, nepřichází v úvahu pro zachování postihových práv nikdy. Spíše je u určitých druhů protestu stanova lhůta kratší. Jestliže by se osvědčovala protestním orgánem jakákoliv skutečnost po lhůtě určené k protestu pro neplacení, nikdy by takový protest nemohl zapříčinit majiteli směnky možnost úspěšného uplatnění postihových práv vůči nepřímým dlužníkům a nezbylo by mu nic jiného, nežli se své směnečné pohledávky domáhat toliko na dlužníkovi přímém. Neníli ho, kupříkladu u směnky cizí z důvodu absence akceptačního prohlášení směnečníka, pak jeho vyhlídky na úspěšné uplatnění směnečné pohledávky rapidně klesají. Lze si jen stěží představit, že směnečník dodatečně směnku přijme, když se tak doposud nestalo. U směnky vlastní má majitel směnky lepší vyhlídky, neboť u tohoto druhu směnky nalezneme přímého dlužníka vždy v podobě samotného výstavce. Ale pozor, zde hovoříme

¹⁹³ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 252.

pouze o majiteli směnky, pro majitele směnečného opisu, jenž nemá v rukou prvopis, budou šance na zaplacení směnečné pohledávky téměř nulové.

V případě insolvence směnečníka není dle mého názoru možné u vydávacího protestu užít ustanovení čl. I. § 43 odst. 2 bod 2. ZSŠ, které umožňuje výkon postihu bez vykonaného protestu. Úpadkem směnečníka majiteli směnečného opisu neodpadá povinnost vykonat vydávací protest za účelem zachování svých postihových práv. Jestliže by se dostal směnečník do úpadku, pak majitel směnečného opisu by neměl otálet se žádostí o vydání prvopisu směnky na depozitáři. Bude-li mu vydán, pak může jako řádný majitel směnky, za kterého by byl považován, uplatnit postih vůči nepřímým dlužníkům, včetně nepřímých dlužníků uvedených na směnečném prvopise. Avšak nebude-li mu prvopis vydán, pak bude povinen nechat vykonat vydávací protest, který mu umožní vykonat postih alespoň na postižných dlužnících směnečně zavázaných pod uzavíracím prohlášením.

V souvislosti s úpadkem směnečníka bych jen na závěr dodala, že nelze aplikovat ustanovení čl. I. § 43 odst. 2 bod 2. ZSŠ v případě úpadku směnečníka vzniklého po splatnosti směnky, když ZSŠ umožňuje tímto ustanovením postih i bez protestu. Není možné v rámci právní jistoty postižných dlužníků vztahovat toto ustanovení na jakoukoliv dobu trvání směnečného závazku, ale pouze co do doby splatnosti směnky.

5. Prominutí protestační povinnosti

Převážná část práce byla věnována protestační povinnosti spolu s uvedením bližších informací ohledně každého jednotlivého druhu. Dle dosavadních informací bychom se měli lépe orientovat v oblasti této směnečněprávní problematiky. Avšak aby tato práce mohla tvořit celistvější dokument, bylo by vhodné zmínit se i o možnostech, na základě kterých může být tato povinnost směnečných účastníků vyloučena. Zároveň si myslím, že by bylo v této kapitole prospěšné vytyčit klady a zápory takového prominutí.

V ZSŠ můžeme nalézt pouze dvě ustanovení týkající se prominutí protestační povinnosti. Nejprve se budeme věnovat ustanovení čl. I. § 46 odst. 1 ZSŠ, které umožňuje směnečným účastníkům vyloučit protestační povinnost doložkou „bez útrat“, „bez protestu“, případně jinou doložkou stejného charakteru. Předně je třeba si uvědomit dvě základní věci. Za prvé ZSŠ toto oprávnění dává uzavřenému okruhu osob, a to výstavci, indosantovi a směnečnému rukojmímu, tzv. nepřímým dlužníkům. Pouze jim je dáno, aby v tomto smyslu rozhodovali o svém vlastním „směnečném osudu“. Dá se říci, že sami si tímto úkonem mohou ovlivnit své další postavení v oblasti směnečněprávních vztahů, když vykonání protestu by jinak bylo nezbytný úkonem, aby vůči nim mohl majitel směnky účinně uplatnit svá postihová práva. Současně je zapotřebí podotknout, že prominutím protestační povinnosti vyloučí tito nepřímí dlužníci možnost, aby v důsledku možného zmeškání protestační lhůty ze strany protestanta došlo k zániku těchto postihových práv. Proč by tedy nepřímí dlužníci úmyslně takovouto doložkou zhoršovali své postavení? Odpověď mi není zcela jasná. Jako jediný důvod mě napadá pouze osvobození od úhrady nákladů spojených s vykonaným protestem dle ustanovení čl. I. § 48 odst. 1 bod 3. ZSŠ, které by při splnění protestační povinnosti byli povinni uhradit postihoví dlužníci. V tomto smyslu je zapotřebí uvést, že ZSŠ počítá v tomtéž ustanovení odstavci třetím i s variantou, kdy si oprávněná osoba zajistí vykonání protestu bez ohledu na to, že je protestační povinnost prominuta. Je-li protestační povinnost prominuta výstavcem, pak náklady za vykonaný protest nese majitel směnky. Dle mého názoru je třeba v tomto smyslu toto ustanovení vztáhnout na všechny osoby, jež mohou být protestanty. Avšak, připojí-li doložku směnečné rukojmí nebo indosant, pak náklady

protestu mohou být vymáhány proti všem osobám, které se na směnce podepsaly. Za tyto osoby bude třeba brát patrně i ty, kteří za sebe tuto doložku připojili.

Za druhé je třeba říci to, že ZSŠ hovoří v tomto smyslu pouze o dvou typech směnečných protestů, u kterých je možné protestační povinnost vyloučit. Jsou jimi protest pro nepřijetí a protest pro neplacení. Co tedy z výše uvedeného vyplývá? Předně to, že vyloučení protestační povinnosti není možné u ostatních druhů protestů. Lze tedy vyvodit, že kdyby i přesto došlo k jejich prominutí ze strany nepřímých dlužníků, nemělo by zamýšlené účinky a protestační povinnost by byla nadále pro případné protestanty zachována. Stejně tak by nemělo účinky prominutí učiněné jiným okruhem osob, než jak je uvedeno v taxativním výčtu zmiňovaného ustanovení.

A jak je to s personálními účinky uvedení takové doložky? Dle odstavce třetího uvedeného ustanovení ZSŠ tyto účinky bezprostředně závisí na osobě, která doložku na směnku připojila. Připojí-li ji výstavce, pak prominutí protestační povinnosti bude působit vůči všem postihovým dlužníkům. Připojí-li ji indosant nebo směnečný rukojmí, pak pouze s účinky pro svou vlastní osobu.

Prominutím protestační povinnosti je směnečnému věřiteli výrazným způsobem usnadněn postup při vymáhání své směnečné pohledávky, a to nejen v důsledku jinak potřebného respektování protestačních lhůt, jejichž dodržení mu tímto odpadá, ale i v souvislosti s prezentační povinností, které nemůže být za žádných okolností zproštěn. Jak jsme se již zmiňovali u o protestu pro neplacení, majitel směnky je vždy povinen směnku k placení prezentovat řádně v zákonem stanovených lhůtách. Nicméně dle ustanovení čl. I. § 46 odst. 2 ZSŠ důkazní břemeno o tom, že lhůty pro prezentaci směnky nebyly dodrženy, tíží osoby, vůči kterým prezentace směřovala nebo měla směřovat. Tímto ustanovením jsou bezpochyby nepříznivě zasaženi zejména dlužníci nepřímí, neboť vůči dlužníku přímému může být směnka prezentována kdykoliv, a to i po splatnosti směnky. Bylo by tedy více než vhodné doporučit nepřímým dlužníkům pečlivě uvážit, zda je případné osvobození od úhrady nákladů spojených s vykonaným protestem vyváženým pozitivem k možným negativním důsledkům.

Osvobození od protestační povinností nemusí být založeno pouze na základě shora uvedené doložky. ZSŠ umožňuje v ustanovení čl. I. § 44 odst. 4 při vykonání protestu pro nepřijetí upuštění od protestu pro neplacení. Majiteli směnky tímto zakládá právo pro výkon postihových práv vůči nepřímým dlužníkům ještě před splatností směnky s tím, že postihová práva jsou v tomto případě obsahově totožná jako postihová práva pro neplacení. Směnečnému věřiteli je tímto způsobem umožněn rychlejší způsob uplatnění své směnečné pohledávky.

Dalším případem, kdy není třeba protestu za účelem výkonu postihových práv, je skutečnost spočívající v úpadku směnečníka nebo výstavce. Postih před splatností je možné v souladu s ustanovením čl. I. § 43 odst. 2 bod. 2., 3. a § 44 odst. 6 ZSŠ vykonat za předpokladu, že bylo ohledně majetku směnečníka nebo výstavce, který zakázal předložení směnky k přijetí, rozhodnuto o úpadku nebo o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku. K výkonu postižních práv v takovém případě postačí předložení příslušného rozhodnutí o úpadku dané osoby a není třeba vykonání žádného protestu.

Současně lze uvést i ustanovení čl. I. § 54 odst. 4 ZSŠ představující osvobození od protestační povinnosti v důsledku existence nepřekonatelné překážky vyšší moci, trvá-li po dobu delší jak třicet dní. O vyšší moci se zde uplatní vše, co již bylo uvedeno u protestu pro neplacení.

Závěrem této kapitoly uvedeme pro zajímavost jedno rozhodnutí Vrchního soudu v Praze týkající se směnky s doložkou „bez protestu“, v jehož odůvodnění soud uvádí: *„I když je majitel směnky zbaven povinností protestovat, mají rubopisy vyznačené na směnce po uplynutí lhůty k protestu pro neplacení účinky pouhého postoupení pohledávky.“*¹⁹⁴ Z uvedeného vyplývá, že při indosaci směnky po uplynutí lhůty k provedení protestu pro neplacení vstupuje nový majitel směnky do postavení původního majitele (indosanta) a tudíž je omezen abstraktní charakter směnky na řad, o němž bylo pojednáno v kapitole s názvem protest – obecné pojednání. Směnečnému dlužníkovi zůstávají zachovány všechny námitky, které měl vůči předchozímu majiteli, jenž na něj směnku po lhůtě k protestu indosoval. V podstatě jsou účinky takového převodu stejné jako u postoupení pohledávky u převodu

¹⁹⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. ledna 2001, sp. zn. 5 Cmo 645/2000.

rektasměnky. Z tohoto důvodu se nemusí indosant bát, že proti němu bude majitel směnky uplatňovat svá postěžní práva.

6. Odmítnutí provedení směnečného protestu protestním orgánem a jeho odpovědnost za škodu

Pro všechny protestní orgány platí, že mohou provedení protestace odmítnout za předpokladu, že by nemohla být provedena v souladu se ZSŠ. Především se v praxi velmi často objevují směnky neplatné z důvodu neurčitosti data splatnosti či nečitelnosti směnky. Protestní orgán s největší pravděpodobností odmítne provedení protestu i tehdy, došlo-li již ke zmeškání lhůty k jeho provedení.¹⁹⁵

Důvodem pro odmítnutí protestu není však směnka obsahující doložku „bez protestu“. I v takovém případě je protestní orgán povinen protest učinit. Ba dokonce provedením protestu získává majitel směnky lepší postavení, neboť tímto získává nejen důkaz o neochotě dlužníka směnku zaplatit, ale předně také o tom, že mu byla směnka vůbec k placení předložena.¹⁹⁶

Právo odmítnout požadovaný protest je třeba přiznat protestnímu orgánu také tehdy, vyskytnou-li se na straně protestního orgánu příčiny, buď zcela znemožňují provedení protestu, nebo ho činí nadměrně obtížným. Za takové důvody lze považovat zejména zdravotní nezpůsobilost, nedostatečnou kapacitu, časové důvody spočívající v nemožnosti dostavení se protestního orgánu včas do místa protestace a jiné obdobné příčiny.¹⁹⁷

Notář může požadovaný úkon odmítnout v souladu s ustanovením § 53 odst. 1 NŘ také tehdy, jestliže je on sám nebo osoba mu blízká zúčastněna na věci nebo ve věci poskytl právní pomoc jinému, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o právní pomoc žádá. Důvod odmítnutí úkonu uvedený v témže ustanovení v odst. 2 pro případ nesložení přiměřené zálohy žadatelem bude třeba posoudit patrně případ od případu. Vyhláška č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen vyhláška) stanoví, že odměna notáře za provedení protestu se odvíjí od tarifní hodnoty, za kterou se považuje peněžitá částka uvedená na směnce. Současně dle položky B bodu 3. sazebníku vyhlášky vyplývá, že v případě směnky znějící na směnečnou sumu 7,000.000,- Kč a více,

¹⁹⁵ PROCHÁZKA, Svatopluk. Úvaha k protestaci směnek a obsahu protestní listiny. *Ad Notam*, 1995, roč. 1, č. 1, s. 6.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 6.

¹⁹⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 2, CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 541, 544 (§79 zákona směnečného a šekového).

může notáře požadovat za úhrn úkonů potřebných k protestaci směnky odměnu ve výši 10.500,- Kč bez daně z přidané hodnoty. Za určitých podmínek stanovených v § 9 vyhlášky je možné tuto odměnu zvýšit až o 100%. K výši odměny lze připočít účelně vynaložené hotové výdaje a náhradu za promeškaný čas. V tomto případě by dle mého názoru mohl notář, za předpokladu nesložení zálohy, provedení protestace odmítnout, neboť odměna za vykonání protestu není zanedbatelná. Na druhou stranu u směnky, ve které je směnečná suma uvedena peněžitou částkou do 100.000,- Kč, nebude patrně nezaplacení zálohy důvodem pro odmítnutí provedení protestu. Taková odměna činí dle vyhlášky částku 2.000,- Kč bez daně z přidané hodnoty. Nicméně, notář bude mít bezesporu zájem na zaplacení i takovéto minimální odměny za provedení úkonu v souvislosti s časovou náročností prováděné protestace. Jestliže žadatel nesloží ani zálohu na provedení úkonu, lze předpokládat, že nebude mít ani v úmyslu uhradit stanovenou odměnu. Představíme-li si tedy, že by takto administrativně i časově ne zrovna zanedbatelný úkon nebyl notáři ani zaplacen, pak lze usuzovat, že takové odmítnutí provedení úkonu by mohlo v případě požadavku náhrady škody pro neprovedení protestu obstát. Ostatně bude vždy na posouzení příslušného notáře, jak se k žádosti o provedení protestu postaví.

Je-li žádost o provedení protestu podána u soudu, pak je dle sazebníku poplatků, který je přílohou zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, stanoven poplatek za úhrn úkonů potřebných k protestaci jednotně bez ohledu na směnečnou sumu ve výši 1.000,- Kč. Lze tedy předpokládat, že poplatek musí být v souladu s ustanovením § 9 zmíněného zákona zaplacen spolu se žádostí o provedení protestu, případně nejpozději ve lhůtě stanovené soudem. Patrně bude poplatek soudem vyžadován ještě před samotným započítáním protestace. V případě, že tedy nebude žadatelem uhrazen, soudy by měly být zproštěny odpovědnosti za případnou škodu vzniklou v důsledku jeho neprovedení. Nutno dodat, že dříve bylo zpoplatněno samotné vydání protestní listiny. Nyní dle současné právní úpravy a sazebníku může nastat situace, kdy bude žadatel o zřízení protestu soudu povinen zaplatit poplatek za úkony potřebné k protestaci bez ohledu na to, zda byla či nebyla vydána protestní listina. Zejména se tak stane tehdy, bude-li směnečný dluh uhrazen při samotném provedení protestu a protestní listina rázem ztratí svůj význam.¹⁹⁸

¹⁹⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. Nová úprava poplatků ve věcech směnečných. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 48, č. 6-7, s. 60.

Při souhrnném protestu, kdy bude na základě jedné směnky protestováno proti více osobám, bude žadatel o protest povinen uhradit poplatek ve výši 1.000,- Kč bez ohledu na to, proti kolika osobám se protest činí. Obzvláště se tak v praxi často děje tehdy, je-li směnka vlastní vystavena více výstavci. Protestovat směnku je třeba do té doby, než je některým z výstavců zaplacen. Pak již žádná další protestace nepřichází v úvahu. Záleží pouze na protestním orgánu, jaké pořadí protestátů si zvolí. Takový protest lze zřídit jako společný, jehož výsledkem může být jedna protestní listina.¹⁹⁹ Bude-li však protestováno několik směnek proti téže osobě, bude soudem vyžadováno zaplacení poplatku ve výši 1.000,- Kč tolikrát, kolik bude směnečných listin. Pro vysvětlení tohoto požadavku je možné zmínit to, že zde nemůže být vykonán souhrnný protest zakončený vydáním jedné protestní listiny. Společný či souhrnný protest je možné vykonat pouze v rámci jednoho směnečného vztahu a jediné směnky, nikoliv při protestaci více směnek, i když by byla protestátem jediná osoba. Jediná směnka a jediný směnečný vztah jsou kumulativním předpokladem pro společný a souhrnný protest.²⁰⁰

Poplatková povinnost v souvislosti s protestem prováděným obecními, obvodními nebo městskými úřady není zcela evidentní. Obecně je správní řízení zpoplatněno dle sazebníku zákona č. 634/2004 Sb. o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Nicméně v tomto sazebníku není uvedena položka zpoplatňující směnečný protest. S ohledem na článek 11 odstavce 5 Listiny základních práv a svobod, kdy lze daně a poplatky ukládat jen na základě zákona, lze na základě uvedených skutečností tedy vyvodit, že protestace u orgánu místní správy správnímu poplatku podléhat nebude.²⁰¹ V případě tedy, že se objednatel protestu dostaví před orgán místní správy se žádostí o provedení protestu, není možné odmítnout provedení takového úkonu z důvodu vynaložení nepřiměřených nákladů, které nemusí a nejspíše ani nebudou tomuto orgánu v budoucnu uhrazeny.

Odpovědnost za škodu způsobenou notářem v souvislosti s výkonem jeho činnosti je odpovědností objektivní, bez ohledu na míru jeho zavinění, nelze tedy bez

¹⁹⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. Nová úprava poplatků ve věcech směnečných. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 48, č. 6-7, s. 60, KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 3.

²⁰⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. Nová úprava poplatků ve věcech směnečných. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 48, č. 6-7, CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 552 (§81 zákona směnečného a šekového).

²⁰¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 226, 227.

dalšího použít ustanovení § 420 OZ. Nejvyšší soud neaplikovatelnost tohoto ustanovení zdůvodňuje takto: „Protože od 1. 1. 1993 upravuje odpovědnost za škodu způsobenou notářem nebo jeho pracovníkem v souvislosti s výkonem činnosti notáře zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), platí tento zvláštní zákon a nikoliv občanský zákoník (kterého by bylo možno použít jen na nárok na náhradu škody, která by nebyla způsobena notářem nebo jeho pracovníkem v souvislosti s výkonem činnosti notáře).“²⁰² Nicméně lze usuzovat, že objektivní odpovědnost netíží pouze notáře, ale i ostatní protestní orgány, neboť podstata protestu je založena na kvalitě spočívající v důvěryhodnosti a nestrannosti osoby protest provádějící. Tyto orgány by měly účastníkům směnečného vztahu zaručovat vysokou objektivitu prováděného protestu. Samotný výběr protestních orgánů, kterým byla svěřena protestace, byl velmi přísný za účelem minimalizace, resp. vyloučení jakýchkoliv pochybností, ke kterým by mohlo v průběhu protestního procesu dojít v důsledku osobní zaujetí protestního orgánu.²⁰³

Dle ustanovení § 3 písm. a) až c) zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZODpŠk) odpovídá stát za škodu, kterou způsobily mimo jiné státní orgány (např. soudy), fyzické osoby při výkonu státní správy, která jim byla svěřena zákonem nebo na základě zákona (např. notáři) či orgány územních samosprávných celků, pokud ke škodě došlo při výkonu státní správy. Je tedy zřejmé, že vznikne-li škoda majiteli směnky v důsledku chybně provedeného protestu nebo bezdůvodně neprovedeného protestu orgánem místní správy nebo soudem, bude za tuto škodu odpovídat vždy stát. U notářů jako protestních orgánů to však není ta jednoznačné.²⁰⁴

ZODpŠk ohledně činnosti notáře ve svém ustanovení § 4 stanoví, že za výkon státní správy se považuje i sepisování listin o právních úkonech a úkony notáře jako soudního komisaře. U vyhotovení protestní listiny se nejedná ani o sepisování listiny o právním úkonu ani nejde o úkon notáře jako soudního komisaře. Nicméně tento

²⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. října 2002, sp.zn. 25 Cdo 2797/2000.

²⁰³ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, 544 (§79 zákona směnečného a šekového).

²⁰⁴ BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád a řízení o dědictví*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 217, 218 (§57 NŘ), PEJŠEK, Vít. *Odpovědnost státu za škodu*. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 4, s. 18-20.

výčet je pouze demonstrativní, což vyplývá z výslovného znění „považuje se i“. Lze se domnívat, že by se pod výkon státní správy notářem dalo podřadit i provádění protestu, a to vzhledem k tomu, že byl k této činnosti státem výslovně pověřen na základě ZSŠ bez ohledu na jeho vůli. Nicméně je obecně zastáván názor, že osvědčování právně významných skutečností nelze po toto ustanovení podřadit, přičemž není známo logické zdůvodnění, proč by zrovna tato činnost notáře měla být z odpovědnosti státu vyloučena. Stalo se tak patrně z toho důvodu, že je často mylně pojímána představa, že notář sepisuje notářské zápisy pouze o právních úkonech. Budeme-li tedy vycházet z názoru, že stát odpovídá pouze za činnost notáře jako soudního komisaře a za sepisování veřejných listin o právních úkonech, pak za osvědčování právně významné skutečnosti protestní listinou bude v případě vzniku škody odpovídat primárně sám notář. Dostává se tím do značné nevýhody. Za způsobenou škodu ručí v takovém případě celým svým majetkem. Z tohoto důvodu je přinejmenším vhodné, aby se notář pojistil pro případ škody na ne zrovna nepatrnou pojistnou částku. Uzavření pojistné smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu je jednou ze zákonných podmínek pro zahájení notářské činnosti a jejího dalšího výkonu. Jestliže by notář porušil tuto povinnost, byl by to jeden z důvodů pro jeho odvolání z úřadu.²⁰⁵ Pro usnadnění sjednání pojistné smlouvy uzavřela Notářská komora České republiky rámcovou pojistnou smlouvu, v rámci které se může každý notář nechat pojistit dle svého uvážení do pojistné částky 300 mil Kč. V případě, že notáři hrozí při jeho činnosti větší riziko, lze sjednat individuálně i pojistnou částku nad 300 mil. Kč, přičemž je třeba zmínit, že připojištění jednotlivého úkonu provést nelze.²⁰⁶ Jak již bylo uvedeno výše, notář za chybně učiněný protest odpovídá v případě uplatnění práva na náhradu škody celým svým majetkem. Uvědomíme-li si to, že notář si nemůže své klienty jen tak svévolně vybírat a pouze zákon stanoví, z jakého důvodu může provedení požadovaného úkonu odmítnout, bude třeba z pozice notáře opravdu pečlivě zvážit, na jakou pojistnou částku by měl být pojištěn.

A jak je to s ostatními protestními orgány? U soudů a územně samosprávných celků odpovídá za škodu vzniklou při protestaci směnky vždy stát dle ZOdpŠk

²⁰⁵ BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád a řízení o dědictví*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 215-218 (§57 NŘ).

²⁰⁶ HRABÁK, Miroslav. Pojištění odpovědnosti za škodu z výkonu činnosti notáře. *Ad Notam*, 2006, roč. 12, č. 2, s. 51.

v důsledku nesprávného úředního postupu. Co se týká státních orgánů, tedy i soudů jako jednoho ze třech nezávislých pilířů státní moci, pak tato odpovědnost státu je zakotvena mimo jiné v rámci ústavního pořádku v článku 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Za územně samosprávné celky odpovídá stát pouze tehdy, došlo-li ke vzniku škody při výkonu státní správy, což protestace bezesporu je. Obecní úřady při protestaci směnky v rámci přenesené působnosti nahrazují stát, resp. státní orgány, který má při vzniku škody vůči územnímu celku právo na regresivní úhradu.²⁰⁷

Uvádíme-li, že škoda při protestaci může vzniknout v důsledku nesprávného úředního postupu, pak by bylo závěrem vhodné alespoň okrajově zmínit, co nesprávný úřední postup vlastně znamená. Přesná definice nesprávného úředního postupu není zákonem stanovena. Z odpš ve svém ustanovení § 13 vymezuje, co za něj lze také považovat. Nejedná se však o žádný výčet, natož taxativní. Nejde o nedostatečnou právní úpravu, ba naopak o úmysl zákonodárce, neboť tento pojem lze vykládat velmi široce a taxativním vymezením by mohlo dojít k opominutí některé jeho formy. Obecně však lze stanovit, že nesprávným úředním postupem je vždy porušení pravidel předepsaných právními normami.²⁰⁸ Závisí tedy vždy na posouzení konkrétního případu, zda se jedná či nejedná o nesprávný úřední postup.

²⁰⁷ VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 30-33, (§3 Z odpŠk).

²⁰⁸ Tamtéž, s. 93 (§13 Z odpŠk).

7. Závěr

V oblasti směnečného práva publikuje velmi málo autorů. Je tak možná proto, že samotný zákon směnečný a šekový je považován za téměř dokonalý právní předpis a z tohoto důvodu mu není věnováno tolik zájmu v oblasti literární činnosti.

Jak již bylo zmíněno v úvodu práce, ne pro každého je oblast směnečného práva zrovna jasná a pochopitelná, zejména pak směnečný protest. Dle zhodnocení současné právní problematiky směnečných protestů bylo potvrzeno, že v důsledku nedostatečnosti praktických zkušeností v oblasti směnečných protestů, nejsou některé druhy protestů obsaženy téměř v žádné judikatuře soudů. Případně jsou-li, pak pouze omezeně. Současně byla potvrzena domněnka, že tak není proto, že by byla právní úprava směnečným účastníkům v těchto případech natolik jasná, že by žádný spor nevznikl, či nebyla ani zavdána příčina pro jeho vznik. Jak již bylo v samotném úvodu práce zmíněno, je to nejspíše způsobeno ne tak častým využíváním protestů v praxi. Není tedy dán ani žádný podnět pro možnou existenci případného sporu.

Jednou z příčin může být nedostatečná právní osvěta v této oblasti, kdy si troufám říci, že dokonce ne každý právně zainteresovaný člověk si pod pojmem kupříkladu intervenční protest představí konkrétní právní proces, případně alespoň jeho význam a podstatu. Natož předpokládat, že by bylo něco z toho srozumitelné pro laickou veřejnost. V podstatě by bylo milé překvapení, kdyby si pod pojmem směnečný protest laická veřejnost vůbec něco představila. A možná ani většina veřejnosti s právním vzděláním nebude schopna dotaz, co směnečný protest vlastně znamená ihned zodpovědět. Ostatně je to pochopitelné, neboť žádný člověk není vševědoucí, natož člověk s právním vzděláním pohybující se v tak rozmanitém pracovním prostředí, kdy ve většině případů není možné soustředit se pouze na jednu právní problematiku nebo odvětví. Často je třeba zabývat se právem, jako uceleným komplexem právních předpisů a odvětví, zahrnující rozličnou právní problematiku. Nelze se tedy domnívat, že tato otázka jím bude ihned zodpovězena. Ostatně by nebylo ani rozumné to po něm požadovat.

Praktická nevyužitelnost směnečného protestu může tedy souviset buď s tím, že majitel směnky někdy nebude ani tušit, že může uplatnit svou směnečnou pohledávku vůči nepřímému dlužníkovi a nebude ho tedy fakticky nic nutit, aby

požádal protestní orgán o provedení směnečného protestu, nebo lze usuzovat, že vyskytují-li se na směnce směnečná prohlášení nepřímých dlužníků, pak účastníci směnečných vztahů budou ovládat institut směnečného práva naopak dokonale. V takovém případě je možné od budoucího majitele směnky předpokládat, že bude požadovat na výstavci směnky uvedení doložky „bez protestu“, čímž výrazně zvýší a urychlí svoji možnost úspěšného vymožení směnečné pohledávky.

V některých oblastech směnečného práva, zejména v oblasti související se zaplacením směnečné pohledávky, je judikatura celkem bohatá. Vzhledem k obsahové stránce těchto judikátů bych se opětovně přiklonila k názoru shora uvedenému, spočívajícím v nedostatečné orientaci ve směnečném právu ze strany laické veřejnosti. V praxi jsou často řešeny otázky související se samotnou platností směnky, což prokazuje ne zrovna jasný přehled ve výkladu směnečného práva v jeho základní otázce. Ostatně velmi zajímavé je i to, že některá rozhodnutí především vrchních soudů se v právních názorech někdy rozcházejí. Zde je evidentní důkaz, že nejsou všechna ustanovení vykládána jednotně, i když lze říci, že se v poslední době vyvíjí snaha k jejich sjednocení.

Zhodnotím-li práci po jednotlivých kapitolách, pak první kapitola je věnována velmi stručnému přehledu směnečného práva se zaměřením na jeho základní podstatu. Vzhledem k tomu, že některé pasáže by byly jistě tématem na samostatné práce, byl tento úvod do směnečného práva pojat velmi obecně. Vymezím-li hlavní body, které se v této kapitole objevily, pak je třeba zdůraznit, že směnka je dlužnickým cenným papírem, kdy práva ze směnky mohou být vtělena pouze do směnečné listiny a pro výkon směnečných práv je nezbytné se touto listinou legitimovat. Zároveň byl vyzdvihnut abstraktní a nesporný charakter směnky spočívající v nezávislosti směnečného závazku na jakýchkoliv jiných závazkových vztazích. Tato abstraktnost a nespornost spočívá v možnosti uplatnění směnečné pohledávky pouhým předložením směnečné listiny bez ohledu na důvody, na základě kterých byla směnka vystavena. Dále byly v této kapitole mimo jiné uvedeny hlavní funkce směnky v podobě zajišťovací a uhrazovací. Na samotný závěr byla směnka rozčleněna na její dva základní druhy s vymezením hlavních rozdílů.

Ve druhé kapitole bylo obecně pojednáno o směnečném protestu, kdy jsme se mohli dozvědět, že výsledným produktem protestačního procesu je protestní listina.

Zásadní poznatek zde spočívá v jejím dvojitým významu. Prvně je třeba připomenout její charakter veřejné listiny, kdy protestní listina plní funkci zákonného důkazu. U veřejné listiny platí presumpce správnosti. Není-li prokázán opak, považuje se za pravdivé to, co protestní listina prokazuje nebo osvědčuje. Druhý její význam lze spatřit v jejím zachovacím účinku, neboť protestní listina je považována za zachovací úkon spočívající v zachování práv majitele směnky na postih proti nepřímým směnečným dlužníkům za podmínky, že směnečník nesplní požadovaný směnečný úkon.

Co se týká protestních orgánů, pak ZSŠ umožňuje výkon směnečného protestu pouze třem orgánům. Práce ukazuje, že u orgánu místní správy, jakožto jednoho druhu protestního orgánu, bude patrně jakákoliv právní zainteresovanost při provádění protestů zcela vyloučena v důsledku předpokládané absence dostatečně kvalifikovaných osob. Není zde možné předpokládat a ani spoléhat na to, že žádosti o směnečný protest bude vyhověno, případně když vyhověno bude, že protest proběhne hladce bez jakýchkoliv možných průtahů či překážek.

Třetí kapitola byla věnována analýze jednotlivých druhů protestů. Největší důraz byl kladen na protest pro nepřijetí a protest pro neplacení, neboť tyto dva směnečné protesty jsou v praxi nejrozšířenější. U těchto protestů je protestační povinnost prolínána spolu s příslušnou prezentační povinností směnky k přijetí a prezentační povinností směnky k placení, kdy prezentace směnky primárně předchází samotným protestům a je tak s nimi nerozlučně spjata. V souvislosti s prezentací směnky bylo zároveň poukázáno na současnou judikaturu vztahující se zejména k zásadním otázkám jako je místo, účastníci a lhůta pro prezentaci směnky, neboť se ve značné míře kryjí s místem, účastníky a lhůtou pro protestaci směnky. Následně byla zaměřena pozornost na ostatní druhy protestů, které nejsou v praxi až tak využívány, ale jejich častější výskyt lze v budoucnu předpokládat v důsledku stále se vzrůstajícího uplatnění směnek.

Čtvrtá kapitola byla nazvána prominutí protestační povinnosti. Po přečtení dosavadních kapitol by měl mít čtenář jasnou představu, jaký je význam a účel směnečného protestu. Zabývala jsem se zde otázkou, jak je možné dosáhnout zachování postihových práv vůči nepřímým dlužníkům i bez vykonání směnečného protestu. Byly zde uvedeny případy, kdy je možné vyloučit protestační povinnost na

základě vůle směnečných účastníků a kdy tuto možnost poskytuje sám ZSŠ. Zároveň bylo dodáno, že personální účinky prominutí protestační povinnosti se různí v závislosti na tom, která osoba z nepřímých dlužníků protestační povinnost promíjí.

V poslední páté kapitole jsme se seznámili s možnostmi, za kterých je protestní orgán oprávněn žádost o provedení protestu odmítnout a kdy by tak učinit neměl. Současně byla tato kapitola doplněna v návaznosti na její obsahovou stránku poplatkovou povinností s určením konkrétních sazeb poplatků účtovaných protestními orgány. Vymezuje rovněž, kdo odpovídá za škodu způsobenou protestním orgánem v důsledku nesprávně provedeného protestu nebo v důsledku jeho neoprávněného odmítnutí. V tomto smyslu jsme mohli dojít k závěru, že za způsobenou škodu protestní orgány odpovídají rozdílně. U orgánů místní správy a soudů jako protestních orgánů je tímto odpovědným orgánem stát a u notářů je jím sám notář, který odpovídá za škodu celým svým majetkem. V důsledku tohoto se lze domnívat, že notář jako protestní orgán bude mít jako jediný osobní zájem na tom, aby postup při protestaci směnky byl proveden řádně bez jakýchkoliv možných nepříznivých důsledků.

Na základě poznatků celé této práce můžu říci, že i přes velmi podrobně a důkladně propracovaný ZSŠ, bych v právní úpravě směnečného protestu shledala přece jenom určité nedokonalosti. Je třeba upozornit na některé zásadní nedostatky. Z práce vyplývá, že současná platná právní úprava zcela absentuje úpravu poplatkové povinnosti při vykonání protestu orgánem místní správy. Určitě by bylo žádoucí právním předpisem vymezit i přesný okruh osob, jež by byl oprávněn protest v rámci jednotlivého protestního orgánu provést. Současně by bylo příhodné právním předpisem zakotvit i postup pro směnečného věřitele, který by měl následovat v případě, kdy směnečný dlužník zemře, aby nemohlo dojít ke zhoršení jeho postavení v důsledku takovéto události. Konečně i odpovědnost za škodu protestním orgánem by měla být sjednocena tak, aby do ustanovení § 4 ZOdpŠk bylo zahrnuto nejen sepisování listin o právních úkonech a úkony notáře jako soudního komisaře, ale i osvědčování právně významných skutečností. Tyto úvahy *de lege ferenda* by mohly být podnětem pro uvážení zákonodárců, zda by nebylo vhodné právní úpravu směnečného práva o odpovědi na tyto otázky obohatit.

Co tedy dodat na závěr? Možná jen to, že nežli se kterákoliv osoba rozhodne podepsat směnečnou listinu, měla by vzhledem k poznatkům v práci uvedených pečlivě uvážit a posoudit, a to nejen z hlediska právního, zda je schopna případné úskalí směnečných závazků unést.

Tato práce je pomůckou nejen směnečným dlužníkům a směnečným věřitelům, ale v neposlední řadě také protestním orgánům při řešení případných otázek souvisejících se směnečnými protesty.

8. Bibliografie

Primární zdroje:

BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád a řízení o dědictví*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 1118 s.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1459 s.

CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. 189 s.

CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. 2. rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. 319 s.

CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář – 1. část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006. 623 s.

KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 419 s.

KOTÁSEK, Josef. *Bill of exchange law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. 81 s.

KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002. 182 s.

KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 647 s.

VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 276 s.

Sekundární zdroje:

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Veřejná listina v kontextu tuzemského a mezinárodního práva. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 8, s. 275-285.

BUREŠ, Jaroslav. Význam veřejné listiny v řízení před soudem. *Ad Notam*, 1997, roč. 3, č. 6, s. 121-144.

DERKA, Ladislav. Zamyšlení nad jedním směnečným rozhodnutím Nejvyššího soudu. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 1, s. 26-27.

- FEJTA, Jaroslav, GRULICH, Tomáš. Promlčení směnečných práv a praktická aplikace §334 obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 4, s. 156-160.
- HRABÁK, Miroslav. Pojištění odpovědnosti za škodu z výkonu činnosti notáře. *Ad Notam*, 2006, roč. 12, č. 2, s. 51-53.
- CHALUPA, Radim. Násobení směnky. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 6, s. 297-302.
- CHALUPA, Radim. Nepravé násobení směnky. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 10, s. 513-519.
- CHALUPA, Radim. Směnečné stejnopisy - produkt a pojmový znak násobení směnky. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 8, s. 408-413.
- CHALUPA, Radim. Směnka na jméno a směnka na doručitele. *Právní rozhledy*, 1996, roč. 4, č. 10, s. 442-448.
- KOTÁSEK, Josef. Směnka a její kauza. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 12, s. 615-620.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Notářské protesty. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 1-11.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Nová úprava poplatků ve věcech směnečných. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 48, č. 6-7, s. 56-61.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Platební místo směnky lokalizované k jejímu majiteli. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 8, s. 281-288.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Směnečné smlouvy. *Právní Rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 9, s. 443-450.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Směnka splatná na viděnou a její využití. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 22, s. 803-809.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Vybrané problémy judikatury ve věcech směnečných. *Soudní Rozhledy*, 1998, roč. 4, č. 6, s. 137-146.
- PEJŠEK, Vít. Odpovědnost státu za škodu. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 4, s. 18-20.
- PROCHÁZKA, Svatopluk. Úvaha k protestaci směnek a obsahu protestní listiny. *Ad Notam*, 1995, roč. 1, č. 1, s. 6-9.
- PŘIDAL, Ondřej. Nepříjemnosti s úmrtím dlužníka. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 12, s. 445-447.
- Vrchní soud v Praze, 5 Cmo 320/2001. K platnosti dohod o zákazu indosace směnky. *Soudní rozhledy*, 2002, roč. 9, č. 6, s. 213-216.

Judikatura:

Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 12. srpna 1994, sp.zn. Cm 157/94.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. října 2002, sp.zn. 25 Cdo 2797/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. srpna 2002, sp.zn. 25 Cdo 1839/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. srpna 2007, sp.zn. 29 Odo 574/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. března 2003, sp.zn. 29 Odo 483/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. února 2009, sp.zn. 29 Cdo 3964/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. února 2007, sp.zn. 29 Odo 1047/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. července 2005, sp.zn. 29 Odo 900/2004.

Rozsudek nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. června 2006, sp.zn., 29 Odo 1645/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. srpna 2008, sp.zn. 29 Odo 1141/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. června 2010, sp.zn. 29 Cdo 1624/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. března 2010, sp.zn. 29 Cdo 2352/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. prosince 1974, sp.zn. 4 Cz 63/74.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. ledna 1994, sp.zn. 5 Cmo 435/1993.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. listopadu 2003, sp.zn. 9 Cmo 342/2003.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3. prosince 1997, sp.zn. 9 Cmo 240/97.

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. ledna 2006, sp.zn. 7 Cmo 348/2004.

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. ledna 2006, sp.zn. 7 Cmo 115/2005.

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. února 2006, sp.zn. 7 Cmo 505/2004.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze dne 27. května 1997, sp.zn. Cmo 143/96.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. března 1995, sp.zn. 5 Cmo 387/94.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. listopadu 1997, sp.zn. 5 Cmo 551/96.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 12. prosince 2006, sp.zn. 5 Cmo 426/2006.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. června 2009, sp.zn. 12 Cmo 512/2008.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. března 2008, sp.zn. 5 Cmo 5/2008.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. dubna 2004, sp.zn. 5 Cmo 57/2004.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. dubna 1999, sp.zn. 9 cmo 678/1998.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. ledna 1994, sp.zn. 5 Cmo 435/1993.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. dubna. 2007, sp.zn. 12 Cmo 347/2006.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3. srpna 1999, sp.zn. 5 Cmo 189/99.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. června 1999, sp.zn. 9 Cmo 160/1999.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. října 2006, sp.zn. 5 Cmo 343/2006.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. listopadu 2003, sp.zn. 5 Cmo 346/2003.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. května 2009, sp.zn. 12 Cmo 445/2008.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. listopadu 1995, sp.zn. 5 Cmo 647/1994.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. listopadu 2000, sp.zn. 5 Cmo 335/2000.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. prosince 1994, sp.zn. 5 Cmo 252/94.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. září 1997, sp.zn. 5 Cmo 437/97.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. ledna 2001 sp.zn. 5 Cmo 645/2000.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. března 1995, sp.zn. 5 Cmo 532/94.

9. Shrnutí

Směnečný protest je upraven zákonem směnečný a šekovým, který zároveň stanoví taxativní výčet orgánů, jež jsou oprávněni protest vykonat. Těmito orgány jsou notáři, soudy a orgány místní správy. V případě, že by byl protest vykonán osobami jinými, nemohl by vyvolat zamýšlené účinky, neboť by neměl žádnou relevanci.

Směnečný protest by se mohl definovat jako úkon protestních orgánů spočívající v osvědčení zákonem stanovených skutečností významných pro účastníky směnečněprávních vztahů. Jeho hmotným výsledkem je protestní listina sloužící především jako zákonný důkaz o tom, že určitá skutečnost nenastala. Touto osvědčovanou skutečností je nejčastěji nepřijetí nebo nezaplacení směnky. Protestní listina musí být nejen písemná, ale musí také obsahovat zákonem stanovené náležitosti v závislosti na jednotlivých druzích směnečných protestů.

Avšak směnečný protest není jenom zákonným důkazem, je rovněž zachovacím úkonem. Včasné a řádně vykonaným protestem vzniká majiteli směnky právo na uplatnění postihu vůči nepřímým dlužníkům, kterými jsou především výstavce směnky cizí, směnečná rukojmí a indosanti. Jedná se o náhradní výkon směnečných práv, kdy prvotní uplatnění směnečných práv vůči směnečnému dlužníkovi zůstalo bez výsledku. Aby mělo vykonání protestu význam, je tedy nezbytná existence nepřímých dlužníků. Ti musí být na směnce zavázáni formou směnečných prohlášení spolu s uvedením jejich vlastnoručního podpisu.

Pro vykonání protestu zákon směnečný a šekový stanoví u jeho jednotlivých druhů přesné lhůty, v rámci kterých je protest možné vykonat. Jejich zmeškání vyvolává stejné účinky, jakoby protest nikdy nebyl vykonán. Prodloužení těchto lhůt na základě dohody mezi účastníky směnečněprávních vztahů nemá žádné relevantní účinky. Jejich dodržení je tedy bezpodmínečné.

Za určitých podmínek je možné, aby majitel směnky vykonal postih vůči nepřímým dlužníkům i tehdy, nebyl-li protest vykonán. Zejména mu to umožňuje směnečná doložka ve znění „bez protestu“, případně jiná doložka stejného významu. V některých případech osvobození od protestační povinnosti přiznává oprávněným osobám sám zákon směnečný a šekový.

Směnečný protest je tedy nezbytným a povinným úkonem sloužící k možnosti uplatnění směnečných práv vůči osobám odlišným od osoby výstavce směnky vlastní, směnečníka nebo akceptanta směnky cizí za předpokladu, není-li tato povinnost prominuta na základě zákonem stanovených podmínek.

10. Summary

A protesting the bill of exchange is regulated by a Bill of Exchange and Cheque Act which determinates enumerative specification of protesting bodies which can make it. These are a notary public, a court or a local authority. In case the protest will be made by another body, the protest will not have legal effects.

Protest of a bill can be defined as a legal act of the protesting bodies by which are testified the facts relevant for the parties of the legal relationship resulting from the bill of exchange. The result of the protest is a deed of protest. It is a legal proof that the certain reality did not happen. These most frequent realities are a non-acceptance and non-payment of the bill of exchange. The deed of protest must be in the written form and it must have legal essentials.

Protest of a bill is not only a legal proof it has also a preserving effect. When the protest of a bill is made duly then an owner of a bill of exchange has a right of a sanction against all indirect debtors. These indirect debtors are a drawer of a bill, an endorser or an aval. It is a substitutive exercise of rights in case the primary exercise of rights against the drawee was ineffective. It is necessary of an existence of indirect debtors who are obligated by bill proclamation with their personal signatures.

For the protest bill are determined legal terms in which the protest is necessary to make it. When these terms are missed then it has the same effects as the protest has never been made. Terms can not be extended even an agreement of the bill parties. These deadlines must be met necessarily.

Sometimes it is possible to exercise the rights against the indirect debtors in case the protest has not been made. The owner of the bill of exchange can be relieved from the making protest by the clause "without protest" or by the similar clause. In some cases the owner can be relieved from this duty by a Bill of Exchange and Cheque Act.

The protest is the necessary and obligatory act that serves to exercise the rights against the persons different from a drawer of a promissory note, a drawee or an acceptor providing that these obligations are not forgiven on the basis of legal conditions.

Seznam klíčových slov

Směnka, Směnečný protest, Směnečný věřitel, Směnečný dlužník, Protestní listina, Protestní orgán

Keywords

Bill of exchange/Promissory note, Protest of a bill, Bill creditor, Drawee, Deed of protest, Protesting body